

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Z6621
S443A7
1892

Marr

SPISOK RUKOPISEI
SEVANSKAGO ...

STANFORD
LIBRARIES

Н. МАРРЪ.

X

СПИСОКЪ РУКОПИСЕЙ
СЕВАНСКАГО
МОНАСТЫРЯ

— 133 —

ИЗЪ ЛѢТНЕЙ (1890) ПОѢЗДКИ ВЪ АРМЕНИЮ

МОСКВА,

Типографія М. Бархударянъ, Мясницкая, д. наслѣдн. Ананова.

1892

(46)

✓

Ն. Մ Ա Ռ.

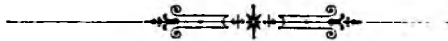
ՑՈՒՑԱԿ ՀԱՄԱՌՕՏ

ՁԵՌԱԳՐԱՑ

ՎԱՆՈՒՑ ՍԵՒԱՆԱՅ

ՅԵՄԱՆՅԻՆ :ԲԵԼԹ:Թ. 'Ի ՀՈՅՈՑՈՆ ՃՆՆԳՈՐՀՈՐԳՈՒԹՆԷ.

Մ Ո Ս Կ Ո Ւ Ա

Տ Պ Ա Ր Ա Ն Մ Կ Ր Տ Ի Չ Բ Ա Ր Խ Ո Ւ Դ Ա Ր Ե Ա Ն Ի.

Ռ-ՅԻՄԱ

Digitized by Google

На основаніи 138 ст. Высочайше утвержденного устава университетовъ, факультетъ Восточныхъ языковъ С.-Петербургскаго Университета печатать разрѣшилъ.

И. д. Декана А. Позднеев.

169397 R

Imprimerie M. Barkhoudarian, Moscou, Miasnitzkaja, mais. Ananoff.

СОДЕРЖАНІЕ.

	стр.
1. Предисловіе	I.
2. Опечатки	IV.
3. Описаніе рукописей	I.
4. Хронологическій списокъ рукописей	48.
5. Приложеніе: заглавная страница Евангелія Іоанна, по рукописи № 1 (рисунокъ).	

ПРЕДИСЛОВІЕ.

«Списокъ рукописей Севанскаго монастыря съ описаніемъ десяти Эчміадзинскихъ рукописей», на который я ссылаюсь въ «Замѣткахъ и Извлеченіяхъ изъ армянскихъ рукописей» (см. Изъ Лѣтней поѣздки въ Арменію, Зап. Вост. Отд. Имп. Рус. Археолог. Общ., V т., стр. 211—241 и VI т., стр. 135—228), пришлось разбить на двѣ части: описаніе Эчміадзинскихъ рукописей, имѣющихъ исключительное значеніе для цѣли лѣтней поѣздки 1890 года и предмета моего изслѣдованія по армянской книжной сказочной литературѣ, появится одновременно съ самимъ изслѣдованіемъ, списокъ же рукописей Севанскаго монастыря, какъ представляющій, при всей его краткости, самостоятельный интересъ, оказалось возможнымъ выдѣлить особо и является отдѣльно въ подлежащемъ изданіи.

За обслѣдованіе коллекціи Севанскихъ рукописей я взялся въ надеждѣ найти въ ней что либо по занимающему меня вопросу объ армянскихъ книжныхъ сказкахъ; добыча въ этомъ отношеніи была не велика, но за то, по пересмотрѣ всѣхъ рукописей, у меня оказался матеріалъ по описанію рукописей, который и составляетъ содержаніе настоящей книжки. Входитъ въ большія подробности при описаніи мнѣ не позволила ограниченность времени: начавъ описывать подробно, какъ это еще видно изъ первыхъ номеровъ, я вскорѣ принужденъ былъ довольствоваться краткими замѣтками, чтобы успѣть осмотрѣть всю коллекцію. Хорошую услугу оказалъ Монастырскій каталогъ: по обслѣдованіи каждой рукописи, я сличалъ для провѣрки данныя, собранныя мною, со свѣдѣніями, заключенными въ Монастырскомъ каталогѣ. Слѣдуетъ оговориться, что есть случаи, отчасти отмѣченные ниже при описаніи, когда я расхожусь съ составителемъ М. каталога; весьма возможно, что въ такихъ случаяхъ не всегда я правъ, но я сообщалъ лишь то, что видѣлъ лично. Исключеніе составляютъ помѣченные звѣздочкой номера, именно 25, 26, 27, 53, 74 и 104. Рукописи съ этими номерами не оказались на мѣстѣ. Пока я все надѣялся найти ихъ въ библіотекѣ, не справлялся ни у кого объ ихъ судьбѣ; когда же, въ послѣдній день моего пребыванія въ С., описалъ послѣднюю рукопись, а ихъ все же не нашелъ, настоятеля не было на островѣ; не дождавшись его, описаніе

отсутствовавшихъ рукописей я заимствовалъ изъ Монастырскаго каталога. Къ вечеру возвратился настоятель о. Булбулянцъ, которому кстати приношу живѣйшую благодарность за радушный пріемъ, и сообщилъ, что рукописи, интересующія меня, находятся въ церкви; на вечернѣ въ церкви я дѣйствительно успѣлъ увидѣть два рукописныя Евангелія.

Сожалѣю, что не удалось провѣрить и пополнить мои наблюденія такимъ же образомъ на основаніи другой работы, имѣющей значеніе главнымъ образомъ для художественной стороны дѣла и палеографіи. Списокъ былъ уже напечатанъ, когда Ө. Г. Беренштамъ любезно передалъ мнѣ всѣ свои рукописныя замѣтки, касающіяся Севанской коллекціи.

Отчасти въ дополненіе, отчасти въ поясненіе предлагаемыхъ ниже описаній нужно прибавить, что переплетъ многихъ рукописей украшенъ разноцвѣтными камнями, которые всегда перечисляются въ Монастырскомъ каталогѣ; при переплетѣ, называемомъ мною досчатымъ, доски обтянуты кожей: большинство переплетовъ съ тисненіемъ, иногда вытиснены надписи, на нѣкоторыхъ—различныя фигуры изъ пуговокъ; часто они въ серебряномъ окладѣ; какъ наиболѣе интересныя въ отношеніи переплета отмѣчены мною рукописи №№ 11—17, 19, 21, 22, 29, въ особенности же №№ 18 и 20. Украшенія, упоминаемыя въ описаніяхъ, заключаются въ разрисованныхъ инициалахъ, заставкахъ, миниатюрахъ и т. п., иногда же украшеніе ограничивается тѣмъ, что заглавныя буквы и начальныя строки писаны красными чернилами. Рукописи рѣдко снабжены пагинаціею по страницамъ или листамъ; обыкновенно пронумерованы лишь тетради, состоящія въ каждой рукописи изъ равномѣрнаго количества листовъ; иногда въ началѣ и въ концѣ рукописи имѣется рядъ листовъ, не попадающихъ въ нумерацію тетрадей. Число листовъ, выставляемое мною въ началѣ описанія, большею частью опредѣлено на основаніи этихъ данныхъ, что и указано наглядно въ соответственныхъ мѣстахъ, во избѣжаніе недоразумѣній.

Прилагаемую заглавную страницу Евангелія Іоанна, по рукописи № 1, я обязанъ любезности художника В. Як. Суренянца; не имѣя съ собою нужныхъ матеріаловъ, В. Як. въ Севанѣ начертилъ лишь рисунокъ, краски же навелъ, по помѣткамъ, по возвращеніи въ Эчмиадзинъ. Нѣсколько литографированныхъ экземпляровъ рисунка по копіи В. Я-ча раскрашены въ цвѣта подлинника: всѣ они, въ количествѣ 14, предназначены для библиотекъ—Унив. и Археолог. Общ. въ СПБ., Румянц. Муз. и Лазар. Инст. въ Москвѣ, Унив. въ Казани, Публ. и Нерсэсовской Семин. въ Тифлисѣ, Монастырской въ Эчмиадзинѣ, Мехитаристовъ въ Вѣнѣ и Венеціи, Ватиканской въ Римѣ, Императорской въ Берлинѣ, Национальной въ Парижѣ и Британскаго Музея въ Лондонѣ.

Я не располагалъ временемъ, чтобы заносить при каждомъ случаѣ имена послѣднихъ собственниковъ и жертвователей рукописей; замѣчу только, что много рукописей принесено въ даръ въ 30 годахъ архіепископомъ Іоанномъ Севастійскимъ и его ученикомъ вардапетомъ Мануэлемъ (*յամասիրոյ և մարավանու Յոհաննու արքեպիսկոպոսի Սեբաստացոյ և յաշպերտի նորին Մանուէլ վարդապետէ Կիւմիշխանցոյ*), между прочимъ №№ 63 и 67 (см. также Списокъ,

стр. 28, равно *Մանուկ վարդապետ, Պատմ.*, стр. 92—93). Одно несомнѣнно: въ Севанской коллекціи имѣется всего, и то можетъ быть, одинъ или другой экземпляръ изъ тѣхъ рукописныхъ св. книгъ, которыя по сообщенію Степана Асоѣика (кн. III, гл. 3), во множествѣ приобрѣтались съ девятаю вѣка братіей при церкви Апостоловъ, на Севанскомъ островѣ, что на Гейамскомъ (Гокчайскомъ) озерѣ, чтобы просвѣщались духовныя очи для узрѣнія пути Господа. Почти всѣ номера настоящаго собранія—позднѣйшаго происхожденія, и лишь единичные, главнымъ образомъ списки XIX вѣка, писаны на самомъ островѣ. Это обстоятельство, т. е. отсутствіе въ Севанѣ древнѣйшихъ Севанскихъ рукописей, и послужило, должно быть, основаніемъ для той невѣроятной легенды, которая приведена у вардапета Мануэля Кюмюшханскаго въ *Պատմութիւն անցից անցելոց Ալվանայ Վանոց արարեալ ի 1830 ամի ի Ալվան, հրժ. 1871*, стр. 64—65 и у еп. I. Шахатунянца, *Ստորագրութիւն Վանապետիկէ հրժիւմմի և հինգ զատուցն Արարեալայ, հրժ. 1842*, II, стр. 223—224, и повторена Шопеномъ въ Историческомъ памятникѣ состоянія Армянской Области въ эпоху ея присоединенія къ Россійской Имперіи, СІБ. 1852, стр. 924: рассказывается именно, что въ одинъ прекрасный день, во время католикоса Симеона Эриванскаго, монахи Севанской обители узнали о намѣреніи католикоса посѣтить ихъ край и самый монастырь; засуетились, поспѣшно принялись чистить и приводить монастырь въ надлежащій порядокъ; въ концѣ всего, какъ къ послѣднему дѣлу, обратились къ монастырской библіотекѣ, но видя, что нѣтъ возможности очистить ее въ короткій промежутокъ отъ гнили и остатковъ пергаментныхъ листовъ, обгрызенныхъ мышами и изѣданныхъ молью, видя, что дождевой водой, прошедшей мѣстами черезъ щели, въ конецъ испорчены книги, во избѣжаніе гнѣва католикоса, любителя книжнаго дѣла, собрались монахи и всѣ рукописи, какъ попорченныя, такъ и цѣлыя, весь древній кладъ книгохранилища предали въ пищу волнамъ озера.

Симеонъ Эриванскій былъ католикосомъ съ 1763 годъ, большинство же рукописей Севанской коллекціи писано до 1763 года. Правда, почти всѣ эти рукописи писаны не на Севанѣ, и тѣ изъ нихъ, которыя съ датою времени до избранія католикоса Симеона, могли поступить въ библіотеку монастыря впоследствии, послѣ гибели мѣстной старинной коллекціи: изъ Списка (стр. 28) дѣйствительно видно, что одна четвертая часть коллекціи и болѣе состоитъ изъ пожертвованій, сдѣланныхъ вард. Мануэлемъ и Степаномъ Лимскимъ въ истекающемъ столѣтіи, въ началѣ истекающаго же столѣтія подвизался въ Севанѣ вардапетъ Шамкорскій Мхитаръ, собиратель рукописей съ разныхъ мѣстъ для «пустыни, опорожненной отъ священныхъ утѣшающихъ книгъ», какъ пишетъ авторъ *Պատմ. անցից անցելոց Ալվանայ Վանոց*, стр. 72—73, и въ нашемъ описаніи имѣются еще свѣдѣнія о пожертвованіяхъ рукописей позже 1763 года, но въ немъ же читаемъ, стр. 43, что рукопись № 92 была принесена въ даръ монастырю въ 1644 и, слѣдовательно, не всѣ безъ исключенія Севанскія рукописи были брошены монахами въ озеро во дни католикоса Симеона, если даже допустимъ, что дѣйствительно произошло нѣчто подобное приведенному преданію. По моему,

съ описаніемъ извѣстныхъ армянскихъ рукописныхъ коллекцій легко можетъ выясниться, куда исчезло или вѣрнѣе разошлось древнее рукописное сокровище Севанской пустыни.

Рукописей теперь въ Севанѣ меньше и противъ того, что было въ началѣ этого столѣтія (см. Списокъ, стр. 28). Дѣйствительность далеко ниже той цифры, которую покойный К. П. Паткановъ указывалъ въ 1879 г., говоря: «Библіотека Севанскаго монастыря заключаетъ въ себѣ около 180 рукописей» (Библиографическій Очеркъ Арм. Ист. Литер. СПб., стр. 23). Въ лѣто 1890 года эта «богатая библіотека рукописей», какъ она слыла до послѣдняго времени (см. Гр. Уварова, Путевыя Замѣтки, Москва 1887 г., стр. 188), обнимала 111 (два № 51) номеровъ; изъ нихъ нѣкоторые, мнѣ лично, какъ я уже сказалъ, не удалось видѣть.

Библіотекѣ въ Севанской пустыни отведено первое помѣщеніе съ правой стороны, когда съ пристани входите въ корридоръ, гдѣ расположены кельи монаховъ; рукописи и печатныя книги помѣщены въ одной комнатѣ, а другая, проходная къ ней,—ризница (*Ծանգաբան*); библіотека освѣщается однимъ маленькимъ окномъ, прямо противъ двери; рукописи расположены на трехъ, четырехъ полкахъ по лѣвую сторону, печатныя же книги, въ пятьсотъ съ лишнимъ номеровъ, разставлены по правую сторону на четырехъ полкахъ, во всю длину комнаты. Монастырскій каталогъ какъ рукописныхъ, такъ печатныхъ книгъ подъ заглавіемъ *Յուզակ գրքեաց և տպեալ մատենից արդյ Անապատի Ազգանայ գրեալ ուրոյն ուրոյն 'ի 1870 ամի ի ս. Ազգան* составленъ въ 1870 году іеромонахомъ Иліею Джалалянцомъ.

Н. М.

СПБ. 23 Апрель, 1892 года.

ЗАМѢЧЕННЫЯ ОПЕЧАТКИ:

Напечатано—	Чит.—
9a, <i>Սիմեոն</i>	<i>Սիմեոն</i>
20a, ԺԶ 5бл.	ԺԶ 7б л.
35a, <i>Զուրաբեան</i>	<i>Զուրաբեան</i>
48a, (М. К.) № 1	(М. К.)—№ 1
48b, (М. К.) № 75	— № 75
» 140	104

№ 1.

339 л. in-fol^o. Текстъ въ два столбца, каждый: 26,5×8,5с.—Строкъ: 19.—МАТЕРИАЛЪ: бѣлый, тонкій пергаментъ.—ПАГИНАЦІЯ армянскими буквами (*առրգր*) черезъ каждые восемь листовъ, но невыдержанно.—Письмо: инициальное (*երկաթագր*).—УКРАШЕНІЯ: раскрашенные инициалы съ миниатюрами на поляхъ; заставки (*կորան*) въ началѣ каждаго изъ четырехъ Евангелій, при чемъ строки начальной страницы—золотыми буквами; равнымъ образомъ золотыми буквами 4 страницы, предшествующія тексту.—Иллюстрація: въ началѣ каждаго Евангелія образъ евангелиста (листь съ ликомъ Матвѣя вырванъ).—Переплетъ: досчатый; кожа съ тиснениемъ; обрѣзъ каждаго Евангелія окрашенъ въ иной цвѣтъ.—Состояніе: отъ обрѣза пострадали миниатюры на поляхъ; рукопись—разбита: недостаетъ листовъ, между прочимъ и въ концѣ.—Временемъ написанія въ рукописномъ каталогѣ монастыря указанъ 965-ый годъ и, судя по письму, рукопись, дѣйствительно,—древняя, но запись (см. ниже), впрочемъ дефектная, не даетъ никакого указанія ни о времени, ни о переписчикѣ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, ԱԻԾՍՒ-
ԲԱՆ Դ ՂԷ:

А. *Կանոնք աւետարանաց* (1а—4b л.).

1. *Աւետարան ըստ Մատթէոսի* (5а—102а л.).

2. *Աւետարան ըստ Մարկոսի* (104а—165b л.).

3. *Աւետարան ըստ Ղուկասու* (167а—262b л.).

4. *Աւետարան ըստ Յովհաննու* (264а—339б л.):

Извѣстное мѣсто о грѣшницѣ находится въ *концѣ* Евангелія Іоанна.

Въ концѣ рукописи письмомъ, переходнымъ отъ инициального къ круглому, запись, сохранившаяся частично:

Փառք փառաց անեղին
երիցս 'ի միւսմ եռթեմ[ան]
Հաւր և որդւոյ և
Հոգոյն սրբոյ պսմ
և միշտ և յաւիտեան[ան]
դապք սրբազանինց [աշտ]
կերտաց փրկչ[ին] պ[ա]
տուեր Հրաման[ի] ընկ[ա]
[ի]սլ յաւտարութեամբ[ր Կ]ն
[ացին] [ի յորտաս] տիե
զերաց [Է] Հնազանդու
թեամբ աշակերտեալ
Հ[աւ]ատոցն աշակեր
տեղ զամենեանս [փր]
կաւէտ աւետարանին [Է]
զերեղ զամենայն միտ[ա]
'ի Հնազանդութիւն ք[ի]
վասն որոյ արբին զհուր
կենդանի 'ի վերնատա
նոյ իջմամբ աւետե[աց]
ամենապէս հոգւոյն ի Լ[ր]
ման աւուրն պենդակոստ
էիցն հրագինեալ և հր[ա]...

На этомъ мѣстѣ прерывается запись.

№ 2.

268 л. in-fol^o. Текстъ въ два столбца, каждый: 22,8×7с.—Строка: 21.—МАТЕРИАЛЪ: бѣлый пергаментъ — Письмо: инициальное.—УКРАШЕНІЯ:

1) Впрочемъ, это слово зачеркнуто въ рукописи красными чернилами.

миниатюры при инициалахъ; заставки въ началѣ каждаго Евангелія.—Переплетъ: досчатый; кожа съ тисненіемъ. Состояніе: въ началѣ вырѣзаны шесть листовъ, въ концѣ оторваны края трехъ послѣднихъ листовъ.—Времениемъ написанія на основаніи именъ въ записи о. Зарбаналянъ (Catal. des anc. trad. arm., p. 158) намѣчаеъ X-ый вѣкъ: запись воспроизведена мною ниже съ описками рукописи, равно съ народными формами, любопытными для того времени.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԿԵՏԱ-
ՐԱՆ Դ զԼ:

1. Ե՛չ չառա Մատթայո՛ւ, Աւետարան ըստ Մատթէոսի (1a—74b л.).
2. Եչ տո՛ւ չ՛ա Մարքո՛ւ Աւետարան ըստ Մարկոսի (75a—124a л.).
3. Եչ տո՛ւ չառա Լուկա, Աւետարան ըստ Լուկասու (125a—208a л.).
4. Ե՛չ չ՛ա Կո՛ւ, Աւետարան ըստ Թովհաննու (209a—268b л.):

Իրք Կնոջ շնացելոյ ռէտъ въ концѣ Евангелія Іоанна.

Въ концѣ Евангелія Марка, на 124b л., почеркомъ отличнымъ отъ текста, именно круглымъ письмомъ (րուրգիր) —запись:

Փառք անմահին այլ և անմահ ընութեն և կամակցութեամբ նր հոգան որ ետ յաւժարութիւն հոգոյ հանձարիւ. արդ ես ծառայ քի և աղախին անպիտան համայս զուստր մամիկոնին որ ոչ զուստր ունէի և ոչ որդի յիշեցի զիմ մահին աւրն և զահեղ դատաստանն քի և արարի ինն յիշատակութեան և զնեցի ի հալալ արդենց իմոց զնր և զհողելից

և զածային տառս զնր զաւետարանս և տվի բարձրաբաղին նր ուխտին և սքանչելայգործ նր գրիգորին ՚ի ձեռն նր և այնման հայրապետին տր վահանայ և նր ընդ բեւ միայրանիցն յառաջնորդութեան նր ուխտին նր վահանայ և միարանքս խոստացան ի տարին ՚բ: աւր պատարագել զքնի յիմ՝ անունա: արդ որք հանդիպիք նր աւետարանիս տեսանելով կամ երկրպագելով ասացէք բոլոր սրտիւ ձծ որդումի համային ամէն և ձծ յիշողացդ որդրմեցի ամէն արդ ով զայս նր աւետարանս ՚ի նր գրիգորացն հանէ կամ խլելով կամ տանելով կամ էլ ցեղ ու զիմ յիշատակ խափանէ առաջի այլ իմ մեղացն պարտա[կա]ն է:

№ 3.

267 л. in-fol^o. Текстъ въ два столбца, каждый: 23×7с.—Строка: 21.—Материалъ: желтоватая, плотная, навошенная бумага.—Письмо: инициальное.—Украшнія: инициалы съ миниатюрами на поляхъ; заставки въ началѣ Евангелій; въ заставкахъ же десять страницъ, посвященныхъ канонамъ или согласію Евангелій. Вся страница 2-го листа занята также рисункомъ (крестъ, листья и птицы).—Иллюстрація: образъ въ ростъ составителя Согласія Амона Александрійскаго ¹⁾ (3b л.) и 4 евангелистовъ, каждаго въ началѣ его Евангелія.—Переплетъ: досчатый; кожа съ тисненіемъ.—Состояніе: переплетъ разбитъ; рукопись въ концѣ дефектна. Писецъ: Іоаннѣсъ.

¹⁾ Надпись на образѣ: Այս ամոպն արեկամանդրացի. սայ տվեց մեզ զհամալարարտս սուրբ աւետարանիս:

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *ԱԿԵՏՆԻ*
ՐԱՆ Ի ՂԷ:

А. *Կանոնք աւետարանաց*, Согласіе Евангелій съ предисловіемъ Евсевія Карпіана (*Կարպիանոս*) круглымъ письмомъ (4а—8b л.).

1. *Աւետարան ըստ Մատթէոսի* (10а—79b л.).

2. *Աւետարան ըստ Մարկոսի* (81а—126b л.).

126b — 127а лис. заняты статьею о родословіи, начинающеюся такъ:

Պատմեցից զփոփոխումն ազգաց որ 'ի դաւթա ի ձեռն սաղ... ևն:

3. *Աւետարան ըստ Դուկասու* (128а—206а л.).

4. *Աւետարան ըստ Յովհաննու* (207а—266а л.):

Въ концѣ Евангелія Матѳея, на 80а л., круглымъ письмомъ запись:

Ով նր ընթերցողք և լսաւոք նր աւետարանիս. յիշեցէք զՇմաւոն բարունապետն և զտր Ստեփանոս արհեպոս սիւնեաց նսհանգէ որ ետ զսք աւետարանս 'ի գեղարքաղաքն անկէդալոս-Ք. 'ի սք եկեղեցին Սարգիս նահատակն: Արդ՝ եթէ որ հանել ջանայ զսք աւետոնն 'ի դրանէ սք եկեղեցոյս 'ի մերոց կամ յաւտարաց. հանէ զնաքն ած 'ի խաւարն արտաքին. և մասն և բաժին զնոցայն առնու որ զտրն 'ի խաչ հանին և ընդ նոսա դասակցի ամէն և եղիցի եղիցի:

Въ концѣ Евангелія Луки, на 206а л., круглымъ письмомъ запись:

Տր Թն ողորմեայ Յովհաննիսի մեզաւորի զրոգիս սք աւետարանիս:

Въ концѣ рукописи (266b—267а л.) въ записи круглымъ письмомъ послѣ

обычнаго возданія хвалы (*փառք*) Господу и пространнаго богословскаго сужденія объ Евангеліи и четырехъ Евангелистахъ едва успѣваетъ переписчикъ назвать себя, какъ рукопись оканчивается за ея дефектностью; привожу послѣднюю часть записи, касающуюся переписчика:

Արդ ետ Յովանէս քահանայ բազում վիրաւք խայթեալ՝ ոչ ինչ ունեցով թոշակ ճանապարհին [յա]ւտեանից՝ ցանկացող եղեալ այսմ ածագործ խմբարանիս. և որ զզէնն և զահեղ բնութիւնն այ զինքն ամբարեալ ունի և յաւրինուած դատաստանին. ետ նմանեալ այնմ վաճառականի որ զամենայն ինչն ետ և զնեաց զայն պատուական մարդարիտն. զայս ստա[ց]այ յոյս և ապաստան յա[ւ]ուր աներես դատաստանին բազում աշխատան[աւք]...

Въ началѣ рукописи (1а — 1b) есть позднѣйшая приписка Сукіаса, сына архіеп. Степаноса и др.

№ 4.

221 л. in-fol. Текстъ въ два столбца, каждый: 23×7с.—Строки: 23.—МАТЕРИАЛЪ: желтоватая, навошенная бумага.—Письмо: круглое.—Украсенія: очень неудачные инициалы въ связи съ миниатюрами, заставки въ началѣ каждаго Евангелія.—Иллюстрація: портреты, также неудачные, Евангелистовъ, каждаго передъ его Евангелиемъ.—Преплетъ: досчатый, кожа съ тиснениемъ.—Состояніе: переплетъ разбитъ; въ концѣ рукопись дефектна. Время: 1559 г.—Писецъ: Іоаннѣсъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԿԵՏՍՐՈՆ Դ զԼ:

1. Աւետարան ըստ Մատթէոսի, *Евангелие Матѳея* (2а — 63в л.).
2. Աւետարան ըստ Մարկոսի, *Евангелие Марка* (64а — 105а л.).
3. Աւետարան ըստ Լուկասու, *Евангелие Луки* (106а — 171а л.).
4. Աւետարան ըստ Յովհաննու, *Евангелие Иоанна* (172а — 219в л.):

220а листъ занятъ исторією о грѣшницѣ и фарисеяхъ, приведшихъ ее для искушенія І. Христа.

Въ концѣ рукописи, на 220в—221в л., почеркомъ текста записъ:

Փառք անձառելի ևն.

Որ արժանի արար զնեխեոյս մեղաք և զանարհեստ և զանիմաստ և զանարժան Յովհաննէս. զրիչս սուտանուն կրանաւոր հասանել ի վերջին զիժ սրբոյ աւետարանիս ի թվարկութեանս հայոց. ք ՚ի սք և ի գերահռչակ ուխտիս Մարասայ հիմնարկեալ սրբոյն Գրիգորի Լուսաորչին, և ընդ հովանեաւ սք աճաճնին, և ամ սրբոցն որ աստ կան հաւաքեար: ի գե[ս] ի հայրսպետութեան տն Գրիգորիսի և արհեպնի տր Ներսէսին և իշխանութեան զահարահանին:

Արդ կրեսանկեալ աղաչեմ զքնութիւնդ նք աւետարանիս և զհանդիպողք յիշեցէք զանարժան Յովհաննէս զրիչս ի նք յաղաւթս ձեր. և զճնաւդան իմ. և ամ զձեզ յիշէ ամէն:

Послѣ обычнаго заклятія въ случаѣ уничтоженія памяти переписчика въ рукописи—

Ընդ ամին յիշեցէք և զՄարիամն զանիմաստս որ է [աշխատաւոր մ [է]ր] և մի ամ ողորմի սասցէք և ամ ձեզ պարմի ամէն:

Засимъ въ рукописи недочетъ, во всякомъ случаѣ, одного листа, и послѣ небольшого разсужденія о Господней заповѣди заботиться о небесномъ Сіонѣ и Іерусалимѣ авторъ записи продолжаетъ:

Որում և ցանկացող եղև ամասեր և հոգևոր բարեպաշտ և հաւատարիմ Խահահ պեղեո. որ ըստացաւ զնք աւետարանս ՚ի հալալ ընչեց իւրոյ. յիշատակ իւր և ճնաւղաց իւրոյ. հաւրն իւրոյ Պարեգին¹⁾ և մաւրն իւրոյ Խաթունին¹⁾ և որչին նք Լուզ [ի]¹⁾. և հանգուցեալ եզբաւրն արրահամի¹⁾ և միւս եղբաւրն թարէոսին և համաւրէն ամ յարեան մերձաւորացն կենդանեաց և մեռելոց: Արդ որք հանդիպիք սմա կարդալով ևն.

Անմեղադիր լիւրսք տկարութեան իմոյ և սխալանաց սորոյ ևն. և զանիմաստս յիշեց ի տր ևն.

Тутъ же слѣдуетъ инымъ почеркомъ и иными чернилами приписка:

Ես տք Կիրակոս եւ տք բարսեղս ես տք առաքիչս: Ես տանուտք պարոն մկրտիչս, Ես նաղախ՝ մեք Մերէջրի ճամփաթիս ետաք (sic) նորոգել զսք Աւետարանս յիշատակ մեզ և մեր ննջեցիկոցն ամենեղուն մեծի և փոքրի արանցն և կանանցն Ով սք զսաք քահանայից որք հանդիպիք սք աւետար... .

На этомъ прерывается рукопись.

1) Почеркомъ отличнымъ отъ текста.

Переписчикъ Іоаннъ называетъ себя, и только себя, также въ записи въ концѣ Евангелія Матѳея (64а з.).

№ 5.

387 стр. in-fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (սուրճիք), съ украшеніями и изображеніями Евангелистовъ. Время—1490. Мѣсто—село Хозанаваръ въ области Качага (Кашагага?). Писецъ—Егіа.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԿԻՏԱ-
ՐԱՆ Դ ՂԷ:

Въ концѣ Евангелія Матѳея почеркомъ отличнымъ отъ текста запись:

Ձմեղամարտ գրիչս եղիպ յիշեալիք աղաչեմք ով սք յեղբարք են.

Слѣдуетъ сейчасъ же, но инымъ почеркомъ:

Փռուք հաւք են.

Ես առհարա գնեցի զսք աւետարանս 'ի հալալ ինչից իմոց յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց և նա՛հարեան մերձաւորաց իմոց. հաւրն իմոց ջանտարին և մաւրն իմոց մուլքտին և եղբարց իմոց դաւաճիւարին և շարհիար. խոտարդատ և զիս այսհաստ և զտղտիցն իմ անոց խաթուն և որդին իմ փրդալած և կողակ իւր ազասարեթ և քոյրքն իմ Մաւտոմ դաւդի և Նէնայ և զժողովն իմ փրովելին. ամբովելի. աճաղչոց հայրապետ. և ջանգար խնամախոս. Ո՛վ կարոյցք են. և գտեղքն իմ սայիփ, իայի՛մ. գաւնգուլ. Մանուս. և ծառայքն իմ Մաթին. և չիչաք ովսէփ. սարգիս և մի սք ողորմիւ ա՛մ ողորմի ա[սա]ցէք:

Опять инымъ почеркомъ, но все круглымъ письмомъ (սուրճիք):

Դարձեալ յիշեցէք. այնպիսիս, գուլքանին. և որդւոյն գողարին. և Մարիամին. նապարին. քաչարին. գարտաթին. ուսարեանին. ճիւախանին. սասցաուրին. եղիպին. Կուլդտային. Կրիտորին. Մկրտչին. հաւմանին. ա՛մն:

Въ концѣ Евангелія отъ Іоанна почеркомъ текста:

Փռուք հաւք էականի են.

Ես եղիպ անուն և բազմամեզ և Քրիստոսիւր[գ]. և փժուն էրեցօ. որ էտո զժողովաց սորոյ 'ի հալալ արգեանց իւրոց և զրեաց զսք յաւետարանս յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց հաւրն իւրոց շապանին և մաւրն իւրոց ճիկարին և պտպին իւրոց սաւթմանին. և մամին իւրոց սիրամարգին. և յեղբարցն իւրոց գաւթանին և տուպանին և սաւթման. և քուերոց իւրոց և իւր գաւերոյն շահրտային ամն:

Աղաչեմք զսք հանպիպոցսք են.

Արգ գրեցաւ սք յաւետարանս ի թղիս : ջ : լ : թ : ի գաւառիս Կալուաղոց, ի գեղոյս որ կոչի Խոզանաճար: ընդ հովանեաւ սք ստեփանոսի նախաժկացիս. և այլ բազմահաւար սրբոցս որ աստ կան հաւարեալ 'ի հայրապետութեան տն Սարկի. ի յաշիարհայկալութեան եւզուպի որ տիրեաց բազում աշխարհի և գաւառի և իւրովին կամաք մինչև 'ի խորատուն տիրեոյ:

Լսողք աղաչանաց ծրողի սորոյ եղիպի. որ հանապազ 'ի ծոց եկեղեցոյ պահէք և կարոյցք զսք յաւետարանս են:

Непосредственно слѣдуетъ запись послѣдняго *собственника*:

Փարք անտաք երբարգութեան ևն.

Յիշեջիք (եջ քրօնուսի — եսցիջք): ի մարտափայլ յազաւթս ձեր գգեցիկն ստաղոց զսք անձառնչ աւետարանիս ար ստաղու ի յարդար վաստակոց: Յիշատակ իւր [սք գրկարո՞ւ՞] ծնողացն Հօրն վարդանին և մօրն նազուզին: Արդ յիշես զսք գրիգոր և ամուսինն իւր թառանին. և որոցն իւր ժողովանին հէրապետին և դատերացն մարինտին նոզլուխանին. Եղբայրն Յովանէսին և կողակցին հուրիսանին և որոցն ստեթէկին և մէլէք բէկին. Թուամանին. և դատերացն գուհարին խաթունին. Թուփանին. և կրսեր եղբօրն զօլվաթբէկին և կողակցին սլիզին. և որդւոցն ստրգոն և դատերացն. Եւ քոյրքն իմ որդուքունին. անապին. մայրանին. և պտղն իմ յովանէսին և քսանն իմ (քնոսն օտաւուսն ուստոսն անտաք, օտրօտոսն, օտրօտոսն) և մօրապապն իմ սպարապետն և սասն գուհարին և դարոցն գրիգորին: Հայր մեր յի՛նկ:

№ 6.

[19+(12×12)+28, т. е.] 299 листов in-fol^o. въ два столбца, на навощенной бумаге, круглымъ письмомъ (рогирогир), обильно снабженнымъ украшеніями (миниатюры, при инициальныхъ буквахъ лъвы, чудовища, изображенія святыхъ, часовни и т. д.), съ изображеніями 4 Евангелистовъ; родословная Христа по Матоею иллюстрирована цѣликомъ; 19 листовъ въ началѣ рукописи заняты иллюстраціями шестоднева,

грѣхонаденія и новозавѣтныхъ мотивовъ; въ досчатомъ переплетѣ. Врвма — 1603 г. (возобновлена рукопись рукою монаха Шмавона и диакона Якова 1659 г.). Переписчикъ Чугтулакъ.

ЧЕТВЕРОВЕАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱՐԱՆ Դ ԳԼ., съ предшествующимъ ему Согласіемъ.

Передъ оглавленіемъ Евангелія Іоанна почеркомъ текста запись, съ соблюденіемъ кое-гдѣ рѣшмы и размѣра:

Աճ որորմի սսէք գարիանին խաթուն աղին Զուվազեղ բերին գրգրին մէկ մէկի մէկ շահի սուին: յահեղ ու մեծ հրապարակին պարզերես գան ի յասնին: կարդա ու ասա դու զողորմին ան յիշայ գբեղ ի բարին: քն թողնէ վէն իւրեանց մեղքն իւրեանց Հօրն և իւրեանց նախնին: մեկ ինձ սսէք դուք գողորմին ճութգուրսք սք տիրանն: Էս անպիսան գրագրին:

Въ концѣ Евангелія Іоанна почеркомъ текста запись, частью въ стихахъ и частью въ прозѣ, которая послѣ обычного славословія и замѣчаній о домостроительствѣ Спасителя и четырехъ Евангелистахъ слѣдуетъ такъ:

Այլ և գոտաղուղ մեծ այս գանձի.

Աճտիսուսութեամբ կտակի.

Լուստաղորթ բուրաստանի.

անմահութեան այս աղբերի:

Թեանին կենաց պարգևողի.

մեծապայծառ այս մարգարտի.

տիրաբարոզ սք նամակի.

անձառ շնորհաց պարգևողի:

Արպիահարաշ յոյս ծագողի.

աւետարուր բարբառողի.

միջնորդ մարդկան ընդ քի.

1) Вписано потомъ.

արքայութեան խոստացողի:
'ի կարգաւոյն ժամանակի
ւաւրինաւ զք թէ լինի:
'ի թվինս հայոց ռժբ ամին:

[2] սասցող նր աւետարանիս զպարտն յովանէս որ զստացաւ (sic) 'ի հալալ (sic) վաստակոց իւրոց: Յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնաւդաց իւրոց. հաւրն Սկրտչին և մուրն շաղզաղին. եղբորն զազարին. պապին զուլիկին: Կողակցն սուլթանն զիլ շատին. ամէն: Դարձեալ յիշեցէք 'ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զպարտն յովանէան և զկողակցն (sic) իւրոյ զարիանին. զտեւրացն իաւսրոփին. շաղզաղին. եղբաւրն զազարին. կղցն Նիլֆարին որդոյն սադաղին. քւերն զարիանին. հաւրեղբարցն մխիթարին. որ[ղ]ոցն. վարդանանին անտոնին հէրապետին: Ճատուրին. զստեր նանին վարդանին: որդւոցն զազարին զոլամիրին: մարտիրոսին կղցն արզուքանին ամէն: Դարձեալ կրկին անգամ 'ի քօ յիշեցէք զովանէս և զկղցն իւր զգարիանէն: որւստը սուլթանն զիլ շատին: յվնիս եղբոր յակորին հարսին նիզարին: ամէն: 'ի կաթողիկոսութիւն տէր միլքի սէթի 'ի հաշտակաւութիւն տէր սարգսին: ես տէր մարտիրոսս վանեցի ծախեցի: յովնսն գաւղս որ կոչի արզալ 'ի դրունս սք անծածին. և նր քեթափորին:

Непосредственно слѣдуетъ скорописью (ստրագիր):

Արդ՝ նորոգեցաւ նր աւետարանս 'ի դրան երինջակայ նր կարապետին: Զեռամբ Շմաւոն արեղացի և յակոր սարկաւաղի. 'ի թուականութեանս

հայոց. ՌժԸ. ամի 'ի հայրապետութեան սն սրբազան Յակոբ կաթողիկոսի: Եւ մերոյ նր կրկնութիս առաջնորդոցն Եսայեայ և Ղազար վրդայացն. և [կր]գարունք սոցին տէր արիստակէան. տէր շմաւոնն և տէր գաբարիայն. և սարկաւազունքն պետրոսն յակորն և զմարգարայն յիշեցէք 'ի քօ. Ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք գնր շողակաթիս քհնյքն. տէր սիմէոնն և տէր Պողոսին. և զպիրք սորին աստուտուրն. մարգարէն և Սարգիսն. որ կան միշտ 'ի սպասաւորութիւն նր աւետարանիս:

Արդ՝ ստացող նր աւետարանիս ճահկեցի շահրիտանն կողակից է Յոհանիսին. ստացաւ սա 'ի հալալ ընչից իւրոց յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնողացն հօրն փրիթանին և մօրն բէկուն. եղբարոյն ջիհանչին, բայրամին. զստեր՝ ցն սեվլուն, կոյեղիտնին, մարիամին, բէկին: Եւ որդոցն եղիկին և առաքելին ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք զշահրիտանն որ ստացաւ նր աւետարանս յիշատակ հոգոյ փրկութեան իւրոյ: Որ ետ [զայ]ս յիշատակ 'ի դուռն նորահառնքն նր շողակաթիս. որ այսմ ամի օրհնեցաւ: Ով զք այս տեղացս հանէ, նզովեալ կղցի. ամէն:

Въ концѣ Евангелія Луки мелкимъ круглымъ письмомъ (սրորգիր):

Զմեղաւոր զճողս յիշայ (sic) աղիկ ար ար:

№ 7.

[(12×12)+9 л., т. с.] 345 л. in—
4⁰ въ два столбца, круглымъ письмомъ

(*арипрар*), съ украшеніями (заставки въ высшей степени изящны), въ досчатомъ переплетѣ. Время — 1280 г. Мѣсто — Киликія. Переписчикъ — Павель. Собственникъ — еп. Давидъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, *ԱԿԵՍԱ*
ՐԱՆ Դ ԳԼ.:

Въ концѣ Ев. Іоанна нѣтъ *իրբ կնոջ շնորհիւր*:

№ 8.

{(89×12)+4, т. е.} 280 л. in-4° въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (*арипрар*), съ украшеніями; на листѣ передъ началомъ текста нарисованы двѣ группы: вверху — Христось, возсѣдающій на тронѣ, и передъ Нимъ Богоматерь; внизу — портреты писца Саргиса и его родителей Өаддея (*Թադէոս*) и Эльмы (*Էլմայ*); въ досчатомъ переплетѣ. Время — 1427 г. Мѣсто — монастырь Евстаѳія (*Եւստափէի*).

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, *ԱԿԵՍԱ*
ՐԱՆ Դ ԳԼ.:

Въ этомъ экземплярѣ нѣтъ известнаго разсказа о блудницѣ въ концѣ Евангелія Іоанна.

№ 9.

{(89×12)+5, т. е.} 317 л. in 4° въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ, съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Время написанія неизвѣстно, н) собственникъ (*սուսրող*) приобрѣлъ ее, какъ сказано въ монастырскомъ каталогѣ, въ 1020 г., въ рукописи же — въ концѣ каждаго Евангелія, гдѣ имѣется просьба помануть въ молитвахъ, собственникъ (*սուսրող*) называетъ себя Григоріемъ, но не указываетъ времени.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, *ԱԿԵՍԱ*
ՐԱՆ Դ ԳԼ.:

№ 10.

in-8° на бумагѣ, круглымъ письмомъ,

съ украшеніями и изображеніями 4 Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ (переплетчикъ — Григорій). Время — 1304. Мѣсто — монастырь Вжана. Переписчикъ — Нерсѣсъ. Заказчикъ — инокъ Саргисъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, *ԱԿԵՍԱ*
ՐԱՆ Դ ԳԼ.:

Изъ записи въ концѣ рукописи:

...*գծարկեցաւ անձարեալ... գանձս և պատուեր ան մերոյ յի քի համանաւ և արդեամբք Սարգսի անասատաւորի և մանասորի ի վանս Էջմայ քնոջ հոգանեալ քր անձանիս և քր նշանիս և յայլ սրբոցս: Ձեռամբ մեղապարտ և սուտանուն գրչիս ներսիս ի յողովարդի. ի ստեղծման ազամայ ԽՃԻ. և ի մարտիացելո բանին Յ. ԺԶ, ամի և մերո թվականին 287. և նորոյ շրջանիս Մ. ԻԱ.*

Изъ позднѣйшихъ приписокъ видно, что Евангеліе это въ 1318 г. по Р. Хр. и 767 арм. лѣточисленія вардапетъ Хачикъ продалъ священнику Мхитару; затѣмъ въ 1112 г. арм. лѣточисл. (=1663) общество и священники Варденика (*Վարդենից ամրիաթս և քահանայք. մեծ և փոքր ժողովուրդս*) принесли это Евангеліе въ даръ пѣстыни Санчійкѣ (*Անասատիս Սանձից*) въ память по Минасѣ (*յիշատակ քր Մինասիս*); въ 1117 г. арм. лѣт. (=1668) по просьбѣ монаха Іованѣса рукопись была возобновлена въ память по о. Варданѣ, а 1248 г. арм. лѣточ. (=1799) старшина (*սանտեր*) села Лали черезъ вардапета Симэона приносить ее въ даръ монастырю св. Богородицы въ хагарцинѣ (*Հաղարծին*).

№ 11.

{6+(84×12)+5, т. е.} 335 л. in-fol.° въ два столбца, на навощенной бума-

гѣ, круглымъ письмомъ (րորգիր), съ украшеніями и съ изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ; время ԸՃՀԻ (874) армянскаго лѣточисленія (=1425); мѣсто—село Хайрово (Ի գիւղն Նաորոց ընդ հիվանեալ սուրբ Քրիստոսորի). Переписчикъ — Іоаннъ. Заказчики Симеонъ и Минай (Սիմոն և Մինայ ետեւ են). Переплетъ сдѣланъ (կազմեցաւ) въ Զ:Ճ:Լ:Գ (1033) армянскаго лѣточисленія (=1584). Есть записи.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *Ահեսու-*

ՐԱՆ Ի ՂԷ:

№ 12.

[4+(ՃԽ×12)+10 л., т. е.] 242 л. in—4⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րորգիր), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ (кожа съ тисненіемъ). Записей нѣтъ, по внѣшнему виду рукопись XVI—XVII в.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *Ահեսու-*

ՐԱՆ Ի ՂԷ:

Каждому Евангелію предпослано оглавление и за каждымъ слѣдуетъ небольшая замѣтка объ Евангелистѣ.

№ 13.

[6+(ԽԽ×12)+10 л., т. е.] 236 л. in—4⁰, въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րորգիր), съ украшеніями и съ изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ (кожа съ тисненіемъ). Время и мѣсто написанія неизвѣстны; въ концѣ Евангелія Луки читаемъ:

Թիշիցէք և զՎարդան կրաւնու որ որ յայսմ ստեղծի եկն առ մեզ. և շնորհեաց մեզ զընդ հարթիչ:

Изъ записей узнаемъ имена собственниковъ, приносившихъ рукопись въ

даръ церкви св. Богородицы, повидимому, въ разное время: Искандара, сына Ходжа-Гарипшаха (Հովանդար որդի Վարդաշին) и Аба-Мелнка съ супругою Джохаръ-Хатунюмъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *Ահեսու-*

ՐԱՆ Ի ՂԷ:

№ 14.

[ԽԳ×12)+8, т. е.] 284 л. in—4⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րորգիր), съ украшеніями и съ изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1647. Мѣсто—мѣстечко Аркуръп. Переписчикъ—Марукъсѣ (Մարութեօ). Кроме записи, изъ которой приведена ниже часть, имѣются приписки.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *Ահեսու-*

ՐԱՆ Ի ՂԷ:

Изъ записи:

*...այլ և գրեցաւ առ Ի ԹՂԷ
Նայոց և զԳ Ի դաւն և յանբարի ժա-
մանսն որ ամեն աւր երբմանն կու-
կենայք (sic): Արդ գրեցաւ ար աւե-
տարանս Ի յերկիրս յԵրևվանս (sic)
Ի գուղարդուք յԱրկուռի Ի Հայրա-
պետութիւն էջմիածնս ար Փիլիպ-
պոս կաթաղեկոսն (sic) ևն:*

№ 15.

[12+(Ի×12)+14, т. е.] 266 л. in—4⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րորգիր), съ украшеніями, заставками и изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1451 по записи почеркомъ, отличнымъ отъ текста. Заказчикъ — Тэръ-Іовансѣ (Թոգանէս). Имѣются приписки позднѣйшихъ собственниковъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱ-

ՐԱՆ Դ զԼ. сь канонами.

№ 16.

[*h*×12 т. е.] 336 л. in—8° въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (рукописи), сь украшеніями и сь изображеніями Евангелистовъ Марка и Луки, въ досчатомъ переплетѣ. Время—XVII в. Мѣсто—Тифлисъ. Переписчикъ—свщч. Михаилъ. Въ началѣ недостаетъ двухъ листовъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱ-

ՐԱՆ Դ զԼ:

Изъ записи: . գրեցի զսք աւետարանս. ես Միքայել էրէջս՝ ՚ի մայրաքաղաքն տփղիս, ՚ի դուռն փաշեփանից նր անձամբն և նր ամենափրկչին. և այլ սրբոց որ աստ կան. Եւ Հայրապետութեանն (sic) մերոյ տր տր փրկիպպոս կաթողիկոսին [1633—1655], և թագաւորութիւն (sic) վրոց բագրատունեաց աղգէն (sic) Ռաւատով խանին (1634—1648) ևն:

Годъ не указанъ.

№ 17.

[*h*×12, т. е.] 312 л. in—8° въ два столбца, на пергаментѣ, круглымъ письмомъ (рукописи), сь украшеніями и изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1491. Мѣсто—Кечару. Переписчикъ, во всякомъ случаѣ собственникъ—монахъ Галустъ. Евангелистовъ рисовалъ художникъ Мкртичъ (նկարող Սկրտիչ). Переплетъ сдѣланъ ктитормъ Исаемъ (Եսայիայ ցահրնկալի) по заказу молодого Варлаама (բարաղամ ՚ի Ծաղկունեաց ձորոյ), который приобрѣлъ эту рукопись въ 1679 г. Имѣются еще приписки другихъ собственниковъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱ-

ՐԱՆ Դ զԼ:

Изъ записи:

... Արդ եղև կատարումն նր աւետարանիս ՚ի Թփիսութն Հայկազուն տուճարի. ՋԽ Թփիկն. ՚ի դուռն և ՚ի չար ժամանակի որով նեղեմք յանասրիկաց ՚ի բռնակալութեանն աշխարհիս Հայոց և պարսից եպոսոպակցի: Եւ ՚ի Հայրապետութեանն տն Սարգիս կաթողիկոսի Հայոց և պատրիարք Վաղարշապատոյ ՚ի յաթուսն նր լուսաւորչին մերոյ ՚ի նր էջմիածինն: Արդ ՚ի յոյս և ՚ի սոյն ժամանակի եղև յաւարս (sic) խընդրոյս ինոյ զալնս անարժան արեղի (sic) ՚ի յանապահ զաւտու բուժիանս ՚ի յերկնաւհնգէս և ՚ի գերահոյակ ախտս Կէշառուս: ՚ի պրտն մաւքս լուսոյ նր անձամբն և Հրաշափառ նր զրիզոր կաթողիկէիս և տապ նր նշանիս... ՚ի վայելս անձին Հարազատ եղաւրն ինոյ Յարզունանին և որդւոց նորս Մարտիրոս քահանայի և Խաչատուր սարկաւազի և այլ Հարազատ եղարց իւրոց պինտսին, խաւճիկն, պարտսին, պաւղոսին ևն:

№ 18.

[(*h*×12)+11, т. е.] 287 л. in—8° въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (рукописи), сь украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1651 г., если дата приводимой ниже записи относится ко всей рукописи. Собственникъ—Мирзэ сь супругою Салимъ-Назъ. Впослѣдствіи рукопись принадлежала нѣкому благочестивому Геванду, что удостовѣряется нѣсколькими приписками, такъ между

прочимъ въ припискѣ отъ 1736 г., въ концѣ Евангелія Луки.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UthbSU-*

ՐԱՆ Դ ԳԼ:

Изъ записи въ концѣ рукописи:

*Արդ՝ եւ Միրզէս ե կինն իմ սու-
լիմ նազն ստացաք զնր աւետարանս
ի Հայալ ընչից մերոց եւն Գրեցու-
ի թուին Ռ. Ճ. ԽԳ. ամին. ի գեօղն
Հնդգան. մելիք միրզոյխանի ժամն-
նակին:*

№ 19.

[($h\gamma \times 12$) + 4, т. е.] 316 л. in—8°
въ два столбца, на навощенной бума-
гѣ, круглымъ письмомъ (*սղորգիր*), съ
украшеніями и съ изображеніемъ Еван-
гелиста Матѳея, въ досчатомъ переп-
летѣ. Время—*ԹՃԻ* арм. гѣт. (1471).
Мѣсто — село Аревикъ (*Արեւիս*), въ
Сіонійской области *ընդ Հոփանեաւ
նր գրիգորիս ՚ի ժամանակին.*
*որ եպանն Հուպէքն սուլթան Պա-
սայիթն:* Въ 1597 году рукопись уже
принадлежала многими добродѣтелями
надѣленному Саргису, *որ ստացաւ
զս յիշատակ իւրն ե իւր ծնողացն,
Հօրն կոստանդին. ե մաւրն թէզին.
ե եղբաւրն ալէ+ասնոսին. ե կողակ-
ցին փարիխանին որ Հանդուցեալ է
առ Քս. ե միւս կողակցին սայիպ-
խանին ե որդւոցն եղիկին. շահա-
բարին. կոստանդինին. ե դուստրն
Էաներան զբզն. խանրէկին. իւղուր
սուլթանն. ե թռռներն եւն:*

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UthbSU-*

ՐԱՆ Դ ԳԼ:

№ 20.

[2 + ($h\gamma \times 12$) + 6, т. е.] 488 л. in—8°
въ два столбца, на навощенной бума-

гѣ, круглымъ письмомъ (*սղորգիր*)
съ украшеніями и съ изображеніями
Евангелистовъ, въ досчатомъ перепле-
тѣ съ застѣжками изъ цѣпочекъ. Вре-
мя — 1683. Мѣсто — село перцанкъ.
Переписчикъ—свящ. Іоаннъ, за смертью
котораго рукопись дописалъ священ-
никъ Василій. Переплетчикъ — также
свящ. Іоаннъ: *Ոհաննէս էրէց զսա զպ-
մոդ* сказано въ стихотворной при-
пискѣ послѣ главной записи. Имѣется
еще приписка отъ 1733 г., написанная
на «святомъ островѣ Севанѣ»: изъ нея
мы узнаемъ, что рукопись находилась
въ рукахъ невѣрныхъ (*ալլազգեաց*), ког-
да османы и персы дрались, а Арме-
нію попирали, и выкупилъ ее Сахакъ
сынъ Моисея, изъ Драктика (*Դրախտի-
կեցի*).

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UthbSU-*

ՐԱՆ Դ ԳԼ:

Изъ записи:

*Արդ գրեցաւ նր աւետարանս ՚ի
թուին Հայոց Ռ. Ճ. ԼԲ ամին ի թա-
գաւորութեանն պարսից՝ Շահ սուլէյ-
մանին. եւ ՚ի Հայրապետութեան
տանն՝ աղուանից ան [Սիմ] էօնի
սրբազան կաթաւզիկոսի, ՚ի յերկիրս
զանջաւ. ՚ի գեօղս Հերցանիկիս, ընդ
Հոփանեաւ նր անձամբ: Ձեռամբ
յոփանէս երիցու: Բանդի այս Յովա-
նէս քհնյս. գրեալ զնր աւետարանս.
մինչդեռ ոչ էր ծայկեալ՝ ե կազ-
մեալ՝ տկարութիւն մահօւ Հանպիս-
եալ. ե փոխեցաւ առ Քս յոյան ս-
մննեցուն. ե եթող սուգ մեծ ի վր
ծնողաց իւրոց: Ե մեր տեսեալ զթա-
խանն ծնողաց նորա ձեռնարկեալ ա-
ւարտեցաք բազում աշխատութեամբ
Հրամանաւ իշխանաց ե պարսկաց պա-*

րոն մալիք չախնազարին. որ է աէր
և իշխան բոլոր երկրիս ցանջու...
Արդ՝ գրեալ եղև նր աւետարանս 'ի
խնդրոյ բարեմիտ և անասեր Նազա-
րին. որ ստացու զնր աւետարանս
վասն յիշատակի հոգւոյ իւրոյ և
ծնողացն ևն... Եղև. աւարտ նր աւե-
տարանիս ձեռամբ բաղմամբ և ան-
խնաստ բարեւոյ եկեթ քահանայի. և
եղջոր իմոյ զզր սթիւզի ևն... Այլ և
յիշել (աղաչեմ) զուէր Յովաննէս գր-
րոյ նր աւետարանիս. և գորդին իւր
զտիրացու Աթանասն, որ թզւմ աշխա-
տանս կրեաց վն այս աւետարանիս
ևն:

№ 21.

[5+(11×12)+2, т. е.] 271 л. in—8⁰
въ два столбца, на навощенной бума-
гѣ, круглымъ письмомъ (рогирогир), съ
украшеніями и съ изображеніями Еван-
гелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ.
Время—1664. Мѣсто — село Гюлали.
Переписчикъ — діак. найрапетъ. Соб-
ственникъ—Саруханъ (Սարուհան). Есть
позднѣйшія приписки, изъ коихъ уз-
наемъ, что послѣдній собственникъ
(1735 г.) былъ Меликъ - Джанъ Ка-
лантаръ.

ЧЕТВЕРОВЕАНГЕЛІЕ, ԱԽԵՏՄ-
ՐԱՆ Դ Պ., съ канонами.

Изъ записи:

Արդ գրեցու նր աւետարանս՝ 'ի
Թովանիս հայոց ի. ձ. ԺԳ. 'ի հայ-
րապետութեան նն Յակոբայ 'ի Թա-
գաւորութիւն տաճկաց փոքր շահա-
պագին ոչ առաջին այլ ետին (յե-
տին): և 'ի զունութեանն էրևանս
աղաղակի. որդւոյ ամիրկանի Գրե-
ցաւ ձեռամբ... գրչի հայրապետ սար-

կաւազի. որ եմ անաւամբ միայն և
գործով ոչ. տպագրեցաք(°) 'ի յեր-
կիրս գեղամ[այ]. 'ի գեաւոյս որ հոչի
ղուլալի առ դրան նորակուելք նր
գրիգոր[ի]ն ևն:

№ 22.

[4+(11×12)+6, т. е.] 250 л. in—8⁰
въ два столбца, на навощенной бума-
гѣ, круглымъ письмомъ (рогирогир), съ
украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ.
Переписчикъ—Лука (Ղուկաս). Время—
1685.

ЧЕТВЕРОВЕАНГЕЛІЕ, ԱԽԵՏՄ-
ՐԱՆ Դ Պ.:

Изъ записи почеркомъ, отличнымъ
отъ текста:

Թովանիս մեր հայոց ի. ձ. ԼԴ էր
որ աւարտեցաւ աւետարանս. ես ան-
արժան գալուստ էրէջս սուտ անուն
գերեցի (sic) յիշատակարանս:

Составитель монаст. каталога 1685 г.
(Ի ձ ԼԴ.) понимаетъ, не какъ годъ
написанія, а какъ годъ, когда собствен-
никъ Мартиросъ купилъ эту рукопись,
хотя изъ записи этого не видно; однако
свящ. Галусть, дѣйствительно, авторъ
записи, а не переписчикъ Евангелія;
ибо переписчикъ въ записяхъ почер-
комъ текста нѣсколько разъ называетъ
себя, между прочимъ въ концѣ Еван-
геля. Луки,—Лукою (Ղուկաս).

№ 23.

[11+(11×12)+11, т. е.] 335 л. in—
8⁰ въ два столбца, на навощенной бу-
магѣ, круглымъ письмомъ (рогирогир).
съ украшеніями и съ изображеніями
четырёхъ Евангелистовъ, въ досчатомъ
переплетѣ (въ монаст. каталогѣ чита-
емъ: զգալոյս կրեացն կողուրեալ ևն).

Время—XV в. Мѣсто—Гандзакъ. Переписчикъ — инокъ Степаннось. сынъ Гарамана. Собственникъ—монахъ Са-накъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, ԱԽԵՏԱ-
ՐԱՆ Դ զԼ.:

Изъ записи:

Արդ՝ սիրիցն եղև զործառնու-
թեանս այսմիկ. նախասնամու թեամբ
նր հոգւոյն յաճապահ գառառիս
գանձակայ ընդ հոգմանեալ լեղանի նր
աճածնիս և սրհիսկան յաթռուս.
Եւ առաջնորդութեան իմոյ Սափննս
յի նիկիս նր ուխտիս: Եւ կթղնու-
թեան ան Յոհաննիսի. և թագաւո-
րութեան զբայ գաւրկի. և զանու-
թեան ջուհանշահի ևն:

№ 24.

[$(11 \times 12) + 7$, т. с.] 295 л., in—8⁰ въ два столбца, на навошенной бумаге, круглымъ письмомъ (ропорррр). съ изображеніемъ святого, можетъ быть Евангелиста, съ Евангелиемъ въ правой рукѣ (1а л.), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1677 (арм. 16.Ճ.ԻԶ). Мѣсто—село Даштъ, въ Мокской области. Переписчикъ — священникъ Мхитаръ. Имѣются приписки.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, ԱԽԵՏԱ-
ՐԱՆ Դ զԼ.:

№ 25*.

Рукопись малаго формата, въ переплетѣ — въ серебряномъ окладѣ, съ шестью яхонтами и однимъ средней величины рубиномъ. Время — 1215 (арм. лѣточисленія, т. е. 1766 по Р.Х.).

ЕВАНГЕЛІЕ.

Մ. Կ... Աւետարան փոքրիկ, ար-
ծաթակազմ նկարէն կոտորեղևոյ յորոյ

վերայ գոն վեց հատ փոքրիկ եւ-
ղուղթք և մի հատ միջակաղիր լայ-
զրեալ է ՚ի թուին ՌՄԺԵ. ՚ի յիշա-
տակարանին գրի «ի յայսմ ժամնիս
յերկիրս Արարատեան թագաւոր ոչ
ղոյր և ան ոք ինքնաղուխ իշխեք. պա-
տիժ պատուհասն անհուն ուր պատմէ
առաքել պատմագիրքն. և թէ յայսմ
ամի որքան նեղու թիւն պատահեալ
է յերկիրս Արարատեան, մահն սոզն
և սուրն ևս և կարկուտն, ՚ի վանայ
յերկրէն մինչև ՚ի զարբանդ՝ բովան-
դակ բեր երկրիս կարկտահար եղեալ
ու ինչ եղն, ոչ թէ միտնգամս.
այլ երկիցս և երիցս որ սոյն մեծա-
ղոյն էր զոր ոչ ոք էր տեսեալ. և զի նր
մատեանս ՚ի յայսմ ժամնի գրեցաւ
՚ի դուռն նր Գայանէի վանիցն: Արդ
աղաչեմ զսիրելի եղբարսոյ... յիշե-
ջեք... զմարգարէ վրդնս... Յիշատակէ
աւետարանս ՚ի դուռն Ալվանայ, ՚ի
Լմեցի ստեփաննոս վրդնս ՚ի 1835
թուին»:

№ 26*.

Рукопись еще меньшаго (противъ № 25) формата, на тонкомъ пергаментѣ, прекраснымъ почеркомъ, въ переплетѣ — въ серебряномъ окладѣ, на видъ значительной древности.

ЕВАНГЕЛІЕ.

Մ. Կ.: Աւետարան փոքրագոյն ար-
ծաթակազմ կոտորեղևոյ գրեալ ՚ի վի-
նրբաթուղթ մակաղաթի ընտիր գր-
չութեամբ. ՚ի տեղիս տեղիս եղծեալ.
— ՚ի վերջ կուսն պակասեալ են
թուղթք ինչ. ընդ նոսին և յիշատա-
կարանն, որով և թոգականն. սակայն
հնագոյն ուրեմն կրկիս

Յիշատակ աւետարանն հնէինոյ
(Ազնուուհի) քաշնի ըէհրուպանց, ՚ի
դուռն սթին Սէվանայ ՚ի 1855 ամէնս

№ 27*.

Рукопись средняго формата, въ переплетѣ—въ серебряномъ окладѣ, съ позолоченнымъ крестомъ на крышкѣ съ правой стороны; на крестѣ двѣ бирюзы и два рубина средней величины. Время—1594. Мѣсто—с. Тванчъ. Переписчикъ —Лука Лорійскій.

ЕВАНГЕЛИЕ.

М. К.: «Աւետարանն միջակայիր
դրեալ ձեռամբ Ղուկասու գրչի Լու-
սեպոյ, ՚ի Քիզ թուին, յերկրին Կար-
նոյ ՚ի գեղն թփանձ ՚ի դուռն դանձ-
կայ (sic) օր Գէորգեայ: ունի յիշա-
տակարանս յուջոյ երեսին խաչ արծա-
թեոյ սփէզօժ և կոստեղեալ՝ արծա-
թեայ ջրջանակու և քերզրէիք: ՚ի
մի խաչին են երկու հաս փիհրուց
և երկու հաս լալ՝ միջակայիր ա-
կունք»:

№ 28.

[(10×12)—6, т. е.] 342 л. in—12°,
частью въ два столбца, на навошенной
бумагѣ, разнымъ почеркомъ круглago
письма (ролորդիր), въ досчатомъ пе-
реплетѣ. Въ началѣ недостаетъ шести
листочковъ; рукопись — дефектна и въ
концѣ: потому она безъ записей.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱ-
ՐԱՆ Դ ՂԼ:

Въ концѣ Еванг. Матоея приписка
неграмотною рукою:

Թւին ՌՄԻն (sic) ՚ի կաթու դիկոսու-
թեան օր Ղուկասու և ՚ի առաջնորդու-

թեան սևանու աջորդութեան Գրիգոր
վարդապետի եղեմ (sic) սով ստասիկ:

№ 29.

[(14×12)+6, т. е.] 330 л. in — 8°
малаго формата, въ двухъ столбцахъ,
на пергаментѣ, круглымъ письмомъ,
съ украшеніями и съ изображеніями
четырехъ Евангелистовъ, въ досчатомъ
переплетѣ, съ застѣжками изъ сере-
бряныхъ цѣпочекъ; кожа переплета
съ тисненіемъ; на верхней крышкѣ
переплета — распятіе, на другой —
крестъ, украшенный серебряными пу-
говками и цвѣтными камнями. Время—
1669. Мѣсто — село Норащиникъ.
Переписчикъ—Александръ; художникъ—
чтецъ Варданъ. Составитель записи—
Маркосъ. Заказчикъ—Дэһупъ (?). Есть
позднѣйшія приписки о построеніи
ризницы (Յանգարան) и монастырскаго
училища (վանական դպրոց) въ Эчмиа-
дзинѣ въ 1868 г. и о реставраціи цер-
кви въ Севанской пустыни въ 1863 г.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱ-
ՐԱՆ Դ ՂԼ:

Изъ записи:

Յորդ՝ գրեցաւ օննախօս լուսափայլ
մարգարիտս այս ՚ի թուականու-
թեանս հայոց. հոգար հարիւր. Ժ.
և Ը. ամի ՚ի հայրապետութեանն օնն
Յակոբայ սրբազան կթղկիս ՚ի նա-
ւահանգիսս և ՚ի նահապետակերան
յարջորջեալ նախիջեվան կողմունան.
և ՚ի նորին նահանգան երնջուկայ վեր-
ասացեալ՝ և ՚ի գեղն նորաշինիկ կո-
չեցեալ ձեռամբ սրբասէր և պարզա-
միտ հարազատին իմոյ՝ սէր ալէքսան-
մեղստբուսչին. որ ՚ի դրաւել զործա-
տութեանս այս՝ վերափոխեցաւ սո-
քս զոր և հիբոյս օչ ժամանեալ ՚ի

դիրս հանգստանն. սակս յարատո-
չոր կսկծման օրոխս յորժամ զյիշու-
տակարանս գրեցոք զպատկերն և ս
ետու նկարել ասա զի սփոփոչ լեցի
հերոյս. զոր և յիշել աղաչեմ առ
'ի քս: Արդ՝ աղաչեմ զամենոց որք
հունդիպիք սմա կարգալոզ և կամ
օրինակելոզ՝ յիշեսջիք 'ի մաքրափայլ
յալօթս ձեր զարուսյ զհՀուսս. և
զճնողսն իմ և զամ արեան տառնն
իմ. և զհոգևոր մայրն իմ զհոխի-
սիմէն. և զհանգուցեալ միամօր օրդ-
դին իւր առ քս զանձատուրն. քանդի
արդեամբք սորին եղև զծագրութիւն
նք առետարանիս՝ յիշատակ յաւի-
տենական 'ի փրկութիւն հոգոյ իւ-
րոյ. և միամօր որդւոյն իւրոյ՝ որ
յերիտատարպական հասակի յօտար
աշխարհի փոխեցաւ առ քս. զոր նոր
նձ ընդ երանելի վկայիցն պատեսցէ. . .
զծագրող սորին զՎարդան զնորն յի-
շեցէք և նձ ողորմի ասացէք: Չսա-
կաւ յիշատակարանի զծօղս զմ'իկս
բանի վասնոզ՝ յիշեցէք ի նոր ևն:

№ 30.

[$h \times 12$, т. е.] 240 л. in—12⁰, въ два
столбца, на навощенной бумагѣ, круг-
лымъ письмомъ (рукописи), съ укра-
шеніями и съ изображеніями четырехъ
Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ,
усаженномъ мѣдными пуговками. Запи-
си нѣтъ; есть позднѣйшая приписка
отъ 1756 г. (НУб) въ началѣ Еван-
гелія Іоанна.

ЧЕТВЕРОВЕАНГЕЛІЕ, ԱԽԵՏԱ-

ՐԱՆ Դ ԳԼ:

№ 31.

[$10 + (h \times 12) + 8$, т. е.] 258 л. in—
12⁰ въ два столбца, на навощенной

бумагѣ, круглымъ письмомъ (рукописи),
съ украшеніями и съ изображеніями
Евангелистовъ, въ досчатомъ перепле-
тѣ (верхняя крышка, съ крестомъ, уса-
жена серебряными пуговками и цвѣт-
ными камнями). Время—1620 (НУб)
Мѣсто — Константинополь. Перепис-
чикъ — Михайлъ Тохатскій. Заказ-
чикъ—инокъ Яковъ изъ области Еке-
гсагъ. Позже, въ 1624 г., приобрѣтена
она Павломъ Тохатскимъ (մահիդէսի
Թոխ) անցի Մոլորան) и принесена въ
даръ церкви св. Якова черезъ священ-
ника Саргиса.

ЧЕТВЕРОВЕАНГЕЛІЕ, ԱԽԵՏԱ-

ՐԱՆ Դ ԳԼ., съ канонами.

№ 32.

1092 стр. in—folio (46×32 с.) въ
два столбца, на навощенной бумагѣ,
круглымъ письмомъ (рукописи), съ
украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ.
Въ началѣ, концѣ и мѣстами въ сере-
динѣ рукописи недостаетъ листовъ.
Записи встрѣчаются въ текстѣ въ кон-
цѣ отдѣльныхъ житій и мученичествъ.
Изъ пространной, но всеже дефект-
ной записи въ концѣ рукописи узнаемъ,
что она въ 1227 году (ՈԶԳ) была при-
обрѣтена Туркомъ (Аствацатуромъ:
ես նուսաս ծերս և անպիտան ծա-
ւայս այ տուրք կոչեցեալ).

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՍԱԻՈՒՐ:

Въ этомъ сборникѣ житій, указатель
коихъ, составленный впоследствии, по-
мѣщенъ въ началѣ, нѣтъ исторіи Вар-
лаама и Іоасафа, а есть мученичество
Варлаама Антиохійскаго (стр. 801:
վկայարանութիւն սրբոյն Բարդամու-
րի վկայեաց յԱնտիոք մայրաքաղաքն
ասորոյ).

№ 33.

[(109×12)+17¹), т. е.] 533 л. in—fol.^o въ два столбца, на навошенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րոլորգիր), съ украшеніями, попадаютъ лики святыхъ, такъ нпр. при житіи Варлаама Индійскаго, въ досчатомъ переплетѣ, дефектная. Отъ записи сохранилась часть (начало), и изъ нея ничего фактическаго не узнаемъ, но, по всей вѣроятности, имя переписчика, время рукописи и т. д. можно узнать, посвятивъ больше времени обследованію рукописи, главнымъ образомъ послѣсловій при житіяхъ. Переписчикъ — можетъ быть Давидъ (см. ниже). Въ 1694 г. (1721²) рукопись возобновлена священникомъ Аристокесомъ.

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ՅԱՅՍՍԱԻՈՒԿ:

Въ этомъ сборникѣ житій святыхъ мы уже имѣемъ житіе Индійскаго Царевича ²):

Պատմութիւն Յովասափու որդոյ թագաւորին հնգիայ. 'ի մարգեղանայ' բանին այլ ընարեաց զաշակերտարն թժան զորս յառաքելս յանուանայ ևն.

Запись въ концѣ этого житія подчеркомъ текста:

Զոր և ես տասն մեղաւոր ծառայս այլ բազում տշխատութեամբ և ջանիւ փոքր 'ի շատև ծայրաքաղարարեալ թարգմանեցի զայս 'ի հայ բարբառ ձեռամբ իշխանի միոյ' պատուաւորի: Գե որոյ 'ի ձեան նոցին ճրգնութեան և համոյական փարուցն արժանի արայ նր յս և երկնից ար-

քայութիւն շնորհեայ նր թանգրի դուռն. և ճնաւդացն նր շահիկոյն' նր թամամբաթունին և կենակցին նր բեկի սալթանին որդոյն. ևն. և իմ մեղաւոր բիւրն: քանքարոյ պորտական դաւթի գժողի և իմոցն ա[ժն]եցան կարգացողացն և անդու[ժ]է ասողացն. սովն:

№ 34.

[(109×12)+4, т. е.] 556 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րոլորգիր), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Въ началѣ недостаетъ 24 л., недостаетъ и въ концѣ житій на весь августъ мѣсяцъ; нѣтъ, конечно, и заключительной записи. По записямъ въ текстѣ, напр. հէ, ի ի և л., видно, что рукопись писалась нѣкимъ Яковомъ по заказу епископа Карапета.

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՍԱԻՈՒԿ:

№ 35.

[(109×12)+7, т. е.] 523 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րոլորգիր), съ украшеніями, съ изображеніемъ Поклоненія волхвовъ, въ началѣ—передъ текстомъ, и Варлаама Индійскаго, при житіи; въ досчатомъ переплетѣ. Время—1640 (1721²). Мѣсто—село Карамуратъ, въ Закамской области (ի Կրկիրն զաղամայ). Переписчикъ — епископъ Давидъ, по заказу Аг'абабы (Աղայրարա). Пространныя записи въ концѣ рукописи съ плачемъ по поводу выселенія армянъ въ Персію.

¹) Последніе 17 л. выпали изъ переплета и переимѣшаны.

²) Աւիւեայ. Ե. Ե. զոգստութ. ժ. (см. 109, 10а л. и слѣд.):

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՄԱԿՈՒԿ:

№ 36.

[10×12 , т. е.] 504 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (аріографъ) съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Листы перемѣшаны, можетъ быть и утеряны, въ концѣ недостаетъ нѣсколькихъ листовъ, а съ ними нѣтъ и житія Варлаама и Іоасафа и главной записи. При сколько нибудь продолжительномъ обследованіи можно узнать подробнѣе обстоятельства рукописи по записямъ въ текстѣ, въ концѣ житій, такъ напр. имена переписчика Вардана, заказчика Саргиса, сыновей его и родителей, названы въ слѣдующей записи (10Р, 1а л.):

Ողորմի քս ան ստացող ստախ
բարեմիտ Սարգսին և որդոն Դո-
մոզին Պասին և Տնդն Յէրին Յու-
ռովին և զՎարդան զանպիտան զըջու:

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՄԱԿՈՒԿ:

№ 37.

[$(10 \times 12) + 1$, т. е.] 481 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (аріографъ), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Рукопись — дефектна въ началѣ. Время — 1699 (178100). Мѣсто — село Кардманъ въ области Ганджи (Елизаветополя). Писалъ священникъ Аристакезъ по просьбѣ Іоанна и по желанію его отца Улухана.

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՄԱԿՈՒԿ:

№ 38.

[10×12 , т. е.] 624 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (аріографъ), со скудными украшеніями. Писецъ — Стефанъ (Ստեփանոս) и заказчикъ — варданецъ

Саргисъ, судя по записямъ въ текстѣ, въ концѣ житій. Монастырскій каталогъ переписчикомъ называетъ Лазаря и заказчикомъ священника Іоанна Крзанскаго (Կոզանցի) по слѣдующему недоразумѣнію: въ 1751 г. (1751) рукопись была приобрѣтена священникомъ Іоанномъ К-имъ и снабжена новою записью (Եղանակարան); эту записъ и писалъ Лазарь почеркомъ, совершенно отличнымъ отъ текста.

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՄԱԿՈՒԿ:

№ 39.

[10×12 , т. е.] 192 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (аріографъ), со скудными украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Какъ дефектная въ концѣ, рукопись лишена обычной записи. При поспѣшномъ перелистываніи встрѣчался съ записями въ текстѣ, заключающими имя заказчика Аветиса, такъ напр. со слѣдующею записью (100, 12а л.):

Ողորմեայ քս ան ստացողի զրիս
բարեմիտ աւետի[սի]ն և Տնողոյն.
Մահտեսի յովսէփին շահպարին և
որդոն պողոսին պաղտասարին. զէ-
որդին և ան արեան ևն:

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՄԱԿՈՒԿ:

№ 40.

[$(10 \times 12) + 11$, т. е.] 659 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (аріографъ), съ украшеніями, кое-гдѣ и лики святыхъ; въ досчатомъ переплетѣ. Начала и конца недостаетъ, отсутствуютъ листы и въ серединѣ. По записямъ въ текстѣ, такъ напр. 10Ա, 11Ե узнаемъ, что заказчикъ (ստացող) — монахъ Григорій, а переписчикъ Варданецъ (Վրճուէս):

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՄԱԻՈՒՐՔ.

№ 41.

[*(սր*×12)+19, т. е.] 595 л. in—fol.⁰
 въ два столбца, на навошенной бума-
 гѣ, круглымъ письмомъ (*ророррр*), съ
 украшеніями и иллюстраціею (есть
 изображенія апостоловъ), въ досча-
 томъ переплетѣ¹⁾. Рукопись—дефектна
 въ началѣ. Время — около половины
 XV вѣка. Мѣсто — обитель гермона.
 Переписчикъ—монахъ Іоаннъ (*ՅՎԱ*—
Յովհաննէ՛ս). Заказчики — священ-
 никъ Мануэль съ сыномъ Стефаномъ.

ПРАЗДНИЧНАЯ МИНЕЯ, ՅԱՇՈՅ

ԳՈՒՐՔ.

Изъ главной заключительной запи-
 си, дефектной въ концѣ:

Ըստ այսմ պայմանի ամենազովելի
 և. հրջանիկ ընտրեալ և պատուելի
 ինծահաճոյ և. նմ գովութեանց ար-
 ժանաւորքն Մանուէլ քահանայն և
 տէր Ստեփանոս հարազատ նորին
 պրնէ կտուն զմք տառս 'ի սանահոյ
 աւրինակէն և մեծաւ փոփազանաւք
 յարդար վաստակոյ իւրեանց սա-
 ցան զսա յիշտակ բարի հոգոյ
 իւրեանց և ծնաւզաց նոր Մանուէլին
 պարոն ամիրբէկին. և գումէլիքին.
 որով հանդիպողք նք կտակիս յի-
 շեսջիք 'ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր
 զգեռարոյս որդիք տէր մանուէլին
 զմք ստեփանոս և գամիրբեի Սյլ և
 զքոյր նոցա զմարգարիան և զեղ-
 րարքն զփոխեցեալքն 'ի քս զնծա-
 տուրն և զաւաւչն. 'Իարձեալ աղաչեմ
 յիշել առ քս զկենդանի եղբարք տէր

Մանուէլին զաւելթան և զէլբէկի և
 զմեծ եղբար որդին զպատուելի երի-
 տասարդն զմելիքն և զմայր և զքոյր
 նոր Մանուէլին զյուստիանէ և զորդի
 նորին զփաչէն: 'Իարձեալ աղաչեմ
 յիշել 'ի քս զհարազատ որդիք պաւլ-
 թանին զաւհոյարն և զեօշնագարն
 և զմարգարէ պպիւն և զսահան և
 զորդիք էլբիկին զյեղիշէ և զյնոք.
 և զմաթէոս: 'Իարձեալ աղաչեմ զմք
 մանկունայ եկեղեցոյ՝ որք ընթեռ-
 նոյք զմք տառս՝ յիշեցէք 'ի նք ա-
 ղթթս ձեր զվերոյ ասացեալ ստացող
 գրոյս զտէր Մանուէլ և զամուսինն
 իւր՝ զեղիսարեթ և զժողովեալ որդիքն
 իւր՝ զմք ստեփանոս և զամուսինն
 իւր զխորովիզուլաւ և զպաւսն իւր
 զնիրսէս և զՍեպուպ պատանխան և
 զամիրբեկն և զամուսինն իւր զԴո-
 թան: Յիշեցէք 'ի քս զմէլիքն և զա-
 մուսինն իւր զսոլթանբախտ զփոխե-
 ցեալն 'ի քս և զորդի նորին զզրիզոր
 պատանին: և զմայր մելիքին զվար-
 դատիկին: Եւ զաւելթան և զամու-
 սինն իւր զթամար. և զէլբէկն և զա-
 մուսինն իւր՝ զչիչագ և զանապարն
 և զամուսինն իւր զաղուլ մէլիքն: այլ
 և աղաչեմ յիշել 'ի քս զպատուելի
 հրիտասարդն զպարան բեկ, որ է կնքա-
 հայր սոցա: Եւ լի բերանոյ և ու-
 զիղ սրտիւ ասացէք ևն.

Եւ արդ գրեցաւ նք տառս որ կոչի
 տարեան գիրք 'ի դատնացեալ ժամա-
 նակիս յորում նեղեմք յանօրինաց
 բռնութենէ ևս առաւել 'ի կրկնակի.

¹⁾ Въ переплетъ попали два листа изъ грузинской пергаментной рукописи духовнаго
 содержания; въ сохранившихся листахъ находится между прочимъ статья озаглавленная:
 եկեղեցիք ձեռնարկն և յայլոց ձեռնարկն.

հարկադրահանջութենէ: 'ի հայրապետութեան տեսնան արիւորի ընդհանէր հայոց կթղիկոսի և պարիարգի վարդաբարձութեան՝ էջմիածնի և յաշխարհակալութեանն ջհանչայի միջին. որպէս զարայ ուսուցին ձեռամբ ամենամեղ և անարհատ գրչի յոյժի որ զանունս ունիմ կարգաւորի և զարժաթս անպիտան. որ և եկեալ յարժիէ քաղաքէ տարազէս հանդիպեցաք 'ի գաւառս գեղարքունի 'ի պիւղս որ կռի կարծ. հանդիպեցաք բարե[րար] առնս աէր Մանուէլի և մտապաք զուսարական կեան[ս] մեր վասն յոյժ արայ և փախազանայ տարա՝ ձեռնարկեալ սկիզբն արարաք՝ նր գրոցս 'ի մեծի աղուհացից պահոցն 'ի չորրորդ շարաթին և աւարտեցաք ձեռնարկուցութեամբ նր հոգւոյն այ վերացման նր խաչի տանիս՝ ընդ հոխանեաւ նր անձանիս և նր գրիգորի և նր կարապետի յնպսութեան գաւառիս գեղամայ տեսնան տանիանսի և վերապիտազութեան քաջ բարունոցն սարգիս փարգապետի նր ուխտիս՝ հէրմոնի հաւր:

Արգ յերես անկեալ՝ կրկին ազաչեմ զպասս քչից որք հանդիպիք նր գրոցս՝ կարգալոյ և կամ զազափար՝ աւրինակելովս յիշեսցիք ջերմեռանդ որաիւ և քաղցրագութ կամուք և անձահաշա աղաւթիւք և արտատուազոչ հայցմամբ՝ 'ի հեշտալուր անէն մերմէ յէ քէ. զի ողորմեցի և [գ]թացի՝ թողցէ և քաւեցէ զամ յանոցանս՝ զկամայ և զարկամայ՝ զստացոզի զրոցս՝ տէր Մանուէլի և զնր սնփսի և զամ ընտանեաց նորա համօրէն:

№ 42.

[(12×12)+1, т. с.] 481 л. in—fol.^o
въ два столбца, на навощенной бума-
гѣ, круглымъ письмомъ (рукописи), съ
украшениями и съ изображеніями свя-
тыхъ. Рукопись—дефектна въ началѣ.
Время — 1464 г. (207). Мѣсто —
обитель найоц-таръ ('ի նր աթոռս
ամենապիւղչիս). Написана рукопись
инокомъ Стефаномъ (Ստեփաննոս)
по просьбѣ варданета Даниіла.

ПРАЗДНИЧНАЯ МИНЕЯ, ՔԱՇՈՅ

ԳԻՐԳ:

Въ записи съ особенною горечью
вспоминается трудное время Джахан-
шаха, въ которое писалась рукопись:

'ի դառն և խաւար ժամանակի որ
'ի մեղացն կին 'ի վթ մեր 'ի յանու-
րինաց և յայրկրօնից և 'ի շար-
բունաւորաց 'ի զանութիւն Ջահան-
շահին որպէս ուսուցին որ մտաւ 'ի
Խորասանո է տարի զաշխարհս սա-
հուն և երերուն պահեաց 'ի հարկա-
պահանջութիւն և 'ի տառապանս և
'ի շարշարանս այնպէս որ հարք զոր-
չիս ուրանային 'ի հայրապետութիւն
մն Գրիգորի որ նորոպեաց զնր էջ-
միածինն և բալոււմ և մեծաւ ջանիս
զարդարեաց և նորոգեաց... և պայ-
ծառացոյց լուսաւորեաց եկեղեցիս զի
սա է մայր նմ եկեղեցեաց են:

№ 43.

[(12×12)+5, т. с.] 461 л. in—fol.^o
въ два столбца, на навощенной бума-
гѣ, круглымъ письмомъ (рукописи), съ
весьма скудными украшениями, въ во-
зобновленномъ досчатомъ переплетѣ,
покрытомъ желтою кожею. Время —

1420 г Переписчики—Саргисъ и Иона. Кромѣ главной записи имѣются приписки и записи въ текстѣ.

ПРАЗДНИЧНАЯ МИНЕЯ, ՃԱՇՈՅ

Գ. Ի. Դ. Բ.

Изъ главной записи:

Աւարտեցաւ քսասհինն առաքելաշէն մարգարեախառս այս կտակի Յամի ութհարեւրորդի՝ վաքաներորդի և իններորդի թւականութեան հայկազեան սղգիս ամարի յամենան հրոտից՝ ին պատկեր աւուրս եչբթի: Ձեռամբ յոգնայալայծառ և ջահաւ որեալ՝ տէր Սարգսի և ներգեեալ և մեղսամակարթ և փծուն գրչի յունանի, որպէս և զիրոյ յուցանի ի իր տեսրիցն ի վեր ևն.

Изъ приписки, на ԺՁ 7a—ԺՁ 5b л.:

Դարձեալ յիշեալիք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զտր. Յովհաննէս արեղէն որ մարտիրոսացաւ ի զո—ղս որ կոչի զրախտիկ ի զանութեան ալվանդ փաթշահին թ.վ. Չխթ.:

Есть еще приписка позднѣйшаго собственника—Тэръ-Мкртича отъ 1657 г. (ՌՃՁ).

№ 44.

[(104 × 12) + 10, т. е.] 526 л. in—fol.^o 1) въ два столбца, крупнымъ круглымъ письмомъ (ձեծ թղթորդի), въ досчатомъ переплетѣ, покрытомъ желтою кожею. Въ концѣ недостаетъ нѣсколькихъ листовъ; рукопись возобновлена. Время—1315 г. (ՉԿԴ). Мѣсто — обитель св. Դадэоса, въ Артазѣ. Рукопись написана Բстакэсомъ (Ռստապէս) по волѣ боголюбиваго Вардана.

ТРУДЫ НЕРСЭСА ЛАМБРОНСКАГО СЪ БИОГРАФИЕЮ, НЕРСЭСА БЛАГОДАТНАГО И ГРИГОРИЯ СКЕВРСКАГО:

СКЕВРСКАГО:

1. Նախատեսութիւն մեկնութեան անձային երգոցս սաղմոսաց մարգարեութեանս Դաւթի արքայի:

Մեկնութիւն սաղմոսաց Դաւթի Ներսիսի Համբրոնացւոյ: По монастырскому каталогу պակասին մի նախանձիր, ողորմեա և իբրև կանոնք, т. е. недостаетъ псалмовъ Ծ=51, Ծ=56 и Ծ=57, равно լզ=37 և հբ=73.

2. Պատմութիւն Ներսիսի վարուց եկնսին երգոցս քննողի:

3. Գովեստ բանի ներբողական բացատրութեամբ սասցեալ Ներսիսի սրբալան կղկճի:

4. Նորին Ներսիսի կաթողիկոսի սասցեալ բանս մողթանաց առ նբ հրեշտակս ոտանաւոր չափով:

5. Ներբողեան պոտամազորարար սասցեալ Գրիգորի անձաբարոզ երջանիկ վարդապետի առ ՚ի քս միացնացիոյ ՚ի վարս և ՚ի ճգնութիւն մեծ քահանայապետին սրբոյն Ներսիսի արհիպիսկոպի Տարսնի Կիլիկիցւոց ի խնդրոյ նորին համանուն և համազգւոյ Ներսիսի եպիսկոպի և սրբանունոյ քահանայի:

Изъ пространной записи въ концѣ толкованія псалмовъ:

Արդ եղև սկիզբն տառիս այսմիկ սրբոյ՝ գծադրութեան ՚ի գաւառիս կոչեցելուքն արտազ. ի նր և յերկնահանգէտ ՚ի հռչակաւոր ուխտս՝ ի յա-

1) Размѣръ фоліантовъ рукописей №№ 30, 31 и 33—40 равняется размѣру рукописи № 32, эта же (№ 44) рукопись—48 × 32с.

ԹՅՈՒՍ և 'ի Հանգիստս նր առաքելոյս
Թաղէոսի Ընդ Հոգանեաւ սմենագուր
աջոյն յի. առ. սոս նր և անային արեանք
ներկեալ նշանիս նր գեղարդեանս և նր կուսին սանդխտոյ և այլ բազմահաւաք սրբոցս:

Ի Թագաւորութեան Հայոց աւշին կոչեցեալ և 'ի Հայրապետութեան տն կոստանդեայ: Յառաջորդութեան այսմ նահանգիս և անժոխնամ արտազ գաւառիս նր և առաքելաշնորհ արհաւիրան զլուին. տիեզերալոյս և աշխարհածաւալ բարիախորհ և վերադիտող. պարիսպ ամբուութեան հանուրց կկեղեցեաց և բերգ հաստատուն քահանայից և ամենայն քրիստոնէից նր զարարիայի. և պարոն եղբաւր նորին պետրոսի և զաւակաց սորին ևն.

Իսկ ի լուման Թուրքերութեանս Հայոց. ՉԿԴ. յամսիանն նաւասարդի. ան. 'ի դառն և դժնայ և 'ի մաշեալ ժամանակիս. յորում ըսա հրահ[ան]է տն յամաքեցու սէր բազմայ. և Թագաւորեաց ստութիւն և ատկութիւն. և մահաշունչ քնարն սատանայի բեղնաւորեալ զուարձանայ յընթհանուրս ամենայն մեծապանծ ձոխութեանք և ստաւել ի յազգս արաբնի, ի սեռս հայկայ և ի զարմն Թորոմեան ևն ևն:

№ 45¹⁾.

1076 л. in—fol.⁰. въ два столбца, на синей бумаге, скорописью (воор-
дир), въ досчатомъ переплетѣ. Время—
1814 г. (1849): начата 13 сентября. Мѣсто — Севанская пустынь. Писали

вардапетъ Мхитаръ и Іоаннъ по приказанію католикоса Ефрема. Есть записи за *Նախատեսութիւն* и въ концѣ рукописи, послѣдняя—весьма пространна.

ТОЛКОВАНИЕ ПСАЛМОВЪ ДАВИДА СВ. НЕРСЭСОМЪ ЛАМБРОНСКИМЪ.

№ 46²⁾.

360 страницъ in—fol.⁰ въ два столбца, на синей бумаге, скорописью (воор-
дир), въ неподѣланномъ досчатомъ переплетѣ (кожа желтаго цвѣта). Время—1814 (1849): начата по приказанію католикоса Ефрема 13 сентября. Мѣсто — Севанская пустынь. Рукопись писана, добавляетъ монастырскій каталогъ, вардапетомъ Мхитаромъ. Имѣются записи за *Նախատեսութիւն* и въ концѣ рукописи.

ТОЛКОВАНИЕ ПСАЛМОВЪ НЕРСЭСА ЛАМБРОНСКАГО.

МК.: *Նախատեսութիւն մեկնութեան երանեալ [սաղմ. Ա.] և երկինք պատմեն կանոնացն [սաղմ. ԺԸ=19] ներսէսի արքեպիսկոպոսի Տարսուծի Կիրիկեցոց:*

№ 47.

[6 + (44 × 12) + 10, т. е.] 208 л. in—fol.⁰ въ два столбца, на навощенной бумаге, круглымъ письмомъ (рогир-
дир), въ досчатомъ переплетѣ. Въ началѣ, въ концѣ и мѣстами въ серединѣ рукопись—дефектна; запись не сохранилась.

ТОЛКОВАНИЕ ПСАЛМОВЪ, *ՍԵԿՆՈՒԹԻՒՆՆ ՍԱՂՄՈՍԱՅ*, съ пространномъ, но дефектнымъ предисловіемъ.

№ 48.

[(44 × 12) + 8, т. е.] 1000 л. in—4⁰, на тонкой бумаге, скорописью (воор-

¹⁾ Ср. № 46. ²⁾ Ср. № 45.

գիր), въ переплетѣ (картонъ съ кожей). Въ рукописи недостаетъ послѣднихъ листовъ и записи.

О ПРИМѢРАХЪ И ПОДОБІЯХЪ, ТРУДЪ ІОАННА DE SAN GEMINIANO, ИЗЪ ОРДЕНА ПРОПОВѢДНИКОВЪ.

Գիրք կամ գործ Յոհաննու 'ի սահմանն աէ սանն ճէմինիանո 'ի կարգէն քարտազայ պայծառարուհի տճարանութեան վարդապետի. յորում ընձեռի գործնակաց և զնմանութեանց իրաց:

№ 49.

[(10×12)+1, т. е.] 229 л. in—fol.^o, на синеватой бумагѣ, скорописью (*воирири*), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1833 г.: начата въ апрѣлѣ и окончена въ маѣ. Мѣсто—Севанъ. Переписчикъ—инокъ Антонъ.

ТОЛКОВАНИЕ ПРОРОКА ИСАИ ПО ВРЕМЮ СИРИНУ, ІОАННУ ЗЛАТОУСТУ И КИРИЛЛУ АЛЕКСАНДРИЙСКОМУ, ТРУДЪ ВАРД. ГЕОРГИЯ, ПРЕДПРИНЯТЫЙ ПО ВОЛѢ НЕТУМА.

Заглавный листъ:

Նամական ժողովուրն մեկնութեան նր մարգարէն Եսայայ. ի լուսաւոր մեկնացն. տէն Նիրեմի խուրին ասորոյ. Յովհաննու ոսկերիանի և Կարգի աղէքսանդրացոյ: Հրամանաւ տոնն Հայոց Նիմոյ արարեալ և ժողովեալ լուսաւոր վարդապետին Գէորգեոյ:

Ն և կրկին ընդորինակեալ 'ի նր Սեանու կղզւոյ վանուց միարան անտոն արեղայէ: յամի տէն 1833. ապրիլի 'ի հոգէն սկսեալ ևն:

№ 50.

803 стр., изъ нихъ 11 стр. алфавитнаго указателя, in—fol.^o въ два столбца, на бумагѣ, скорописью (*воирири*), въ досчатомъ переплетѣ. Судя по записи въ концѣ рукояси, автографъ патріарха Якова, написанный въ 1203 г. армянскаго лѣточисленія, 1754 г. по Р. Хр., въ третій годъ его же, т. е. Якова, [вторичнаго съ 1752 г.] патріаршества въ Константинополѣ.

О СЕМИ ТАИНСТВАХЪ ЦЕРКВИ, СОЧИНЕНИЕ ПАТРИАРХА ЯКОВА.

М. К.: Կրթութիւնն տճարանութեան վարդապետն եկեղեցւոյ:

№ 51.

514 стр. in—4° въ два столбца, на толстой навошенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (*руририри*), со скудными украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Въ началѣ недостаетъ 68 страницъ; рукопись, дефектная и въ концѣ, на видъ XV—XVI столѣтія.

СБОРНИКЪ ЦЕРКОВНЫХЪ ПѢСЕНЪ, ԳԱՆՁԱՐԱՆ, съ нотными знаками.

№ 51а¹).

[(1×12)+2, т. е.] 362 л. in—4°, на навошенной бумагѣ, написана для свящ. Давида (Դավիթ Կուսակոթն քհնյայ), круглымъ письмомъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1438. Мѣсто—собръ Богородицы, въ Тифлисѣ. Возобновлена рукопись 1651 г. (Ռճ). Имѣется пространныя записи и приписки.

¹) Въ монастырскій каталогъ эта рукопись не внесена, въ библиотекѣ же находится рядомъ съ № 51 и снабжена тѣмъ же номеромъ (51).

СБОРНИКЪ ЦЕРКОВНЫХЪ ПѢ-
СЕНЪ, ԳԱՆՁԱԲԱՆ:

Изъ записи въ кониѣ:

Արդ՝ գրեցաւ սա 'ի թուահամար-
թեան Հայոց ԳԶԷ 'ի մկրտաբազարս
տփխխու ընդ հոգանեաւ նր և հրա-
շափառ կաթուղիկէին նր անաճնիս:
'ի Հայրապետութեան ան կոպտանկ-
գեա և 'ի թագաւոր[ութ]եանս վրաց
Աղէքսանդրէի անասիրի և բարե-
պաշտի զոր նր քն պահեսցէ զսա
անկարճ կենաւք և պարագայս ամաւք
զաւրաւք և զաւհաւք իւրոզք 'ի
վարու.Տն. և 'ի հերբու.Տն անաւրինաց
խմբից և 'ի հաստատութիւն սրբոյ
եկեղեցւոյ ևն:

№ 52.

[(ԻԳ×12)+8, т. е.] 284 л. in—4°
въ два столбца, на навошенной бумагѣ,
круглымъ письмомъ (բարզիր), въ дос-
чатомъ переплетѣ. Рукопись сохрани-
лась цѣликомъ, но записей нѣтъ. Ру-
копись на видѣ XVI—XVII столѣтія.

СЛУЖЕБНИКЪ, ՄԱՅՐ ՄԱՇՏՈՑ:

№ 53*.

Рукопись 1828 года, написана въ
Севанѣ инокомъ Антономъ.

ТОЛКОВАНИЕ ПЯТИКНИЖІЯ КОРНЕЛІЯ А LA-
PIDE, БѢ ПЕРВОДѢ ВАРД. ЛУКИ ХАРБЕРД-
СКАГО, СОКРАЩЕННОМЪ ВАРД. ПАВЛОМЪ
АДРИАНОПОЛЬСКИМЪ, ИЗЪ ПЕРУСАЛИМСКОЙ
БРАТІИ.

Մ. Կ.: Իբրք մեկնութեան հինգ
գրոցն Մովսիսի, արարեալ 'ի կուռ-
նէլիոս արփիտայէ և 'ի լատին լե-
զուէ թարգմանեալ 'ի Ղուկաս վար-
դապետէ խորհրդեցւոյ և կրկին հա-

մտտեալ 'ի պողոս վրպէ անդրիա-
նուպոլսեցւոյ 'ի միացանէ նր եմի. և
ընդորինակեալ 'ի Յովհաննու մի-
գայեան վանանդացւոյ գրեալ պատճ'
յննտուն արեղայէ 'ի միարանէ Ահիս-
նայ 'ի 1828 ամի:

№ 54.

[(ԺԻ×12)+2, т. е.] 182 л. in—8°
въ два столбца, на бумагѣ, скорописью
(ուարզիր), въ досчатомъ переплетѣ.
Время—1659 г. (ՌՃԸ). Мѣсто—г. Севас-
тія. Переписчикъ — Ромклайскій вар-
дапетъ (մկրտաւն 'ի բանասէբու նա-
րարունկ վիպառ Նոսմկացի): пере-
писчику помогала Хачатуръ (ԿԻ ԸԿ
թուղթս կրկեաց):

ТОЛКОВАНИЕ СОГЛАСІЯ И ВѢАНГЕЛІЯ
МАТѢЯ.

Մեկնութիւն խորանկաց աւետարա-
նին (на девяти первыхъ страницахъ).
Ժողովու.Տն մեկնութեան սրբոյ աւե-
տարանին որ ըստ Մարթոսի [ի]բանից
իմաստուն վարդապետաց եկեղեցւոյ
կարգեալ և յորինեալ դիւրահաս ըն-
թերցոյաց ևն:

№ 55.

285 стр. in—8°, на бумагѣ, скоро-
писью (ուարզիր), въ кожаномъ пере-
плетѣ. Рукопись не дописана и безъ
записи; на видѣ она XVIII—XIX сто-
лѣтія.

II ЧАСТЬ ТОЛКОВАНИЯ ЕВАНГЕЛІЯ МАРКА,
СОЧИЩЕНИЕ ВАРД. ВАСИЛІЯ.

Երկրորդ հատոր մեկնութեան սրբ
աւետարանին Մարկոսի ասացեալ 'ի
վարդապետէն բարսեղէ:

Начало:
հարցին յնա և ասն ևն:

№ 56.

423 стр. in—8°, на бумаге, скорописью (սուրգիր). въ кожаномъ переплетѣ. Время—1833 г. Мѣсто—Севанъ, Переписчикъ—инокъ Антонъ. Имѣется въ концѣ запись.

ТОЛКОВАНИЕ ПѢСНИ ПѢСНЕЙ, СОЧ. ВАРД.
ЯКОВА КАЙЕНЯНА.

Заглавный листъ:

Մեկնութիւն երգոց երգոցն Սողոմոնի:

Արարեալ յողնաջան վարդապետին մերոյ անն. Յաջորայ կայնենանի լուսաւոր և ազդու արդասիւք 'ի սէր հարսին և փեսայի. 'ի միարանու թեանց սիջ գահոյն էջմիածնի. 'ի յոգուտ մանկանցս նորոյս երուսաղէմի:

Զոր և օրինակեալ 'ի բուն օրինակէ և ձեռագրէ հեղինակի ի նորին

աշակերտ. և պատրիարքարանի նօտար արքե. Յովհաննիսէ. և 'ի պաշտօնեայէ մեծի խորհրոյ: Եւ կրկին ընդօրինակեալ 'ի միարանու թեանց սիջն Սեանայ կղզւոյն գեղամայ անտան արեղայէ թիֆլիսեցւոյ. վն իսկ անձին իւրոյ. յամի տնն 1833. մայիսի 6. սկսեալ 'ի հրպանւե տնն եփրեմի. և նորած յօհաննու կթղկնցն 'ի նոյն վանս յերջանիկ կղզւոյն Սեանու:

№ 57.

520 стр., in—8°, на бумаге, армянскою скорописью (սուրգիր) въ переплетѣ. Записи не имѣется, но есть приписка вардапета Мануэля отъ 1 ноября 1829 г., удостоверяющая, что эта рукопись, изъ книгъ ('ի գրեանց) архіепа. Іоанна Севастійскаго и его ученика вард. Мануэля, принесена въ даръ Севанской пустыни.

ЛѢЧЕБНИКЪ НА ТУРЕЦКОМЪ ЯЗЫКѢ

المقدم¹⁾

مقدم علم طب موضوعی
و طریق بیانک در
و بو علم طب موضوعی
اولوب محتاجی علیہ اولدوئیمین
بلدر. اما بو علم طبی
موضوعی بدن انسان
صحبگی و مریض اولدوئعی
جهتندن یعنی بو علم طبی
بدن انسان صحبگی
و یا مریض اولدوئعی
احوالندن باعث اولونور

էԼ ՄԻԻԳԱՏՏԻՄԷ

Միւզատուեմս երմի թրպ մէվզուի-
վէ թարիք պէյանինտէ տիւր

Нач.: վէ պու իլմի թրպպ մէվզուի
օլուպ միւհթածի արիյհ օլղուղին
պիլերիր. եմնա պու իլմի թրպպն
մէվզուի պիգենի ինսան իւր սահիհի
և մարիղ օլղուղի ճիհէթինտեն եանի
պու իլմի թրպպէ պեսունի ինսան
սահիհի և եա մարիղ օլղուղի էհվա-
լինպէն պայիս օլուուուր. . .

¹⁾ Транскрипція обычнымъ арабскимъ письмомъ принадлежитъ мнѣ.

№ 58.

Каждое сочиненіе съ своею отдѣльною пагинаціею, in—8°, на бумагѣ, скорописью (*воорыры*), въ кожаномъ переплетѣ.

СБОРНИКЪ СОЧИНЕНІЙ АРИСТОТЕЛЯ, АРАКЕЛА СЮНИЙСКАГО, ДАВИДА ФИЛОСОФА, БОГОСЛОВА І. СКОТА, ВАРД. ІОАННА И ІОАННА ДАМАСКИНА.

1. Արիստոտելի ստագիրացւոյ զիւրք բնագանցականայն որ կոչի յունարէն մեթաֆիզիքոց:

2. Լուծմունք գրոցն Մէթաֆիզիքոց: Արիստոտելի Ստագիրացւոյ շարագրեցեալ 'ի Ստեփաննոսէ վրդիպակէ Լեհացւոյ. որ ևս է թարգմանիչ նոյնոյ զբոյնն:

3. Տր Առաքելի մեծի և քաջ հռետորի անյաղթ փիլիսոփայի աշակերտի երիցս երանելոյն զրիզորի Տաթևացւոյն Տիեզերալոյս վարդապետի. արարեալ բանս խրատականս և յօգեշահս և հանձարեղս իմաստեղս 'ի մեկնութիւն սահմանաց գրոց 'ի յիզմ' (ի՞ղձ) մաղթանաց ոմանց բանասիրաց եղբարց հարազատաց նորին աշակրտոյն:

4. Նորին Տր Առաքելի Հոգինորոզ Հայրանցի վս սահմանայն Դաւթի քաղաճոյս:

5. Նորին տր Առաքելի Միւնեսայ եպիսկոպի 'ի տեսութիւն բանին որ ասէ ամենայն չար տունջելի:

6. Դաւթի անյաղթ փիլիսոփայի վերլուծութիւն 'ի ներածութիւն Պորփիրի:

7. Նորին Գրիգորի աշակերտի համառօտ տեսութիւն 'ի զիրս Պորփիրի:

8. Ընձեռուած զտեղծմանէ Վի. զհրեշտակաց. ուր և նախ զառաջնոյ մարդոյն ընձեռի (իւզ Բոգոսլովիա I. Տոտա—Սկոթոս):

9. 'ի թզին Հայոց մեծաց . ՌձԼԸ. յանարժան յամի Յովհաննու վրդարի Սպհնցւոյ. արարեալ համառօտ Ածարանութիւն քսի Այ:

10. Սրճ չորն մերոյ Յովհաննու քհնյ կրօնուորի Դամասկացւոյ յաղագս անհասանելութեան այ և թէ ոչ է պարս քննել և խնդրել:

11. Համառօտ հաւարուքն յաղագս Հոգւոյ և զօրութեանց նորին, [հեղինակն է] Տրաջուան Անկիւացի 'ի կարգէ սթյն Դոմինիկոսի:

Переводъ Метафизики Аристотеля съ указателемъ, сдѣланный Стефаномъ Польскимъ, по записи въ концѣ ихъ, написаны въ 1757 г. (*ИУЖ*) священникомъ Яковомъ (*тпр* Թակոր) для вард. Іоанна Севастійскаго.

№ 59.

Рукопись безъ общей пагинаціи, ибо нѣсколько рукописей сшиты въ одно цѣлое, in—4°, большею частью въ два столбца, на бумагѣ, скорописью (*воорыры*), въ досчатомъ переплетѣ. Не имѣется и общей для всей рукописи записи. Въ записи въ концѣ третьей статьи сообщается, что эта часть настоящей рукописи написана въ 1697 г. (*ИձԽԶ*) въ монастырѣ Амирдолу (*Ամիրդոլուվանք*), въ настоятельство вардапета Вардана (*մծ* բարունապետի և քաջ փաղերայիս վարժապետիս մերոյ Վարդան վարդապետին), чтецомъ (*ղպիր*) Авраамомъ. Изъ другой же записи, въ концѣ шестой статьи, узнаемъ, что та

часть настоящей рукописи написана въ среду 6 іюля 1678 г. Хаспэкомъ для вард. Якова.

ТРУДЫ ВАРД. ІОАННА ВОРОТѢНСКАГО, ГРИГОРІЯ ТАТѢВСКАГО, ЕП. ЯКОВА САРУГІЙСКАГО, ФЕОФИЛА, УЧЕНИКА І. ЗЛАТОУСТА, КАТОЛ. ЗАХАРІИ, ЯКОВА КРЫМСКАГО И ДР.

1. . . . Յոհաննո օրոտնեցոյ արարեալ քաղուածու մեկնութիւն Աւետարանին Յոհաննու և մեկնչաց նորին... ի հռչակաւոր նր ուխտն մեծօրհայտնից և ընծայեալ նմառ

2. Երեստ վասն կազմութեան մարգոյս:

3. Քաղուծոյ աւետարանին մասթեոսի արարեալ մեծ բարունոյն և քաջ հռետորի... վարդապետի Ձուարթուն անուն կոչեցելոյ

4. Գրիգորի եռամեծի քարոզ վասն ծննդեան: Нач.: Առաքեաց զբան իւր ևն:

За этимъ Словомъ Григорія Татевскаго слѣдуетъ рядъ его же извѣстныхъ поученій.

5. Քարիզ վն պահոց յայլմէ:

Такихъ Словъ о постѣ *отъ օրսուսхъ* имѣется тутъ же нѣсколько.

6. Յակորայ արձոյ ենթի տոացիալ յաւուր մեծի խաչելութեանն մերոյ յի քի. և յաւազակն որ հրաւիրեցաւ ի դրախան և ի սերովբէն որ պահէր զձանապարհ ծառոյն կենաց:

Въ концѣ этой статьи записъ:

Թարգմանեցաւ. Ճառս յասորոց ի մերս հրամանաւ տեսուն Գրիգորիսի կթղկնի հայոց. ի ձեռն քահանայի

ու մեմն Իսահակ անուն կոչեցեալ ասորի յազգէ անարհեստ գորով մերոյ դպրութեանս, շաղփաղփ և կոկորդախօս լեզուաւ: և սառզեցաւ 'ի նր և յանբիծ և 'ի մեծ արհիւնյսէ ի տեսան ներսիսէ հռետոր իմաստասիրէ¹⁾...

Յիշեա սողումութեամբ քո զՅակոր վնպտ զստացօղ սորա և զճրագորգս վրասպէկ հողս: Թվին . ՌՃԺԹ . և յուլիսի . Զ. օրն Դշի:

7. Երանելոյն թէոփիլեայ ստացեալ ի սոսկալի թաղումն որդւոյն այն ան մերոյ և փրկչին: և ի նիկողէմոս. և ի յովսէփ արեմաթացին: և ի գերեզմանն անձրնկալ: Ձոր ստացեալ է զկնի վախճանի երանելոյն Յոհաննու սկէրերանի իւրոյն վարդապետի:

8. Տեսուն զաքարիայի հայոց կաթղկնի ստացեալ ի մեծի շարաթուն ճրագալուցին:

9. Քարոզք Յակոր վարդապետի Ղրիմեցոյ Գրիգորի աշակերտի:

№ 60.

[Իդ×12, т. е.] 276 л. in—4⁰ въ два столбца, на навошенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (*руриррр*), со скудными украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Записи не имѣется. Рукопись на видѣ XV—XVI ст.; составитель Монастырскаго каталога полагаетъ, что она—автографъ Іоанна Гарнійскаго (XIII), вѣроятно, опираясь на приводимыя ниже слова послѣдней статьи, которыя однако могли перейти изъ болѣе древней рукописи, какъ записъ автора:

. . . Այլ ես նուաստս յովաննէս գառնեցի ծառայակից ձեր 'ի քն յն.

¹⁾ До сего мѣста записъ имѣется и у о. Зарбаналяна, *Հայկական Թարգմանութիւնք նարնեաց*, р. 573.

իրբե գայս¹⁾ տեսանէի՝ խիստ վշտանայի տարախուսանօք: Ապա ճանապարհ արարեալ գնացի 'ի մայրաքաղաք մենաստան 'ի հաղբատ. և որունեալ զտի 'ի Թարգմանչացն զրաժմագաղտս նղասրան մի: Զոր առեալ նր վիպին սրկի կոչեցեալ այն որ զտամարն երեկոցոյ գհին հայուն: և նա սերմանեաց դայս ուզից և զուգորդ նղաս[րան]: ե[ւ զի ո]մանց այլ և այլ երեի սա. բայց զու ով սիրելի. ընկալ գայս գաղափար. իբր թղամ երկամբ ստուգեալ ևն:

ПСАЛТИРЬ, ЧАСЫ, МОЛИТВЕННИКЪ

съ Введеніемъ Нерсеса, Толкованіемъ къ псалмамъ Епифанія Кипрскаго и замѣткою о нихъ же Іоанна Гарнійскаго.

1. Սաղմոսք Դաւթի:
2. Ժամագիրք:
3. Աղօթք:

Молитвамъ предпосланы նախադրութիւնք խրատականք յաղագս աղօթից, զոր արարեալ ին ներսէսի:

4. Երանելոյն Եպիփանու եպիսկոպոսականին Կիպրոսի արարեալ պատճառս երգոց նղսին դաւթի:

5. Ստուգութանութիւն նղմնիս ի Յովաննէս Դառնեցոյ հոգելի վիպէ, որ յոմանց յերկբայս թըւի:

№ 61.

[խ×12, т. е.] 540 л. in—4⁰, на бумаге, мелкимъ инициальнымъ письмомъ (երկամագիր), въ досчатомъ переплетѣ. Въ началѣ недостаетъ 49 листовъ.

Рукопись—безъ записи; только изъ приписки, въ концѣ рукописи, Севанскаго инока Мхитаря отъ 1811 г. (1814); узнаемъ, что онъ распорядился возобновить ее. Рукопись на видѣ кажется не очень древней (?XIV), не смотря на инициальное письмо.

МОЛИТВЕННИКЪ ГРИГОРІЯ НАРЕКСКАГО,

ԳԻՂԻՍ ԱՂՈԹԻՑ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅՆ:

№ 62.

264 стр. in—fol⁰, на синей бумаге, скорописью (Նորգիր), въ полотняномъ переплетѣ. Рукопись эта не вся исписана, и то, что—въ ней, писалось въ разное время, начиная съ 30-ыхъ годовъ истекающаго столѣтія.

ИСТОРИЯ СЕВАНСКАГО МОНАСТЫРЯ, СОЧ. ВАРД. МАНУЭЛЯ, ДРУГАЯ ИСТОРИЯ ТОГО-ЖЕ МОНАСТЫРЯ, СОЧ. МОНАХОМЪ ЭМИАДЗИНСКИМЪ ЯКОВОМЪ СЮНИЙСКИМЪ, ЛѢТОПИСЬ МОНАСТЫРЯ, ЭЛЕГИЧЕСКІЯ СТИХОТВОРЕНІЯ И Т. П.

1. Պատմութիւն անցից անցելոց Սեանայ Արարեալ Մանուէլ վարդապետի Կիւմիւշխանցոյ. 1830 թ.²⁾:

2. 1830. յուլիսի մէկէն կարգադրեցան զրեանք անպին սեանու:

3. 1830. Յետ պատրիկ զրելոց եմք զարժանաւոր պատմութեան պատահմունն 'ի մջ նր անպիտ երթ և եկ միարանից, թէ վախճանելոյ օրական ժամանակագրութեամբ, և թէ պայմանագրութիւնք թէ պատահին:

Эта лѣтопись занимаетъ только семь страницъ, и доходитъ до 6 іюля 1853 года.

¹⁾ т. е. искаженное чтеніе псалмовъ.

²⁾ Это—Исторія, изданная въ Вагаршапатѣ (1871).

4. Պատմութիւն Սեանայ. աշխատասիրեաց Յակոբ փարդապետ Սիւնեաց 'ի միարտնութենէ Ս. Էջմիածնի. 1862. 'ի Սեան:

На заглавной же страницѣ находимъ слѣдующую приписку отъ 5 сент. 1870 г. рукою вардапета Ильи Джалалянца, заключающую, не могу сказать, насколько основательную, оцѣнку этого труда:

Զպատմութիւն Սեփանայ գրեալն 'ի մտածնիս 'ի սկզբանէ 'ի բարեյիշատակ Մանուէլ վրդէ Կիւմիւշխանցոյ զոր և օրինակեցի. տասանօր սոյն սիւնեցիս երկրորդեալ է 'ի զիր այլայլութեամբ ոճոյն. աստ 'ի վանս Սէփան... Շատ ափսոս թղթոյս Մտածնիս զորս խափանեալ է փայրապար, յորս մարթ էր գրել Հեազհետէ զմնցս Անապատիս և զարժանուոր տեղեկութիւնս ըստ սկզբնաւորութեան արժանագով Մանուէլ վրդիչին:

ի 6-ն սեպտ. 1870

'ի Սէփան սքն.

Եղիա Յ. վրդայ Զուլալեանց:

5. Բերթուածք Տիրուհիք:

Такъ озаглавленъ рядъ стихотвореній.

Интересна 2-ая статья, представляющая списокъ между прочимъ рукописей, бывшихъ въ Севанѣ еще въ первой половинѣ истекающаго столѣтія. Съ 30 годовъ успѣли исчезнуть изъ этой книжной сокровищницы нѣкоторые экземпляры, и эта пропажа замѣчена

уже въ 1870 году составителемъ Монастырскаго каталога.

Коллекція рукописей и книгъ Севанскаго монастыря не мало своимъ происхожденіемъ обязана новѣйшимъ сравнительно пожертвованіямъ; такъ въ 1822 году десятокъ съ лишнимъ рукописей жертвуетъ вард. Мануэль: онъ пожертвовалъ всѣ оставшіеся по смерти его духовнаго отца рукописные экземпляры. Приводимъ записъ въ Синеѣ Книгѣ (№ 62) по этому поводу. Какъ обыкновенно, мы воспроизводимъ текстъ рукописи:

Մանուէլ վրդայ առ ինքն մնացեալ 'ի հոգեոր հօրէ, Յամասիւ և Մարտիանու Սոջնրոյ յօհննէ, արքեպսէ սերաստացւոյ զյատուկ ձեռագիր զըրեանան զորս 1822 Մայսի 4-ին զհեա յինքնէ դաստիրակիլ զրիմեցի ութն մանկանց առքոյ էր 'ի համալսարանն վեհապն Աղայ Յովակիմ' Լոզրովի. զի մանկունքն կրթեցին զանազան լեզուաւ և զիտութեամբ. և զբանքն անդ մնացնն աղգա սղուտ յիշատակ. այսու պայմանաւ. որք հայոց մանկունք 'ի Մանուէլ վրդայէ կառուցեալ վրժերնն Դրիմու կրթեցին կամեցողքն երթալ 'ի համալսարանն Լոզրովանց ուսցին լեզուագիտութիւն և զայլ արհեստ ազատականաւ: Եւ այժմ' որ Մանուէլ վրդան զայլ մնցլ զրեանան և զյիշողիքն տւանգեաց Սեանու Սք Անդին են¹⁾:

Въ 1835 сент. 2-го скончался вард. Стефанъ Лимскій, и отъ него поступило въ монастырскую бібліотеку Севана 9 книгъ, печатныхъ и рукописныхъ.

1) Здѣсь перечисляются и рукописи, отправленныя въ Москву—въ Лазаревскій Институтъ. О благихъ начиненіяхъ вард. Мануэля, лица, какъ видно, весьма просвѣщеннаго для своего времени, см. *Մ. Մտերեանց Պատմութիւն կաթողիկոսաց Էջմիածնի ևն. Մոսկուա* 1876, р. 26, равно *Փարոս*, IV, р. 6—20 и 21—22.

№ 63.

241 стр. in—4°, на бумагѣ, скорописью (vourqhr), въ обыкновенномъ переплетѣ. Записи не имѣется. Время—1806/9. Мѣсто—Эчмιάдинъ.

ИСТОРИЯ ІОАННА КАТОЛИКОСА.

Заглавная страница:

Գիրք պատմութեան.

Սրարևալ անն Յովհաննիսի գերերջանիկ և գերահամբաւ կաթողիկոսի անճ հայոց: Աշակերտի և ազգականի երանելոյն մաշտոցի, Սէյ հայրպի հայոցս ազգի: Որ և ըստ իւրում և յօրինողի անուաննալն կոչի Յովհաննէս պատմագիր:

... Օրինակեցեալ այժմ 'ի սրբագիր օրինակէ. և 'ի գերագահ Լուսակերտ աթոռս նր էջմիածին: 'ի հայրապետութեան անն Դանիելի սրբազնակասար և գերեալի կաթողիկոսի անճ հայոց:

№ 64.

330 стр. in—8°, на бумагѣ, скорописью (vourqhr), въ досчатомъ переплетѣ (кожа съ изящнымъ тисненіемъ и армянскою надписью). Время—1683 (1748), мѣсто—Шонгъ, т. е. Испаганъ. Переписчикъ свяш. Стефанъ писалъ по заказу единоутробныхъ братьевъ монаховъ Симеона и Монсея. Имѣется обстоятельная запись.

КРАТКОЕ БОГОСЛОВІЕ АЛЬБЕРТА,

Համաստ հուսարումն անճարանական ճշմարտութեանն որ կոչի Ալպերտ և Դանիելիս, добавляетъ Монастырскій каталогъ.

Дата въ записи выражена такъ:

Ի թվահաշութեան թորգումն ԿԱն. Որ է նշան ժամանակեԱն (sic). Ո՛հԱն անունս ԿԱլ քեզ նշան Եւ ք տոոս (ԿԱ) այլ մահԱդրական: Ո՛հԱն + ԿԱ = 1748.

№ 65.

$[(12 \times 12) + 3 + (12 \times 12) =] 159$ л. in—8° въ два столбца, на бумагѣ, скорописью (vourqhr), въ досчатомъ переплетѣ. Рукопись сшита изъ двухъ, каждая съ своею пагинаціею. Переписчикъ, по записи въ концѣ Толкованій на книги Соломона, которыя дописаны 29 декабря 1719 г. (1748).—Мелконъ (Մելրոն փանար ծրող). Заказчикъ (ստացող) — вардапетъ Аракедь Бидлиссскій (Բաղիշեցի).

ТОЛКОВАНІЯ ГРИГОРІЯ ТАТѢВСКАГО И ЕПИСКОПОВЪ АНДРЕЯ И АРЕОУ [ВЪ ПЕРЕВОДѢ НЕРСЕСА ЛАМБРОНСКАГО].

1. *Գրիգորի աշակերտի Յովհաննու Որոտնեցոյ և քաջ գիտապետի Համաստ հուսարումն յատակոց գրոցն Սողովմոնի ի լուսաւոր բանից մեծին ներսէսի:*

Тутъ же толкованія того же Григорія на Еклезіастъ, Мудрость, Пѣсно Пѣсней, на послѣднюю по Вардану ('ի լուսաւոր բանից մ. Վարդանայ).

2. *Ի յայտնութիւնն յովհաննու սրբոյ հօրն մեր Անդրէի երանելոյ և պիտկոպոսի Կեսարու կապառովկացոյ. Համաստ տեսութիւն. ընդ նմին և Արեթաս եպիսկոպի նմին քաղաքի (см. Зарбанальянъ, Հայկական Թարգմանութիւնք Նախնեաց, pp. 297—302; издан. въ Іерусалимѣ, 1855):*

Толкованія на книги Соломона, равно на Откровеніе Іоанна снабжены предисловіемъ и указателемъ.

№ 66.

111 л. in—8°, на бумагѣ, скорописью (уоуրդիր), въ досчатомъ переплетѣ (доски покрыты пергаментнымъ листомъ стѣниціальнымъ письмомъ ւրկաճարիր). Рукопись—дефектна въ началѣ и не имѣеть записи: на видъ она XVII—XVIII столѣтія. Рукопись принесена въ даръ монастырю Стефаномъ Лимскимъ 1835 г. авг. 25.

ПРОПОВѢДИ, ПОУЧЕНІЯ И КАНОНЫ ВАРД. КИРАКОСА [ЕРЗИНКАЙСКАГО], ІОАННА ЕРЗИНКАЙСКАГО, СВ. САНАКА, СВ. ВАСИЛІЯ, АПОСТОЛЬСКІЕ И СОБОРНЫЕ, АП. ОАДДЕЯ, ІОАННА МАНДАКУНИ, НЕРСЭСА БЛАГОДАТНАГО И НЕРСЭСА ЛАМБРОНСКАГО, ГРИГОРІЯ ПРОСВѢТТЕЛЯ, ЕФРЕМА СИРИНА И КИРИЛЛА АЛЕКСАНДРІЙСКАГО.

1. Բան 'ի Կիրակոս վարդապետ ասացել:

Рядъ поученій.

2. Բան վն Հաւատոյ և օրինաց պիղ և Համառօտ ի Յովաննէս վրդէ:

3. Նորին Կիրակոս վարդապետի

a. Յաղագս արժաթսիրութեան. b. Յաղագս արամութեան. c. Յաղագս բարկութեան. d. Յաղագս ձանձրութեան. e. Յաղագս սնտախառութեան. f. աղագս ամբարտոնութեան. g. Յաղագս ապաշխարութեան. h. Յաղագս խորհրդոյն:

4. Նուաստ վրդէ (sic). Յոհաննիսի հղնկացօ Խրատ Հասարակաց քրիստոնէից քհից ի (և) ժողովրդի:

5. Կանոնք՝ a. սրբոյն Սահակայ

յաղագս ողորմութեան. b. Յաղագս պահոց. c. Պարտ է կառարել Քառասունք. d. Վասն քահանայից. e. Սրբոյն Բարսղի Վասն քահանայից. f. Յառաքելոյ Կանոնաց. g. Բարսղի վասն քահանայից ևն. h. 'ի Նիկիա ժողովոյն կանոնաց (по тому же вопросу). i. 'ի օր առաքելոյն Թաղէտսի. j. Յոհաննու Մանդակունեցոյ. k. 'ի Ներսիսէ 'ի Հայոց կաթողիկոսի (sic) կանոնական խրատք. l. 'ի կանոնաց սրբոյն Բարսղի (опять о священникахъ). m. Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Հուսաւորչին. n. Եփրեմի ևն:

6. Սրբոյն Ներսեսի պատասխանի թղթոյն Յակորա վարդապետի Ասորոյ:

7. Վն անխմոր նշխարին և անջուր բաժակին սուրբն Եփրեմ ասէ ևն:

8. Տն ներսէսի արքեւիցի տարսոնի. Կիլիկեցոյ. Յորժամ չողաւ դեսպանութեամբ 'ի Թաղաւորէ Հայոց Լեռնի ի Կոստանդինուպօլիս. Հարցումն պտիղին. և պտնինի սրբոյն Ներսէսի:

9. Թուղթ ան դրիգորիսի կաթողիկոսի Հայոց. գրեալ հղբօր նորին արքեւիցի Հրամանաք որ ունի (նորին) 'ի մէջ ագէտ (Միջագէտ) ասորոց Յամայք կոչեցեալ նահանգին. Յաղագս որ անդ մերոյ ազգիս քհից Հակոռակարանեցոյ անմտարար ընդ միմեանս: Ամանց ասել զաճութիւնն (sic) բնութիւն չարչարեալ և մեռեալ ընդ մարմնոյն. և ոմանց զմարմինն միայն. 'ի խնդրոյ ումեմն նժասիրի Առիւծ կոչեցի ի իշխանի ի Թլկերանն: (sic) աւանի:

10. Կանոն Կիւրղի Աղէքսանդրացոյ գլուխք. է:

№ 67¹⁾.

173 стр. in—8°, на бумагѣ, скорописью (*воорграф*), въ переплетѣ. Запись въ концѣ рукописи: по Р. Хр. 1774 г. февраля 1.

КРАТКОЕ СОГЛАСІЕ НА СВ.
ПИСАНІЕ,

ՅԱՆԿ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՆՑ ԱՍՏՈՒԱԾԱ-
ՇՈՒՆՉ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ.

Начало: Ակնառութիւն անպատշաճ և ոչ անհասկանալի անիրաւութիւն իրատանի ևն:

№ 68.

$[(\sigma\epsilon \times 12) + 6^2 =]$ 210 л. in—8°, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (*рукограф*), въ досчатомъ переплетѣ. Записи не имѣется; рукопись на видѣ XV—XVI в.

СЛУЖЕБНИКЪ, ՍԱՇՏՈՑ.

№ 69.

$[(\sigma\rho \times 12) + 5 =]$ 149 л. in—8°, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (*рукограф*), со скудными украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Рукопись дефектна въ концѣ и не имѣетъ записи; на видѣ она XV—XVI столѣтія.

ТРЕБНИКЪ, ՍԱՇՏՈՑ ԶԵՒՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ և ԶԱՆԱԶԱՆ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆՑ.

№ 70.

136 л. in—12°, на бумагѣ, скорописью (*воорграф*), въ кожаномъ переплетѣ. Записи не имѣется. На видѣ рукопись XIX столѣтія.

ЭЛЕГІЯ НА СТРАСТНУЮ ПЯТНИЦУ АНОНИМНАГО, ПРОПОВѢДЬ И ЗАВѢЩАНІЕ СТР. ПЯТНИЦЫ О РАСКІЯТІИ КАТОЛ. СИМЕОНА, О НЕУСЫПНЫХЪ ЧЕРВЯХЪ ВАРДАНА (АЙГЕКСКАГО), НАСТАВЛЕНІЯ И ПРАВОУЧЕНІЯ ВЪ СТИХАХЪ К—ПОЛЬСЕАГО ПАТРІАРХА ЯКОВА И ДУХОВНЫЯ ПѢСНИ ГОСПОДНИХЪ ПРАЗДНИКОВЪ.

Перечисленнымъ статьямъ предшествуютъ:

А. молитвы и заклинанія на армянскомъ и турецкомъ языкахъ.

1. Ողբ և սուգ Մեծի Աւագ Ուրբաթի արարեալ յուսեմնէ բանասիրէ 'ի փառս ան մերոյ յի քի:

2. Քարոզ և կտակ Մեծի Ուրբաթի 'ի խաչելութե (sic) Քի Սյ մերոյ. յարմարեալ 'ի Սիմէօն սրբազան կաթողիկոսէ 'ի փառս խաչեցելոյն յի:

3. Պատմութիւն վն անբուն որդանց և վն խտութեան նց ատացեալ Վարդան վարդապետի:

4. [Խրատականք և բարոյականք]:

5. Երգ և մտախմբ համեզ արունական տոնից:

№ 71.

157 стр. in—8°, на бумагѣ, скорописью (*воорграф*), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1835. Мѣсто—Севанъ. Писецъ—инокъ Антонъ. Есть записъ. ОТЕРТЫЙ ИСТОЧНИКЪ, ТРУДЪ ВАРД. ПЕТРА.

Заглавный листъ:

Գիրք որ կոչի Աղբուր Բացեալ. մեկնութիւն առականն քսի. որ յաւտարանի անդ, արարեալ յերանելոյն Պետրոս վարդապետ Ազամալեան նախիջանցոյ Բերումեանէ:

1) См. № 77, 1.

2) За № 4, 12 листовъ недостаетъ 36 листовъ.

Իսկ այժմ՝ յօրինեալ 'ի միարանութենէ Սեանայ վանուց 'ի պիտակ գրիչ անտօն արեղայէ Թիֆլիսեցւոյ...

Յամի ամն 1835. փետրվարի 20.
ի նր Անդրան Սեան:

№ 72.

$[(t \times 12) + (q \times 12) =]$ 120 л. in—8°
въ два столбца, на бумаге, скорописью (уотрафр), въ досч. переплетѣ. Время—1720. Мѣсто—Константинополь. Имѣется запись (t, 12 б л.) и приписки.

ШЕСТОДНЕВЪ ВАРД. МАТӨЕЯ, РАВНО ВАСИЛІЯ
ВЕЛ. (ВЪ ОТРЫВКАХЪ).

Заглавный листъ:

Գիրք վեցօրէից Մատթէոսի Հայոց
փրճպի Հաւաքեցեալ և շարադրեցեալ
'ի բանից սքց հտրանց. առ դռան
սքզն Առաքելոյն Մատթէի. յամի կե-
նարարին մերոյ ՌԵՂԵ. և Հայոցս
ԸՃԽԻ Թուկնի. յորմէ ընդօրինա-
կեցաւ. սա 'ի Կոստանդինուպօլիս: 'ի
Թուականութեանս Հայոց ՌՃԿԹ.

'ի փառս Ամենագօրին Այ.

և 'ի վայելս մանկանց Սիօնի:

Другая статья снабжена самостоя-
тельною пагинаціею:

Քաղուածու ճառք ամն բարսիկի
եպսկնիսի զոր արարաք քաղուածու 'ի
պրոցն նորա որ կոչի վեց օրէից:

№ 73.

334 стр. (5 стр. оглавления) in—8°,
на бумаге, скорописью (уотрафр), въ
переплетѣ. Записи нѣтъ. На видъ ру-
копись XIX столѣтія.

ЛОГИКА.

1. Տրամարանութիւն. а. Տրամարա-
նութիւն և б. Համարնարանութիւն:

Нач.: Ամենայն օսեղծական գործք
և պատճառք սնկրազարձ են առ
միմեանս ևն.:

2. Յողազս պատճառաց բարոյա-
կան գիտութեան (նիւթական պատ-
ճառք են ախորժակք մարդկային):

№ 74*.

Рукопись принесена въ даръ мо-
настырю въ 1826 г. священникомъ
Іоанномъ.

ЛѢЧЕБНИКЪ АМИРЪ-ДОВЛАТА,
переводъ съ арабскаго.

Л.К.: Գիրք մարդակազմութեան
և բժշկականութեան Հանգիրձ բա-
ռարանիւն իւրով յորում են և
տեղեկութիւնքն զկենդանակերպիցն:
Թարգմանեալ յարապականէ և գրեալ
յամիր տօրվաթ բժշկէն: յիշատակ
վան[ու]ցս՝ 'ի ամր Օհաննէս բա-
րեշնորհ և սրբայկեաց քհնայէ Շահ-
րիզ գեղջ Օհաննիսեան փարսեմու-
նեաց զաւատին 'ի 1826 թուին:

№ 75.

$[(tq \times 12) + 9 =]$ 201 л. in—8°, на
бумаге, скорописью (уотрафр), въ дос-
чатомъ переплетѣ. Рукопись дописана
17 октября 1678 г. ('ի դուռն ամե-
նասքց որ կոչի գիւղն սպարանէ էր
և ընդ հոգմանեալ նախաւանայ (sic)).
Писецъ—Стефанъ. Есть приписки на
армянскомъ языкѣ и нѣсколько словъ
на грузинскомъ.

КНИГА ВОПРОСОВЪ,
ԳԻՐԿ ՀԱՐՅՄԱՆՑ ՈՐ ԿՈՉԻ ԱՐԱՐԱՆՈՑ:

Начало: Ասն վարդապետք թէ
մարդն է բաղադրեալ 'ի հոգոյ և 'ի
մարմնոյ ևն:

№ 76.

192 л. in—12⁰, на бумагѣ, скорописью (*սորգիր*), въ переплетѣ. Записи нѣтъ; есть приписка 1822 г. отъ вардапета Мануэля; на видѣ рукопись XVIII—XIX в. Цѣлыя листы пустуютъ.

ВВЕДЕНИЕ ПОРФИРИЯ, ЛОГИКА, ВОПРОСЫ И ОТВѢТЫ ПО ЛОГИКѢ, О СУБСТАНЦИИ И АКЦИДЕНЦИИ (ПЕРЕВ. БАГАРАТА МАМИКОНЯНА), ДИАЛЕКТИКА И ТОЛКОВАНИЯ БАГДАСАРА.

1. *Ներածութիւն Պորփիրի:*

2. *Հաւարումն առաջնոյ մասին փիլիսոփայութեան անուանեալ ընթաց կամ դիալէգիկէ. որ է տրամարանութիւն փոքր որ պարունակէ զկանոնս և զեղանակ ուղղելոյ զմիտս 'ի Ճանաչումն ճշմարտութեան:*

3. *Հարցումն և պատասխանի սակս յօճիպի կամ դիալէկտիկէի:*

4. *Յաղագս էութեան և պահանջ: Թարգմանեաց Բագարատ Մամիկոնեան: Յունարէն գրոց:*

5. *Յաղագս տրամարանութեան:*

Начало: *Տրամարանութիւն յունարէն ասի տիալէգիկէ. որ է սսեկ երկուց ասացում. զի այն է տրամարանութիւն՝ որ մի ոմն հարցանէ. և մի ոմն պատասխանէ:*

6. *Մեկնութիւնք խրթնարանութեանց տիրացու Պաղտոսարին այս է իրաւ պս:*

Начало: *Նախ՝ որ սսէ թէ (զօրեղ կսպոյն) որ է սէրն, (այլ իմնէն կենդանական սեռին) որք են շունք ևն:*

№ 77.

[24+(8×12)]= 264 л. in—12⁰, на бумагѣ, скорописью (*սորգիր*), въ дос-

чатомъ переплетѣ. Время—1697. Мѣсто—Испаганъ. Переписчикъ—священникъ Мкртичъ. Заказчикъ—вард. Давидъ. Есть и приписки.

СОГЛАСІЕ НА СВ. ПИСАНІЕ АСТВАЦАТУРА, ЕГО (?) ЖЕ ДВА СЛОВА, ТРУДЪ МОИСЕЯ ДЖУЛЬФИНСКАГО, РАЗСКАЗЫ ИЗЪ ЖИЗНИ [СВ. ОЦЕВЪ, ТОЛКОВАНІЕ НА ДІОНИСІЯ АРЕОПАГИТА], ОТКРОВЕНІЕ ІОАННА, ИЗЪ ТОЛКОВАНИЯ І. ЗЛАТООУСТА НА ЕВАНГЕЛІЕ ІОАННА, ЕГОЖЕ ТРИ СЛОВА, ПИСЬМО КАТОЛ. ГЕОРГІЯ (ІХ) КЪ СИР. ПАТРИАРХУ ІОАННУ И СТИХЪ ГРИГ. НАРЕКСКАГО.

1.) *Քի նուստ ծառայից ծոյ անձատուր բանի սպասաւորս գումարեցի 'ի մի վայր զվկայութիւնքս յանձառնչ գրոց այսինքն 'ի հին և նոր կտակարանայ. 'ի պէտս ուսում նասեր մանկոնց սրօնի: Տինա անք թրգչոց և անձարան վարդապետաց յոյժ պիտանիք. և վայելուչք 'ի փառս քի ևն.*

Нач.: *Ակնաութիւն անպատշաճ և ոչ ան ևն.*

А. Объяснение въ нѣскольکو страницъ, почему Моисей не упоминаеть диавола.

2. *Նորին քարոզ վան խնդրոց. 'ի բանն. խնդրեցէք նախ զարքայութիւնն այ և զարդրութիւն նր և շայտ ան յւրի ձեզ:*

3. *Համառոտ ժողովածու վն սո 'ի պատրաստ գոյոյ 'ի պէտք մտառութեան և սերտողութեան բանասիրաց ոչ իմաստնոց այլ նմանեաց իմոց իմաստակոց և տգիտաց. որնա թէ մոռայկոտայ. Հաւաքեալ 'ի նուստ*

1) См. № 67.

Մօփսիսէ մեղսամածէ ջուղայեցւոյ. 'ի թղն. ՌձԽԴ. ի փնս այ:

4. [Պատմութիւնք ինչ 'ի վարուց ս. Հարանց:]

5. Վայութիւնք 'ի գրոց սրբոյն Դիոնսի. իսկ այն որ մերձ բանին Հանդէպ լուսանցքին բէնն է նշանակէ թէ բանս այս ի բնարանէն է. իսկ մենն այս ինքն մ'հնչէն.

На поляхъ, дѣйствительно, тщательно выставлены всюду буквы р и м для того, чтобы отличить текстъ отъ толкованія къ нему.

6. Յայանութիւն և տեսիլ Յոհաննու աւետարանչին (отрывокъ):

7. Մտղկաբաղ Հաւ'քլ 'ի բանից սրբ'յն Յովհաննու Ոսկերերանի աւետարանական մեկնութեան որ ըստ զլիցն յհն'նու:

8. Նորին 'ի նոյն կիրկ'է զն հիւրնկալութեանն 'ի բանն Աս'քլյ, որ ասէ «զհիւրասիրութեան զհետ երթայք»:

9. Երկր'դ կիրակէին. նորին քարոզ քառասունօրեա պահեալ զԽ. տիւ. և Խ. գիշեր ապա քաղցեաւ:

10. 'ի նոյն կրկէն դր'ձլ քր'զ վն զղջման և խոստովանութեան 'ի դէմն անառակ որդւոյն:

11. 'ի Հաւս'ոյ թղաէն Գէորգեայ Հայոց կաթողիկոսի առ Յովաննէս պատրիարզ ասորոց վն ուրբաթադնելի (—գելի) զե ուտէ ամենայնի:

12. Տաղ Նարեկացւոյն: «Սայլքն իջանէին 'ի լեռնէն ևն»:

Запись въ концѣ 3-ей статьи:

Կտրցւ ծաղկանոց զրգուկս 'ի պէտս քրճողաց: ար'րլ ժգ'վել 'ի սրբազան վրդային Մովսէսի. որ և յանկացեալ

սրբազան վարդապետին Դաւթի եւ ծրել զսա. որ և ես անպիտան Մկրտիչ և եթ անուամբ քհնայս գրեցի ոչ դրամօք այլ վն հղյ իմոյ և յիշատակ ծնողաց իմոց...

Արդ գրեցաւ թիւն ՌձԽԶ յամսեանն հոկտեմբերի իէ, 'ի քաղաքս Ծօշ կոչեցելոյ որ է Ասպահան:

№ 78.

120 л. in—8°, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (арորգիր), съ сорваннымъ переплетомъ, рукопись дефектна въ началѣ, въ концѣ, мѣстами и въ серединѣ; записи въ концѣ нѣтъ, а изъ записей въ текстѣ узнаемъ, что—казначикомъ (ստացող) былъ священникъ Мелкісетъ (Մէլքետօ). На видъ рукопись XV—XVI в.

ИСТОРИИ ИЗЪ ВЕТХАГО И НОВАГО ЗАВѢТА, СИМВОЛИЧЕСКОЕ ИХЪ ТОЛКОВАНИЕ, ЖИТИЕ ГРИГОРІЯ ПРОСВѢТИТЕЛЯ, МУЧЕНИЧЕСТВО СТЕФАНА ПЕРВОМУЧЕНИКА, О ПОДОБИЯХЪ НЕБА И ЗЕМЛИ, ПРИТЧИ И ИЗРЕЧЕНІЯ [ГЛАВНЫМЪ ОБРАЗОМЪ ФИЗИОЛОГА], ЛѢТОПИСНЫЙ ОТРЫВОКЪ, СЛОВА ПРОРОКА ІУВА И ЖИТИЕ СВ. НЕРСЭСА СЪ ИСТОРИЕЮ РОДА ПАР՛ԵՎՈՅԷ [СВЯЩЕННИКА МЕСРОПА].

1. [Պատմութիւնք Հին և Նոր Կտակարանի]:

2. Յաղագս աւրինակի և ճշմարտի Ուրբաթի: Առաջին մարգարէք էին ժք և նորայ աւրինակ էին ժք աշակերտացն քի ևն:

3. Վարք սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին:

Сохранилась всего одна страница.

4. [Ա.]ս է աւրինակ տան և եկեղեցւոյ:

Нач.: Իմաստութիւն շինեաց իւրն
տուն և կանգնեաց սիւն. է: Իմաս-
տութեամբ զնձ պիտի տեսանել ևն:

5. Պատմութիւն օրրոյն Ստեփա-
նոսի թէ ո՞նչ քարկոծեցաւ յետ քի.
դեռ այլ ոչ ոք էր նախատակեալ:

Нач.: Պուզոս առաքեալն քար-
կոծեաց զնա զի չհրէիցն էր ևն:

6. Հոգոյն զարուստն թէ ո՞նչ եղև:

7. Յաղագս աւրինակելոյ զարդս
երկնի և երկրի:

Нач.: Զի նմ իմաստունք և մեկ-
նիչք աւրինակեցին զգլուխ մարդոյս
աւրինակ երկնից և զմարմինս տւրի-
նակ երկրի ևն:

8. Առակք (всего 22 страницы).

a. Բարէխաւակ (sic) առակս լսո-
ղացն զն աւրինակի:

b. Առակ զոր ասացին իմաստա-
սէրքն:

9. [Վն] անցիալ աւուրցն. վայ
ինձ. ու. վայ ինձ:

Ի թՎին: մղե. շինեցաւ գունձակի
նզե շինեցաւ հաղաւա. և եկն շարժն:
Ոճն առաւ. գվին: Ոճն. խաւարեցաւ
արեգակն: Ոճ. զեմ առին տաճկունք:
Ոճ առաւ բջնի: Ոճր առաւ տաւաչ:
Ոճն. առաւ ականայ: Ոճի գեւորն սուր-
տանն եհար ՚ի գառնի: Ոճն. թաթար
երեկ և կալաւ զտաճկունք: Ոճն.
թաթարն էառ զգունձակ: Ոճե թա-
թարն երեկ և ծածկեաց զսշխարհու
և կարաւ զաւաքն ՚ի կայէն: չի բ. էր
զուռումշին երեկ: չհ էր որ շարժն
երեկ չհ էր որ շաւարն հանն գնաց
և այլ չերեկ: չմ էր որ սուս յիթն
մեռաւ աշուն: չձէ. էր զամուրտաշն
երեկ:

Всего только.

10. Բանք Յորայ Մարգարէին:
Статья эта заключает главнымъ обра-
зомъ бесѣду Іова съ друзьями.

Нач.: Սյր ոմն էր յաւօրի աշխար-
հի որում անունն էր Յոր ևն:

11. Յաղագս զարմի օրրոյն Գրի-
գորի պարթևի. բովանդակ պատմու-
թիւն օրրոյն ներսէսի հայոց կաթաւ-
ղիկոսի. որպոյ Աթանազիսէի. օրոգոյ
Յուսկանն. որոգոյ Վրդանէսի. որպոյ
օրրոյն Գրիգորի հայոց լուսաւորչին.
Յաթոռ Թադէոսի առաքելոյն պատ-
մութիւն:

Нач.: Ութ և տասն ամի թագա-
ւորութեանն Տրդատայ նստաւ յա-
թոռ արոյ առաքելոյն Թադէոսի լու-
սաւորչին հայոց սուրբն Գրիգոր ևն:

№ 79.

100 л. in—12°, на бумаге, скоро-
писью (врукописно), въ досчатомъ пере-
плете. Начала и конца не достаеетъ.
Для одной части рукописи время—
1702, мѣсто—Эчмиадзинъ, переписчикъ
—Киракосъ Талынский, для другой ча-
сти время—1711, переписчикъ—Гри-
горій, сынъ Аристакеса.

КНИГА АДАМА (ВЪ ДВУХЪ ИЗВОДАХЪ), КА-
ЛЕНДАРЬ ВЪ СТИХАХЪ КИРАКОСА ТАЛЫН-
СКАГО (АВТОГРАФЪ), ИЗРЕЧЕНІЯ ИЗЪ СВ.
ПИСАНІЯ, ПЛАЧЪ ІЕРЕМІИ И ИСТОРИЯ ВО-
ЧЕЛОВѢЧЕНІЯ І. ХРИСТА.

1. Աղամազիրք:

Извѣстное стихотворное произве-
деніе.

2 а. [Տօմար չափարերական]

Календарь въ стихахъ, съ послѣ-
дующими объясненіями повода напи-
санія его стихами въ 1702 г. (ՌԾՄԱ).

Нач.: Յունվարի մէկն կապանդ է.
Վեյն յայտնութիւն և ջրահն է ևն:

б. Այսուհետև կամիմ ասել զեճ: եկին նախ զսահմանողն զովել. և ապայ . ի . տնով տազաչափել. և դիւրինս զտնել:

Начало:

Կամիմ ասել բան զովեստի,

էասայ մեծ հռեստորի (sic)

Ձ . շ . եակն սահմանողի.

Մեծ խորհրդով հաստատողի:

Իմաստութեամբ յօրինողի.

Մեծ տոմարէն հայոց ազգի.

էր սա ծածկեալ անգիտելի:

Բայց իմ գտեալ դիւրինս արի.

Բարունորէն բացատրեցի ևն:

3. Изречения изъ св. Писанія, въ четырехъ главахъ; каждая глава раздѣлена на строфы, и снабжена арабскими буквами въ ихъ числовомъ порядкѣ. Сохранилась часть 3-ьей и 4-ая глава.

Привожу для примѣра шестую строфу изъ четвертой главы, съ арабскою буквою 9 :

Վալ

Բազմացան անորէնութիւն (sic) դատեր ժողովրդեան իմոյ. քուն զանորէնութիւն Սօղօմայ կոչմանի. [°] իջնպս փոյթս. առնէին և ոչ ուրիշ էր վաս[տակ] ձեռաց իւրեանց:

4. Աղօթք սրբոյն երկմիայի մարգարէին:

Всего двѣ страницы.

Нач.: Յիշեայ տր որ ինչ անցք անցին ընդ մեզ. նայեաց ևն:

5. Յայս (sic) է պատմութիւնն և պատճառ մարդեղութիւնն (sic) քի այ:

6. Պատմութիւն կյանեոյն Ագամայ ի դրախտէն:

Всего сохранилось двѣ страницы.

Нач.: Իսկ երբ անկաւ աղամ 'ի դրախտէն ևն:

Изъ записи въ концѣ Книги Адама, 1-й статьи:

Իարձեալ զոհանամ զքէն քս անոր ետուր ինձ կարսղութիւն տկարիտ և անզօր փժուն գրչիս. Թալնցի Կիրակոս վրնպտիս որ հասուցեր աւարտ գրքիս: Որ կոչի Արամ գիրք. հազար երորորդի (sic). երթեկ յօրելի, եանհնջի. երկեակ ամի. ի գահ էջմանն քր միածնի, 'ի վեցն հոկտեմ. 'ի (sic) որ նհտեկել որ էր քր գայիանեա զայեկին սրբոյն հոիփսիմեա և դաստիարակին: Եւ դարձեալ վերսաին փճք և զոհութիւն քի որ ոչ ինչ ունէի կարսղութիւն և զօրութիւն մէկ տող գիր գրելոյ: Քանզի հասեալ էի ամն ուտտուն (sic) որ մէկ զօգուկով ¹⁾ (sic) չկարացի գրել . ք. գողուկ եղի աչացս. իբրև զստուեր երեւիւր աչացս. այսպէս վայ տալով անձինս և գրէի և չափ եղեալ կշռէի զմեզս զեմն և զաղամայն. և տեսի որ վիմ մեղքն քան զՄասիս, իսկ նրոյն որպէս զհատ մանանխոյ... Իարձեալ կրկին և երեք կին ինգրեմ թողութիւն. զի չունէի ակն թէ կենդանի տեսնում զաւարտումն գրչս. կարծէի թէ շուտով կու մեռանիմ. վայ փութայի շաղթ' զբելով որպէս թէ մուսաւատէ ²⁾ կանեմ. յետոյ թէ այլոց գրել տամ. վայն աղձատելով գրեցի. թողութիւն շնոր-

¹⁾ Турецкое слово—очки.

²⁾ Арабское слово—черновол.

Հէք ընթերցողք ինձ զառածեալ ծե-
րունի Թաւրի Կիրակոս վոյպտի:

Եւ զարձեալ զայս ևս յուշ առ-
նեմ սիրելոյ քան զի ոմանք յեղբարց
խնդրեցին 'ի մէջ եթէ զոյ հնար և
կարող ես զպարզատմարն կարձ 'ի
կարճոյ ոտք հանել որ աշխարհի
քհնէք և անգէտ մատաղ մանկունք
ուսանին: և բերան առեալ կրկնով
և դիւրինս ուսանել և զեռարոյսից
ուսուցանել. անվ յանձն առի և սրա-
րի. և աւարտեցի . ՚. տնով. որպէս
և տեսանէք, բաւէ:

2. Въ концѣ молитвы Іереміи по-
черкомъ текста:

ԹՎԻՆ . ՌՃԿ . յուլիս ամսոյ . իէ:
Ես զրիզորս զրեցի որ է որպի ըռըս-
տակէսի:

№ 80.

[$(ը \times 12) + 27 + (զ \times 12) + 11 =$]
206 л. in—12°, на бумагѣ, скорописью
(*սորգիր*), частью круглымъ письмомъ
(*րորգիր*), въ досч. пер. Переписчикъ
второй части. рукописи—чтець Вар-
данъ.

МОЛИТВЫ ВАРДАНА, ВАРД. НЕРСЭСА И
МЕСРОПА.

1. [Աղերսք մաղթանաց վարդան
վոյպտի 'ի սնորինական տեղիս]:

Между ними статья озаглавленная
Բաւանութիւն հաւատոյ ասացեալ
Վարդան վոյպտի:

2. Աղոթք առանձնակի արտահո-
ւաչ ձայնիւ պազատանք արարեալ
ներսէս վարդապետի 'ի Լիմ աննչան:

3. Մերովք վարդապետի ասացեալ
աղոթք և աղաչանք առ ամենանք
Կոյն Մարիամ ևն:

Туть же рядъ молитвъ.

Слѣдующая запись въ концѣ Мо-
литвъ Вардана почеркомъ текста (*րո-
րգիր*), надо полагать, заимствована
изъ подлинника, съ котораго списанъ
настоящій экземпляръ:

Փռոք եռակի անձնաւորութեան
և մի անձնութեան հաւր և որդոյ և
հոգոյն սրբոյն ամէն: Արդ՝ ասացաւ
և զրեցաւ նր և անձային՝ տառս՝ որ է
մաղթանք 'ի բոլոր անձն և սնուրի-
նականքն քի այ որ է յեմ 'ի Վարդան
վոյպտէ 'ի թուականութեանս հայոց
. 2 . 3 . և 'ի թագաւորութեան Լեոնի
որդոյն Աւշին. և առաջնորդութեանս
երուսաղեմի նր Վարդանայ: Սոցին
մաղթանք նր մեզ ողորմեսցի ամէն:

По Монастырскому каталогу, въ се-
рединѣ рукописи почеркомъ отлич-
нымъ отъ текста находится приписка:

Յիշատակ է աղոթից զիրքս նր Գրի-
գորին, թվին 1618, 'ի զրախտին:

Мнѣ попалась при перелистываніи
во второй части рукописи (9, 12а л.)
слѣдующая запись круглымъ письмомъ
(*րորգիր*) среди текста, писаннаго ско-
рописью (*սորգիր*).

Յորժամ առնես առանձնակի զան-
պիտան զրիչս յիշի սուտ անուն Վար-
դան դպրի. որ զայս բաներս զրեցի:

№ 81.

[$ը \times 12 =$] 216 л. in—8°, на бумагѣ,
частью скорописью (*սորգիր*), частью
круглымъ письмомъ, съ украшеніями,
въ досчатомъ переплетѣ. Записи нѣтъ
въ концѣ. На видѣ рукописи XVI—
XVII в.

ВИДѢНІЕ БОГОМАТЕРИ ¹⁾ и ГРИГОРІЯ ПРОСВѢТИТЕЛЯ ²⁾, АПОКРИФНАЯ ЕПИСТОЛІЯ О НЕДѢЛѢ ³⁾, О ТОМЪ ЖЕ ПРЕДМЕТѢ ЕФРЕМА СИРИНА, РЯДЪ ЖИТІЙ И ДУШЕПОЛЕЗНЫХЪ ЧТЕНІЙ.

1. Տեսիլն ար անձանին զոր ետես ար Կայան Մարտիամ վասն դժոխոցն:

2. Հարցմունք և պատմութիւն սրբոցն Գրիգորի Լուսավորչին:

3. Թուխթ ան միոյ յի քի, որ ապրեցաւ սա յերկնից 'ի յերկիր 'ի տաճարն եր առաքելոցն Պետրոսի և Պաղոսի քնն 'ի մեծն 'ի հռոմ քաղաք:

4. Երանելոցն Եփրեմ վարպպետի ասացեալ վասն պահելոյ զաւր կիրակէին:

5. Житія Алексія Божьяго чело-вѣка и дѣвственницы Маріаны.

6. Պատմութիւն վասն աղտութիւն և խոստովանութեան:

7. Житія и мученичества свв. Ба-грата, ученика ап. Петра, Абдулмесіи, Іуѓиты (Յուդիտայի) и Киракоса, Кате-рины, Георгія Побѣдоносца, Іоан-на Подвижника (Գրընեցոյ=Գրեցոյ) и Евагра.

8. Վն բարձրամիտ անապատակա-նացն:

9. Житія дѣвственницы Маріамы, прозванной «Маріанось», блаженнаго Петра, блаженнаго отца пустынника, святыхъ подвижниковъ, дѣвъ пустын-ницъ (անապատական մարտր կուսանաց).

10. Նախերգանք և աւրհնութիւնք

'ի վն ուկննդիր և միամիտ. մի-համեռ ժողովրդանն:

№ 82.

[(ժոյ×12)+1=] 169 л. in—12°, на бумагѣ, скорописью (Նօտրգիր), въ ко-жаномъ переплетѣ. Записи не имѣется. На видъ рукопись XVIII—XIX в. Есть приписки.

ТОЛКОВАНІЕ ПѢСНИ ПѢСНЕЙ ГРИГОРІЯ Н., ИСТОРИИ ИЗЪ ЖИЗНИ СВВ. ОЦЕВЪ, ПРОДО-ВѢДЪ І. ЗЛАТОУСТА И ЕФИФАНІЯ КИПР-СКАГО.

1. Մեկնութիւն երգ երգոյ 'ի հոգե-շնորհ և իմաստապատում աւն Ա-ղոմոնի Աղբայի իշի:

Съ записью автора Григорія Н. въ концѣ, что толкованіе написано въ Կիլի-арм. лѣтосч., т. е. 972 г.

2. [Վարք հարանց (отрывокъ):]

3. Յովհաննու Ոսկերեանի ասա-ցեալ ձառ յաւետարանին մեկնու-թեանն 'ի զաղտօան քի յէմ քաղաք արբայի:

4. Երանելոցն եպիփանու եպիփին Կիպրացոյ ասցլ է ձառս մեծի աւուր շարաթու վատկիս և յարութեան քի ևն:

№ 83.

166 л. in—12°, на бумагѣ, скоро-писью (Նօտրգիր), въ досчатомъ пере-плетѣ. Судя по сохранившейся записи въ концѣ, время — 1699 г. (ԹձԽԸ), а писецъ—Исаія (սպասար բանի):

¹⁾ Н. Марръ, Изъ лѣтней поѣздки въ Арменію, Зап. и Иввл. изъ армянскихъ рукопи-сей, ст. XI.

²⁾ ib., ст. XVI.

³⁾ ib., ст. XII.

ПОСЛАНИЯ АПОСТОЛОВАЪ, КНИГИ СОЛОМОНА, ИЗРЕЧЕНИЯ ОЦЕВЪ ЦЕРЕВИ И МУДРЦОВЪ, ВЪ ЧИСЛѢ НИХЪ ПОДВИЖНИКА ЕВАГРА, ИСТОРИИ АДАМА, О РАЗРУШЕНІИ НАШЕЙ ЗЕМЛИ И ВТОРОМЪ ПРИШЕСТВІИ ВАРД. ІОАННА И ПРОПОВѢДИ.

1. [Թուղթք առաքելոց]
 2. [Գիրք Սողոմոնի՝ երգք երգոց ևն:]
 3. [Ասացուածք ս. Հարանց վարդապետաց և իմաստասիրաց]
 4. Սրբոյն Եւազրեայ ձգնւոց ձգնւրի անցլ
 5. Պատմութիւն երանելոյն աղամայ՝ ի դրախտէն:
- Нач.: Իսկ որ անհու ՚ի դրախտէն ՚ի աշխարհս (sic) ուրախութեամբ կայցին ՚ի վն արեղական լուսոյն մինչև երեկոյն ևն.
- За исторією слѣдуетъ символическое ея толкованіе; подобнымъ толкованіемъ снабжена исторія рожденія Снѳа.
6. Յոհաննու վրնյապտի տապեալ վն տեւրման աշխարհիս և վրան դալտեանն և դատաստանին քի փրկչին մերոյ:
 7. Նախ ներդան (sic) քարոզի:
 8. Օրհնութիւն որ զկնի քարոզի ասի:
 9. Աղոթք և նախերգան քարոզի:

№ 84.

[$(14 \times 12) + 10 =$] 322 л. in—12°, на бумаге, скорописью (уотрѣтр), въ до-счатомъ переплетѣ. По записи въ кон-цѣ труда Оомы Аквинскаго (14, 7а л.), время — 1625 (1627); писецъ — Хачатуръ. Есть приписки.

ТОЛКОВАНИЕ СХОЛІИ КИРИЛЛА АЛ., СОЧ. ГРИГОРИЯ ТАТѢВСКАГО, РЯДЪ ПРОПОВѢДІЙ, ПОУЧЕНІЙ И ТОЛКОВАНІЙ ТОГО ЖЕ ГРИГОРИЯ, ЕГО УЧИТЕЛЯ ІОАННА ВОРОТѢНСКАГО, ВАРД. ГЕОРГИЯ, ДАВИДА ФИЛОСОФА, ДУШЕПОЛЕЗНЫЯ СЛОВА, О ЗНАЧЕНІИ ЦЫФРЫ 10 И ПРОПОВѢДИ О СЕМИ СМЕРТНЫХЪ ГРѢХАХЪ.

1. Գրիգորի աշակերտի Յոհաննու որոանեցու քաջ Հեռետորի աշխատասիրել՝ ՚ի լուծումն Պարապանոց սրբոյն Կիւրղի ՚ի խնդրոյ ումնն բանասիրի. Գէորգեայ նորին Հարազատի:

Рѣ концѣ этой статьи обстоятельное обращеніе автора къ Георгію.

2. Եւսմեծի և երիցս երանեալ բազմերջանիկ և տիեզերալոյս մեծ Հեռետորի. և անյաղթ փիլիսոփայի. Հայոց մեծաց Յոհնու որոանեցոյ արարեալ մեկնութիւն բանին որ առն Ո՞ ստեղծ առանձ՞:

3. Նորին Գրիգորի. լուծումն Համառուտ դժուարիմաց բանից. ՚ի զիրս զըլութեանն Որոյ առիտապիսէ Հեռետոր է:

4. Նորին լուծումն Համառուտ ՚ի խրատ զըլութեան Գէորգեայ վարդապետի: Զոր նախ խնդրեալ էր. ՚ի նմանէ Կոստանդեա զըչի: Եւ ապա զոյն էիրցանց (sic) Ստեփաննոսի:

5. Նորին մեկնութիւն վն զրոյն:
6. Դարձեալ խրատ նոյն Գէորգեա վրնյապտի, որ առ Ստեփաննոս զոյն երիցանց զր՛ց: Յազազս զըլութեան արուեստի:

7. Վն ոտանուար պըլութենից Գէորգեա Կրկին է զի մինն ՚ի դէմն Կոստանդեա խօսի:

8. Կանոնն յորժամ կամեցին քրիս-

անկեան անկե արտա զայ Կրքաւ-
բաթիւնս կապարէ

9. Նարին Գրեորդի աշակերտի Յ-
հանեա համառօտ բաժանման ապրի-
լեաթեանց Արխամակէ:

10. Վասն գալութեան ապրիլեա-
թեան:

11. Յարար զբաթեանց անկե-
կան հոգոյն:

12. Հրեշտակաց արքեպիսկոպիտ:

13. Վերբաժանութիւն արխամակէ
ժ բանիցն 'ի գալութեա փիլիսոսֆայէ:

14. Բարդ խոստովանութեան:

15. Յազար ծննդեան անձանքն:

16. Նախերգան քարգի (181 113-
вода):

17. Բանք պիտանիք:

Душеполезныя Слова о разныхъ предметахъ, такъ, о мукѣ Христа, о Вел. Пятницѣ, о пресуществленіи, объ искушеніи, о сошествіи св. Духа, о любви, о покаяніи и слезахъ.

18. Բանք պիտանիք և Ոգեշաչիք
վն զղջման:

19. Խօսք սրբոյն Թօմայի. վեհմա-
կան վնդի. Յագինոյ աստեալ յա-
ղապս զօղուածոց և խորհրդածու-
թեանն եկեղեցոյ:

20. Վասն տանն համարոյ որ է
թիւ. կատարեալ և խորհրդական և
լցեալ անույնին զերակատար իմաս-
տութեամբ:

21. Բարոյ . է . մահու չափ մեղաց:

№ 85.

[ժր/12 | 144 л. in—12°, на бу-
магѣ, скорописью (Նօսրգիր), въ досча-
томъ переплетѣ. Судя по записи, ко-
торая широчемъ могла сохраниться изъ
древняго подлинника, время — 1389,

мѣсто извѣстный монастырь Каййпость,
и шисецъ—Яковъ Крымскій.

О ЦУРЬ И ЕЯ СМІАХЪ, О ДОБРОДѢТЕЛЯХЪ
И О ПРИРОДѢ АНГЕЛОВЪ.

1. Համառօտ հաւարութեան յա-
ղապս հոգոյ և զաւրութեանց նարին
էն:

2. Յարն ապրիլեաթեանց հոգոյն:

3. Վն բաւթէ հրշնկոյ:

Нѣз записи почеркомъ текста (ժր,
71 л.):

Արդ եւ Յախր Արամեցիս ունայ-
նարծա 'ի բարեաց և ուխտազանց
գանալս 'ի անէ. նայ և վատթարս 'ի
ձջ արգանց (sic) բառ անարժան
գնացոյ: Գրեցի զերեքեան զիրքս զայս
իմով մեաւեր անարհեստ գրչի. ա-
ռաջին գլխոց և զզաւրութեանց
նարին. երկրորդ ապրիլեաթեանց հո-
գոյն. երրորդ վն բաւթեան հշկոյն. 'ի
թուականութեանս հայոց մեծ թուա-
կանութեան . պլլէ . և փոքրին . յլ .
'ի գաւառիս եկեղեաց 'ի հոշակաւոր
վանքս որ կոչի Կապոսի (sic) 'ի սառ-
բառ լերինս սեպուհու ընդ հոգանեալ
կենաց բարեխաւսին սրոյն Յակորի:
Եւ եառ զսա՝ արրա՛համ արեղաին
բանի սպասաւորի և գրաց աշակերտի
քաջ հուտարին եզնկացոյ Գէորդ վար-
դապետին էն:

№ 86.

94 стр. in—12°, на бумагѣ, скоро-
писью (Նօսրգիր), въ полотняномъ пе-
реплетѣ. По Монастырскому каталогу,
рукопись написана въ պլլէ арм. л. =
1389 г. рукою Арутюна. Въ этомъ го-
ду составленъ можетъ быть Календарь,
представляющій содержаніе рукописи.
На видъ рукопись XVII—XVIII в.

КАЛЕНДАРЬ СЪ РАЗЛИЧНЫМИ ЧЕРТЕЖАМИ И ТАБЛИЦАМИ, *SOUVAUSBSI*.

№ 87.

[[$(1 \times 12) + 14 =$] 374 л. in—12°, на бумагѣ, мелкимъ круглымъ письмомъ (*muropqhr*), съ нотными знаками, съ украшеніями и съ изображеніями святыхъ. Отъ записи сохранились только (1, 11а л.) начальныя три строки, не содержащія никакихъ данныхъ. На видъ рукопись XV—XVI в. Есть позднѣйшія приписки.

КАНОНЫ (богослужебныя пѣсни), *ՇԱՐԱԿԱՆ ԶԵՌԱԾ*.

№ 88.

[[$(17 \times 12) + 10 =$] 262 л. in—16°, на пергаментѣ, круглымъ письмомъ (*muropqhr*), съ украшеніями и изображеніями святыхъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1634 г. (1799). Писецъ Эліазаръ (*Եղեազար*); собственникъ Карапетъ прибрѣлъ рукопись въ 1637 г.

ИСУСЪ СЫНЪ И РЯДЪ МЕЛЕНХЪ ПРОИЗВЕДЕНІЙ НЕРСЭСА ВЛАГОДАТНАГО, ГИМНЪ КРЕСТУ ВЪ ОТИХАХЪ НЕРСЭСА ЛАМВРОНСКАГО, ПЛАЧЪ ОВЪ ОПУСТОШЕНІИ АРМЕНИИ СТЕФАНА (1299 по Р. X.), СЛОВА О ЛЮБВИ КО ХРИСТУ АРАКЕЛА СЮНІЙСКАГО И ЖИТІЕ ГРИГОРИА ТАТЄВСКАГО.

1. [Յ՞ որդի]

2. Նորին տեառն ներսէսի բան հաւատոյ ոտանաւոր տաղիւ չափաւորեալ:

3. Տն ներսէսի բան խրտւ: Ուսումնայկանաց մանկանց 'ի դիմաց պրուբնից տառիցս ոտանաւոր չափով:

4. Նորին բան հաւատոյ վն անեղին և եղկոյ:

5. Նորին բան 'ի խրատ հոգոց համայնից 'ի դիմաց մերոյին տառից:

6. Նորին յաղաքս յերկն և զարուց նր 'ի չափ ԲԺ ից. պարզեալ ոտանաւոր:

7. Նորին այլ չափ տող 'ի խնդրոյ անէն նախապիծ տաղիս տան Ը:

Ուշ: Միշտ էիդ անեղ բնութիւն ևն.

8. Ներբողեանք կենսատու նր խաչին քի. Առ 'ի հաւրէն մերմէ դաւթի անյաղթ փիլիսոփայի ասացեալ, զոր մեծ քահանայեանն այլ և հոփուն քաջ նրն ներսէս տարածեան շարաւարեալ ոտանաւոր չափով:

9. Յիշատակարան առականն. Սողոմոնի. զոր իւրեան ձեռք զրեաց ներսէս:

10. Բան բարառնին ողել դիմեկին 'ի դիմաց Վտղարշապատու նր կաթուղիկէին. ողբաւն և ձայնք աշխարհական . լցլ. անհւն հեծեծունք. վասն աւերման աշխարհիս հայոց: Եւ բնէն սպանլ չյրպէն և թագաւորութեան հ' մյզւոյ ի իշխանութեամբ: Շարեալ չ' էջէն (չափարեալանն) բերմամբ հոմերական արհեստիւ 'ի սանփանսէ սիւն'ց այցլն. 'ի խնդրոյ շնորհազարդ վարդապետին Խաչապատուր Կեչապոյ. 'ի թղին, չխը:

11. Բանք բաղձականք 'ի հոգեկան մտաց. խանդակութեանք սիրոյ. Առ ճշմարիտ բաղձալին քս. Առեալ յերգերգոցէն հոգեպէս իմացմամբ. 'ի նր առաքելոյ Սիւնեաց եղստ ստացեալ աշակերտի մեծ վարդապետին Գրիգորին Տաթևացոյն:

12. Արեգի . Զ . և Մարտ . ԺԴ . վարք և յիշատակ. մեծ վարդապետին մերոյ Գրիգորի Տաթևացոյն:

Въ записи въ концѣ рукописи собственникъ Карапетъ говорить о современномъ ему католикосѣ Филиппѣ, что онъ —

առ հոգանեալ իւր ունի հարիւր սպասաւորս զրոց՝ վարժաւերս և հանձարատնչս 'ի կիրթս հրահանգից դաստիարակեալք և անավիճակեալք: Զորոց ես սպասաւոր գորով սոցո ըստ մարմոց պիտոյիւք. 'ի շինութիւն սոցո զիմ՝ աւուրս կենալ (sic) իմոց. 'ի զործ մատակարարութեան ամ պիտոյից: Եւ արդ աղաչեմ են:

Запись заканчивается:

Այդ՝ (sic) և յիշել մաղթեմք՝ խուն զաշխատոցստ առ սպ՝ զտէր Սիւէօն և զՄարտիրոսս պպիրս զոր սկիսաւ և երփնաբեփ որակօք ծաղկեցաք և պերճարուցաք զսու և զյիշատակարանս զրեցաք.¹⁾ 'ի հայցելոյ տեսնն սորս Կարապետի յաքներպիտի առ եղբայրական դասս որ 'ի էջմիածնի պժտոց կայաւարեալք զուն: Արամ ամ որդրմեացի. առ հասարակ ամենեցուն մեզ յասանն ստակալի և հանրաքառմարի ըստ մեծի ողորմութեամբ և զթութեամբ (sic) իւրով. յաջակողմանն դասակցելով մշանջնաւոր յաւիտենիւ: Ամէն:

№ 89.

[(64×12) + 6 =] 198 л. in—16°, на бумаге, круглымъ письмомъ (рукописи), со скудными украшениями, въ досчатомъ переплетѣ. Записи нѣтъ. На видъ рукопись XV—XVI в. Имѣются позднѣйшія приписки.

¹⁾ Дѣйствительно, почеркъ записи Карапета отличается какъ отъ текста, такъ отъ записи къ тексту писца Іоанна. Слѣдовательно, рукопись, купленная Карапетомъ спустя 3 года по написаніи, была еще безъ инициаловъ и украшеній, кои и поручили онъ сдѣлать мастерамъ этого дѣла.

О РАВЕНСТВѢ АПОСТОЛОВА МХИТАРА СЕВЕРСКАГО, О РАВЕНСТВѢ АРМЯНСКОЙ ЦЕРКВИ СЪ РИМСКОЙ И ЭФЕССКОЙ, ПРОТИВЪ ЕРЕТИКОВА СТЕФАНА СЮНИЙСКАГО И ПИСЬМО ВАРДАНА [ВАՌՄԱՆ].

1. Միիթար քահանայի Սկիւռացւո Պատասխանիք յաղագս հոմպատոթեան երկոտասան առաքելոցն ընդ դէմ այնոցիկ որ նուազ ասնն զմետաս[ա]նոն իշխանութեամբ քան զՊէ՝տր:

2. Վասն հայոց եկեղեցւոյն զի հասարէ հոռմայ եկեղեցւոյն և Եփեսոսի որ այժմ անպատուի 'ի յունաց վասն համապատութե՛ առաքելոցն մերոց:

3. Սրբոյն Ստեփանոսի Սիւնեաց կախկապս՝ տիեզերայոյս և իմաստուն վարդապետի ասացեալ 'ի դիմաց հերիաթիտաց:

Между прочимъ рядъ его же разсужденій противъ діофизитовъ.

4. Կոստանդեայ զոր զրեաց յաճարահ գգիակն հոռմկայէ առ թագաւորն Հեթում: 'ի մայրաքաղաքն Սիւ. Պատասխանի թղթոյն որ 'ի պապէն բերաւ առ թագաւորն Հեթում: 'ի ձեռն ծաղի'իկաթիւն՝ որ կոչէր տիմանջտիկաթ: 'ի թվ հայոց .ՈՂէ. զրեցաւ 'ի ձեռն արդիւնական վպիւն վարդանայ՝ յարմարեալ:

Нач.: Թրի ամ հայոց Հեթմոյ 'ի ամ ինդալ. Յատաքեալ զրոցդ քո ևն:

№ 90.

[$64 \times 12 =$] 132 in—16°, на пергаментѣ, круглымъ письмомъ (рукописи).

съ нотными знаками и украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Записи нѣтъ. На видъ рукопись XV—XVI в.

ЧАСОСЛОВЪ И ЛИТУРГІЯ,
ՓՈՒՔՐԻԿ ԺԱՄԱԳԻՐԻՔ և ԱՐԱՐՈՂՈՒ-
ԹԻՒՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ.

№ 91.

[$(\text{ժր} \times 12) + 4 + 19 = 127$ л. in—fol.^o, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (րոլորգիր), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1666 г. (ՌՃԺԵ). Мѣсто — Дсегъ ('ի գիւղն Դսեղ), въ церкви Григорія Провсѣтителя. Заказана рукопись Бекларомъ и сыномъ его Мартиросомъ въ 1663 г. (ՌՃԺԲ), въ царствованіи Шах-Абаса, во дни католакоса Якова (և առաջնորդն ար ախտին սանահնոյ պայազատ և ահչիենյսին տր Սարգսին և հաբրատոյ աթոռոյն տր Աւետիսին, և իշխանութեանն ասնս Կոռու Իսայրանի որդի Աէփիխանին. մէլիք և քարանթար. Կարայ Իստորով (sic) բէկին. և էլիզար բէկին). Имѣются приписки.

ЧАСОСЛОВЪ, ПСАЛМЫ И ПРАЗД-
НИЧНАЯ МИНЕЯ,
ԱՏԵՆԻ ԺԱՄԱԳԻՐԻՔ, ՍԱՂՄՈՍԻ ՈՒԹՆ
ԿԱՆՈՆԻՔՆ ԼՐԻԻ և ՏՕՆԱՑՈՅՑ.

Въ концѣ рукописи пришить отрывокъ изъ рукописнаго Евангелія.

№ 92.

Рукопись in—4° въ два столбца, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (րոլորգիր), со скудными украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Записи въ концѣ нѣтъ. Въ 1644 г. (ՌՂԳ) рукопись куплена епископомъ Мхитаромъ въ память о себѣ и братіи Севанскаго острова и принесена въ даръ монастырю ('ի գուռն ար Առաքելոյն):

ЧАСОСЛОВЪ, ԱՏԵՆԻ ԺԱՄԱԳԻՐԻՔ.

№ 93.

308 стр. in—fol.^o, на синей бумагѣ, скорописью (սուրգիր), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1804. Писецъ—вардапетъ Мануэль. Свѣрялъ съ подлинникомъ авторъ.

ЗАВѣЩАНІЕ ДУШЕПОЛЕЗНЫХЪ
СЛОВЪ М. З. ХОЧЕНЦА ЭРИ-
ВАНСКАГО.

Заглавный листъ:

Կապազիր հոգեշահ բանից: Շարագրեալ 'ի Մարգար Զարարիայ խօծնոց երևանցոյ 'ի մեծի էտ—հիւանդութեան իւրում: Յազազս վերստին ծննդեամբ ստացմանն երկնից յաւիտեանական արքայութեան մ'իջ. և վն Ազնուութեան և յատկութեանն նր 'ի միւս ամ յանբան կնարանեաց: Եւ վն Հնգից զգայարանաց ո'րին և վն բանի և յղգս ոմանց գլխուոր մարմնական կրից: և առաքեալ յգմուռին՝ առ որպիս իւր Զարարիայ աէ Մարգար Զարարայ խօծնոց: Հասոր առաջին 'ի Ս. Պետրոսուրգ, յունիսի 15. 1793. և ազա աշխատասիրեալ բան ինչ 'ի վն ճշմարիտ հաւատոյ Աւտրնին վրոյթեան. Հիմնեցելոյ յակզբանէ արիւզորու և մ'իջ և 'ի դրախտին փափկութեան և ծողկաբաղ հաւաքեալ 'ի բուրաստանէ զբանոց Աճիմաստ վրոյթաց և կրկին առաքեալ առ որդիս իւր Զարարիայ, և Ստեփան խօծեանց:

№ 94.

551+282 стр. (еще 21 л. оглавления) in—4° въ два столбца, на синей бу-

магѣ, скорописью (*воупрѣтр*), двѣ книги въ одномъ переплетѣ. Время—1758 г. Писецъ—Арутюнъ (*ауիր*).

ВОСКРЕСНЫЯ ПРОПОВѢДИ,
ԿԻՆՐԱԿԷԻՑ ՔԱՐՈՂՁԳԻՐՔ.

№ 95.

[$(10 \times 12) + 3 =$] 471 л. in—4⁰ въ два столбца, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (*арупрѣтр*), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Отъ записи въ концѣ сохранилась часть: послѣдній собственникъ (*վերջին ստացող*)—вардапетъ Моисей. На видъ рукопись XVI в.

ТАРСОНСКИЙ СОБОРЪ СЪ СИНОДАЛЬНЫМЪ СЛОВОМЪ НЕРСЕСА ЛАМБРОНСКАГО ¹⁾.

ՅԻՃԱԽՈՒՄԻ Ե Ի ԽԻՆՎԱՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՅԻ Տարսոնի որ եղև Ի շրջան ընթացից ժամանակի . ՈՒՉ. Թուականի Հայոց հրամանաւ [և] համահրեշտակ կաթկնին Հայոց Գրիգորիսի եղևաւր որդւոյն սրբոյն ներսիսի. Յաջորդի առաքելական աթոռոյ. Սրբոյն Գրիգորի և քնապսակ արքային Հայոց Լևոնի: Սակս միութեան եկեղեցւոյ: Առնական խաւք մեծին և սրբոյն ներսիսի այնմ քաղաքի աթոռակալի և իճախաւս վրդպտի:

№ 96.

870 стр. in—8⁰, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (*арупрѣтр*), съ немногими украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1646 (*1646*). Мѣсто—Ачананъ (*ընդ հովանեաւ նր առաքելոց» Ստաբէի և այլ բազմագումար սրբոյս*). Писецъ—священникъ Мелхиседей. Заказчикъ еп. Аристакасъ (*ղիտապետ Հռչատակ*). Есть и приписки.

Содержаніе=№ 95.

Въ записи между прочимъ писецъ просить—*յիշիւ զանյիշիլիս Մելքսի' և զճեօղան իմ գլովանէս քհչն և զմայրն իմ եղ'սրեթն. որ զերի վարեցաւ . Գ. որդւովք և այլ սչ դարձաւ: Վն ծովացեալ մեղաց իմոց:*

№ 97

472 стр. in—fol⁰ въ два столбца, на бумагѣ, скорописью (*воупрѣтр*), въ переплетѣ. Время—1793 г. Мѣсто—Константинополь. Писецъ—Стефанъ, «послѣдній слуга» еп. Севаст. Иоанна (*Սեր'ստե'ն Յովհաննու*).

ИСТОРИЯ НИКЕЙСКАГО, КОНСТАНТИНОПОЛЬСКАГО И ЭФЕССКАГО (I) СОБОРОВЪ, ՊԱՅՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐԻՍ ՅԻՆՅԵՐԱՅԱՆ ԺՈՂՈՅՈՒՆ ՈՐԿ Ի ԵԿԻՍԵՆ. Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՆՈՒԳՈՒԵՆ ԵՒ ՅԵՓԵՍՈՍ ԱՐԱՅԻ.

№ 98.

331 стр. in—8⁰, на бумагѣ, скорописью (*воупрѣтр*), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1793. Мѣсто—Константинополь. Писецъ—Стефанъ.

ВТОРОЙ ЭФЕССКИЙ СОБОРЪ И ПОСЛАНИЕ ЛЕОНА КЪ ФЛАВИАНУ.

Заглавный листъ:

Մք և տինգերականագումար երկրորդ ժողովն Եփեսոսի ընդդէմ Փլաբրիանոսի երկարնակ Բագաուրին Կ. Պօլսոյ. արարեալ Ի մեծ վկայէն քի սրբոյն Դէոսկորոսէ Հայրապետին Աղէքսանդրիայու: Արտահանեալ Ի գործոց գրէն քաղկեդոնի ժողովոյն և Թարգմանեալ Ի հելլենացւոց լուղւէն Ի Հայ բարբառ Ի կոստանդնուպօլսեցէ Գեօրգ վարդապետէն Ի

¹⁾ Въ записи рукопись эта названа *մեկնից աղօթից*.

Աջ Իպրատանն փարիզու մայրաքաղաքին Փրահնայու (sic):

Թուին քի ՌՁԺ. և Հայոց ՌՃՄԵ(Ժ)ին և վերստին նկարագրեալ ձեռամբ Ստեփաննոս յեսնեալ սպասուորէս քի (բանի) Արծաթանեցւոյ 'ի 1793 թուոջն քի 'ի օրթագիւղն Կոստանդնուպօլսոյ ընդ Հովանեաւ նր Աճաճնի տաճարիս (յօրինակէ գրեցիլոյ՝ 1754 քի):

Въ концѣ этой Исторіи:

Նամակ կամ Տուճար ամենամբ Լէօն կպնկպին գրեալ առ Փլարիանոս կպնկն սամ նլու:

№ 99.

[(10×12)+7=]1355 լ. in—4⁰ Բольшого формата въ два столбца, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (рогирогир), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1660 (ՌՃԺ). Мѣсто г. Бидлисъ (ընդ հովանեաւ սրբոյ Սարգիս զօրագրին և այլ սրբոց տաճարացն որ կան 'ի միջի). Заказчикъ вард. Давидъ Бидлисскій. Записи имѣются въ текстѣ и въ концѣ рукописи.

ТОЛКОВАНИЕ ПОСЛАНИЙ ПАВЛА, ИЗЪ СОЧ. ЗЛАТОУСТА И ВФРЕМА СИРИНА.

Երանելոյն Յոհաննու ոսկեբերանին Կոստանդնուպօլսի կպնի. և նր Հօրն Եփրեմի. Համառօտ մեկնութիւն թղթոցն Պօղոսի Առաքելոյն:

Изъ записи въ концѣ:

Ձոր տեսեալ զսորին [Մեկնութեանս] անչափ քաղցրութիւնն և զանաւիկ մեծութիւնն սրբազան և քաջ փիլիսոփայն, անյաղթ իմաստունն և երանաշնորհ Հռետորն և անճարան վրդպն Իուլիթ սիրողն սրբ-

ութեան և մեկնողն ան խրթնածածուկ գրոց Հին և նոր կտակարանացն, որ եռափափագ սրտիւ և յօժար կամօք ետ գրել զսա յարդար վաստակոց իւրոց Լն:

Интересно знать, по недоразумѣнію ли только расточаются этому Давиду, вардапету XVII в., эпитеты «славный философъ», «непобѣдимый мудрецъ» и т. п.

№ 100.

[(1×12)+11=] 371 լ. in—12⁰, на бумагѣ, скорописью (Խօարգիր), съ нотными знаками и украшеніями. Время—1693 (ՌՃԽԲ). Писецъ вардапетъ Мкртичъ Аштаракскій писалъ для молодого племянника Іоанна. Художникъ—мастеръ Саргисъ.

КАНОНЫ (Богослужебныя пѣсни), ՇԱՐԱԿԱՆ.

Въ записи въ концѣ рукописи писецъ между прочимъ говорить:

Մի խնայէք զողորմին քանզի բաղում նեղութեամբ գրեցի. զի եղանակն ձիւնաբեր էր և ես ծերացեալ և 'ի լուսոյ նուազեալ զոր Հոկտեմբերի սկսայ և 'ի մարտի աւարաածի (sic) յուսողրութեամբ Սարգիս վարպետին քանզի ես զոր ինչ գրէի նա ծաղկէր իսկոյն՝ զոր նր յս յոյսն բնաւից տացէ նմա վարձս ըստ վաստակոց նորին Լն:

№ 101.

43 լ. in—12⁰, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (рогирогир), въ кожаномъ переплетѣ. Записи нѣтъ. На видъ рукопись XVII—XVIII в.

КАЛЕНДАРЬ съ равными чертежами и таблицами, ՏՕՄԱՍՅԵՏՐ.

№ 102.

487 стр. in—12°, на синей бумагѣ, скорописью (ՆՕՐԳԻՐ), въ переплетѣ. Записи нѣтъ. На видѣ рукопись XVIII—XIX в.

ТОЛКОВЫЙ СЛОВАРЬ, *ԱՅԽԱՐԱՆ ԱՊԶԵՆՆ ԶԱՅՈՑ ԼԵՋՈՒԻ.*

При объясненіи словъ дѣлаются ссылки какъ на духовныя, такъ и на свѣтскія книги; объясняются и народныя (արևարար) слова; иногда слова объясняются груз. словомъ: Вотъ двѣ три примѣра:

տակի || թուր. տակ . 1 . 1 : 4 . նմանութիւն է մերթ նշանակում. պէս արինակք. նձ նշանակէ խրթնարանութիւն. զոր լուծանելն է դժուարին իմաս. 8. 84. խոյտտոտ կանք. 2 մկ. 6. 10:

Խաւարդ. է անուն ան բանջարաց: Թոր || ջեղար սեպակոց. 2 մնաց. 18. 33. ցոցոցո. հօտի. Յատանել կամ կորել զձիւղ որթոյ. զի պրտարեր լիցի որթն. Յանեցո շճանս.

№ 103.

149 стр: in—12°, на бумагѣ, частью круглымъ письмомъ (արորիր), частью скорописью (ՆՕՐԳԻՐ), въ кожаномъ переплетѣ.

МОЛИТВЫ ВЪ СТИХАХЪ и ПРОЗѢ, *ՏԵՏՐԱԿ ԱՂՕԹԻՑ.*

№ 104*.

Рукопись написана въ 1865 г.

ИЗЪ КАНОНОВЪ (Богослужебныхъ пѣсень) ПОКАЯНІЯ.

М. К.: Տեարակ քարտուծոյ յա-

պաշխարաւ թեան շարահանացն, 'ի ձգնագրեաց գաղուստ վարդապետէ Տրդատեան 'ի մարանէ սոյն Աէփա. նայ. շունի յիշատակարան. գրեալ 'ի 1865 տմի.

№ 105

225 стр. in—8°, на синей бумагѣ, круглымъ письмомъ (объясняемая слова) и скорописью (толкованія), въ досчатомъ переплетѣ съ сорванной кожей. Записи нѣтъ. На видѣ рукопись XVIII—XIX в.

ГЛОССАРИЙ, *ԱՅԽԱՐԱՆ*, книжнаго армянскаго языка съ объясненіями на народномъ языкѣ.

№ 106.

350 стр. in—12°, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (արորիր), въ досчатомъ переплетѣ. Писецъ діаконъ Арутюнъ Тифлисскій. Даты въ записи, имѣющейся въ концѣ рукописи, нѣтъ. На видѣ рукопись XVII—XVIII в.

СБОРНИКЪ МОЛИТВЪ СВ. УЧИТЕЛЕЙ (ՎՍԻՆԱՊԵՏԱՑ), *ՐՈՒՐԱՍԱՆ ԱՂՕԹԻՑ.*

№ 107.

274 стр. in—8°, на бумагѣ, скорописью (ՆՕՐԳԻՐ), въ кожаномъ переплетѣ. Рукопись дописана 1 Марта 1855 г. инокомъ Арутюномъ Хач. Марджанянцомъ Ширакскимъ для Севанской братіи.

СБОРНИКЪ КАНОНОВЪ ИЗЪ РАЗНЫХЪ УЧИТЕЛЕЙ ЦЕРКВИ и ПОУЧЕНІЕ СВЯЩЕННИКА *ՍԱՐԳԻՍԱ.*

1. *Կանոնագիրք.*
2. *Աջխարհի և մանուկոք քրոջ ստիգ. ստիգ. և հոգի բանից Արտու.*

դրեալք 'ի Սարգիսէ ումեմնէ պիտակ
անուամբ քհնյէ սակս վարժմանն ան-
ձին իւրոյ:

№ 108 1).

415 стр. in—12°, на бумаге, скоро-
писью (սորգիր), въ кожаномъ пере-
плетѣ. Записи нѣтъ. Рукопись воссо-
новлена въ 1857 г. и снабжена указа-
телемъ. На видъ рукопись XVIII—XIX в.

ТРУДЫ ВАРД. ГЕОРГИЯ, НѢКОЛЬКО КРАТ-
КИХЪ ГЕОГРАФІИ, ВЪ ЧИСЛѢ НИХЪ ГЕО-
ГРАФІЯ ВАРД. ВАРДАНА (Նորոգ Թարգ-
մանչին և երկրորդ լուսաւորչին),
ЗАМѢТКИ ОБЪ ЕРЕТИКАХЪ, СТИХИ ВАРД.
АРИСТАКЕСА (վն ծագապակին հոռոմոց
որ յոյնք կոչին) и ПУТЕШЕСТВИЕ ЕПИСК.
ЕРЭНКАЙСКАГО ВЪ СТРАНУ ФРАНКОВЪ
(պատմութիւն ֆրանկաց երկրին զոր
տեսնալ եզնկացի Մար[ի]ուս եպնսն. և
զրեաց (") զքղթացն զոր [տե]սի աջօր
իմօք և զորպիտութիւն որ է այսպէս):

№ 109.

[($du \times 12$) + 29 =] 209 л. in—16°, на
бумаге, круглымъ письмомъ (սորգիր)
въ досчатомъ переплетѣ. Время—1432 г.
(1721). Мѣсто—Трапезундъ. Писецъ—
инокъ Яковъ. Рукопись дефектна въ
концѣ. Запись находится за статью о
чудесахъ въ Антиохіи.

ИСТОРИИ ИЗЪ ЖИЗНИ СВЯТЫХЪ ОЦОВЪ,
ИЗРЕЧЕНІЯ И МЫСЛИ XII ОТЕЦЪНИКОВЪ
(Խուււր, մտածութիւնք և խոր-
հորդք . ԺԹ. միայնակեցացն), О ЧУ-
ДЕСАХЪ ВЪ АНТИОХІИ (վն սրանչելեացն

որ յԱնտիոքի վանն հաւասանաց եղնն),
АКРОСТИХЪ НЕРСЕСА БЛАГОДАТНАГО (ВЪ
АКРОСТИХЪ ЧИТАЕТСЯ АЛФАВИТЬ: ԱՃ ա-
նեղ ևն... Բանդ որ ի ծոց ևն) и
РЯДЪ ПРОПОВѢДІЙ (Քարոզք).

№ 110.

[($(10 \times 12) + 27 =$] 399 л. in—12°, на
бумаге, круглымъ письмомъ (սորգիր),
съ нотными знаками и украшеніями,
въ досчатомъ переплетѣ. Время—1464
(2049). Мѣсто монастырь Аргеланъ въ
области Арберани (въ рукописи 'ի
Երկիրս Տարբերունոյ). Писалъ по прось-
бѣ Вардана, настоятеля Мецопской
обители, монахъ Лазаръ, которому не
довелось дожить до окончанія руко-
писи.

БОГОСЛУЖЕБНЫЯ ПѢСНИ, ՇԱՐԱԿԱՆ.

Изъ записи въ концѣ рукописи:

Արդ աղաչեմ զձեզ հայրք և եզ-
բարք յիշեցեք... զքաջայաղթ փի-
լիսոփայն զՎարդանն կրօնաւորն զտա-
ցող սորա և զբարի նահատակ զՅով-
հաննէս հոգևոր որդին իւր ևն:

Դարձեալ ազաչեմ զձեզ նր հայրք
և եղբարք զսուտ անաւն էրէց զազա-
րիայ. որ զշարակնոցս խաղցի. և
զսակաւ յիշատակորանն զրեցի. և
զմկրտիչ կրնրն. և զծագիող վարդեան.
զՄինաս կրանաւորն. և զյակօր
կրնրն որք աշխատեցան 'է որոն որաչ
խաղէն. ևն:

1) Слѣдующія три рукописи, стоящія въ библиотекѣ рядомъ съ послѣднею (№ 107),
не внесены въ Монастырскій каталогъ 1870-го года и не снабжены ярлыками съ номеромъ и
обычною надписью 'ի գրեանց գրատան Անապատին Աւանու.

ХРОНОЛОГИЧЕСКІЙ СПИСОКЪ РУКОПИСЕЙ

а) СЪ ТОЧНОЮ ДАТОЮ:

По Р. Хр.

965 (М. К.) №	1.
1280 —	> 7.
1304 —	> 10.
1315 —	> 20.
1420 —	> 43.
1425 —	> 11.
1427 —	> 8.
1432 —	> 109.
1438 —	> 51 а.
1451 —	> 15.
1464 —	> 42.
1464 —	> 110.
1471 —	> 11.
1490 —	> 5.
1491 —	> 17.
1559 —	> 4.
1594 —	> 27.
1603 —	> 6.
1620 —	> 31.
1625 —	> 84.
1634 —	> 88.
1640 —	> 35.
1646 —	> 96.
1647 —	> 14.
1651 —	> 18.
1660 —	> 99.
1664 —	> 21.
1666 —	> 91.
1669 —	> 29.
1677 —	> 24.

По Р. Хр.

1678 (М. К.) №	75.
1678 } —	> 59.
1697 } —	> 20.
1683 —	> 64.
1685 —	> 22.
1693 —	> 100.
1697 —	> 77.
1699 —	> 83.
1699 —	> 37.
1702 } —	> 79.
1711 } —	> 65.
1719 —	> 72.
1720 —	> 50.
1754 —	> 94.
1758 —	> 25.
1766 —	> 67.
1774 —	> 97.
1793 —	> 98.
1793 —	> 93.
1804 —	> 63.
180 ⁶ / ₉ —	> 45 и 46.
1814 —	> 53.
1828 —	> 62.
XIX в. —	> 49.
1833 —	> 71.
1835 —	> 107.
1855 —	> 140.
1865 —	> 140.

б) съ предѣльной датой, на основаніи записей и приписокъ:

По Р. Хр.				По Р. Хр.			
X в.	—	№	2.	1634—1648	—	№	16.
до 1020(М.К.)	—	»	9.	до 1644	—	»	92.
до 1227	—	»	32.	— 1694	—	»	33.
1321—1793	—	»	80.	— 1751	—	»	38.
1389 (?)	—	»	85.	— 1756	—	»	30.
около полов. XV в.	—	»	41.	съ 1757	—	»	58.
XV в.	—	»	23.	до 1826	—	»	74.
XVIII—XIX до 1857—№ 108.							

в) съ предѣльной датой, на основаніи палеографическихъ данныхъ:

X в. (М. К.)	—	№	3.	XVI—XVII в.	—	№	52.
XIV в.	—	»	61.	XVI—XVII в.	—	»	81.
XV—XVI в.	—	»	51.	XVII—XVIII в.	—	»	66.
XV—XVI в.	—	»	60.	XVII—XVIII в.	—	»	86.
XV—XVI в.	—	»	68.	XVII—XVIII в.	—	»	101.
XV—XVI в.	—	»	69.	XVII—XVIII в.	—	»	106.
XV—XVI в.	—	»	78.	XVIII—XIX в.	—	»	76.
XV—XVI в.	—	»	87.	XVIII—XIX в.	—	»	82.
XV—XVI в.	—	»	89.	XVIII—XIX в.	—	»	102.
XV—XVI в.	—	»	90.	XVIII—XIX в.	—	»	105.
XVI в.	—	»	95.	XIX	—	»	70.
XVI—XVII в.	—	»	12.	XIX	—	»	73.

Между перечисленными рукописями съ предѣльной датой, возможно, найдутся экземпляры съ точной датой, ускользнувшіе отъ моего вниманія, а также окажутся какія либо хронологическія данныя для опредѣленія времени оставшихся неперіуроченными десяти рукописей №№ 13, 26, 28, 34, 36, 39, 47, 48 и 103.

УКАЗАТЕЛЬ ИМЕНЪ.

Буква *h*, транскрипція армянскаго *հ*, не принята въ расчетъ при составленіи алфавитнаго порядка.

- Аба-Меликъ 9b.
Абасъ см. Апазъ-Гулъ.
Абдулмесія, св. 38a.
Абу-сейдъ см. Пусайитъ.
Авагъ 35a.
Авагшай 5a.
Аветись, собс. 17b.
Аветись, настоятель *h*Аѳбата 43a.
Авраамъ 4b.
Авраамъ, инокъ писецъ 40b.
Авраамъ, чтецъ писецъ 25b.
Авраанъ-Бэкъ 18b.
Аѳабаба, зак. 16b.
Аѳамалинъ см. Петръ вардапетъ.
*h*Аѳарцінъ 8b.
Аѳасабетъ (Елизавета) 5a.
*h*Аѳбатъ, монастырь 27a, 35a, 43a.
Аѳулъ-Меликъ 18b.
Адамъ 35b, 36b, 39a.
Адріанополь см. Павелъ А.
Азарія, свящ. писецъ 47b.
Азизъ 6a.
*h*Айюцъ-ѳаръ, монаст. 19b.
*h*Айрапетъ 5a, см. также *h*Зрапетъ.
*h*Айрапетъ, діак. переп. 12a.
Аканай, 35a.
Аквинскій см. Оома.
Албанцы 11b.
Алаhdатъ 5a.
Алвацъ Падшахъ 20a.
Алексанъ, переп. 14b.
Александръ, царь груз. 23a.
Александрія 44b, см. Кириллъ Ал.,
Амонъ Ал.
Алэксанъ 11a.
Алексій, Божій человекъ 38a.
Алнайгу 5b.
Альбертъ 29a.
*h*Амай, дочь Мамиконяна 2a, 2b.
Амайкъ, обл. 30b.
Амасія 28b.
Амирбэкъ 18a.
Амирбэкъ, сынъ Мануэля 18a и 18b.
Амирвели 5a.
Ампръ-Довлатъ, врачъ 32b.
Амирдолу, монастырь 25b.
Амирконъ 12a.
Амонъ Александрійскій 2a и примѣч.
Анай Хаѳунъ 5a.
Англія см. Фра Джованъ.
Андрей, еп. Кесарія Каппадокійской
29b.
Анкеѳакутъ, мѣстечко 3b.
Анонимный 31b.
Антиохія 15b, 47a, 47b.
Антонъ 7a.

- Антонъ Тифлисскій, инокъ писецъ 22а, 23а, 23b, 24а, 24b. 31b, 32а.
 Апазь-Гуль 12а.
 Аповъ 6а.
 Апаранэръ, село 32b.
 Апостоловъ, церковь св. Ап. 43а.
 Арабы, Арабскій 32b, 35а, 36а и прим.
 Аракедь 7b.
 Аракедь, историкъ 13b.
 Аракедь Бидлисскій 29b.
 Аракедь Сюнийскій 25а, 41а, 41b.
 Аракедь, Тэръ 4b.
 Аракелоц см. Апостоловъ.
 Арарать, область 13b.
 Арарать 36b.
 Арберани 47b.
 Аргазъ 7а.
 Арчеланъ, монастырь 47b.
 Аревикъ, село 11а.
 Ареопагитъ см. Діонисій.
 Ареос, еп. Кесаріи Каппадокійской 29b.
 Арзубанъ 6а.
 Арзубанъ 7а.
 Армаоса см. Юсифъ Ар.
 Аристагэсъ, риторъ 39b.
 Аристагэсъ, еп. заказчикъ 44а.
 Аристагэсъ, отецъ писца Григоріи 35b, 37а.
 Аристагэсъ, свящ. 16а, 17а.
 Аристагэсъ, Тэръ, псаломщикъ 7b.
 Аристотель 25а, 25b, 40а.
 Арвурі, мѣст. 9b.
 Армения, Армяне 10b, 11b, 16а, 26а, 26b, 27а, 28b, 29а, 30b, 34а, 35b, 36а, 38а, 39b, 40b, 41а, 41b, 42b, 44а, 44b, 45b, 46а, 46b.
 Артазь, обл. 20а, 20b, 21а.
 Арутюнь, писецъ 40b.
 Арутюнь Тифлисскій, діаконъ писецъ 46b.
 Арутюнь Хач. Марджанинцъ Ширакскій, инокъ писецъ 46b.
 Арутюнь, чтець писецъ 44а.
 Арцаги см. Степанъ Арцаганскій.
 Арцк., г. 19а.
 Арюць, князь 30b.
 Асайтуръ 5b.
 Аспэкъ 11а.
 Аствацатуръ, чтець 7b.
 Аствацатуръ 15а.
 Аствацатуръ 18а.
 Аствацатуръ 33b.
 Аствацатуръ см. Турікъ.
 Атанагинэ 35b.
 Атанасъ см. Аѳанасій.
 Атибэкъ 6а.
 Ахназаръ см. Маликъ-Ах.
 Ачананъ 44а.
 Ачанъ 6а.
 Аштаракъ см. Мертичь Аш.
 Аѳанасій 12а.
 Багарать Мамиконянъ 33а.
 Багдасаръ 33а, см. Пагдасаръ.
 Багѣшъ см. Бидлисъ.
 Баграть, св. 38а.
 Байрамъ 7b.
 Бардзракагъ, монастырь 2b.
 Барсегъ см. Василій.
 Бджни 35а.
 Бебутова, княгиня 14а.
 Бекъ-Солтанъ 16b.
 Бекларъ, заказчикъ 43а.
 Бердумянъ см. Петръ вардзпетъ.
 Бидлисъ 45а, см. Аракедь Б., Давидъ Б.
 Богоматери церковь 7а, 8а, 8b, 9b, 10а, 10b, 11b, 13а, 19а, 22b, 23а, 45а, см. Марія.
 Бужканъ 10b.
 Бѣхбудянцъ см. Бебутова.
 Бэкъ 7b.
 Бэкъ 7b.
 Ваһанъ, патріархъ 2b.
 Вағаршанатъ 10b, 19а, 27 пр.2,41b.
 Ванъ 13b, см. Мартиросъ Ван.
 Вавандъ см. Іоаннъ Мпрзайянцъ.
 Варажунни 32b.
 Варданъ 6а.
 Варданъ 7а.
 Вардаиъ 8b.
 Варданъ, авторъ Географіи 47а.

- Варданъ (Айгекскій) 31b.
 Варданъ (Вахрамъ) 42b.
 Варданъ, вардапетъ 37a, 37b.
 Варданъ, вардапетъ, настоятель монастыря Амирдолу 25b.
 Варданъ Великій 29b.
 Варданъ, зак. 20a.
 Варданъ, монахъ 9a.
 Варданъ, настоятель въ Іерусалимѣ 37b.
 Варданъ, настоятель Меццонойской обители, 47 b.
 Варданъ, писецъ 17 a.
 Варданъ, ученый монахъ, собств. рукописи 47b.
 Варданъ, чтецъ писецъ 37a, 37b.
 Варданъ, чтецъ художникъ 14b, 15a.
 Вардананъ, 6a.
 Вардананъ 7a.
 Вардантикянъ 18b.
 Варденикъ 8b.
 Варлаамъ Антиохійскій 15b.
 Варлаамъ, зак. 10a.
 Варлаамъ и Іоасафъ 15b, 16a, 16b, 17a.
 Варфанасъ, пис. 17b.
 Василій, вард. 23b.
 Василій Великій 30a, 30b, 32a.
 Василій, свящ. перепис. 11b, 12a.
 Василій, Тэръ (Барсефъ) 4b.
 Вжанъ, монастырь 8b.
 Воротиъ см. Іоаннъ В.
 Врдансезъ 35b.
 Газаръ см. Лазаръ.
 Гайанъ, монастырь Г. 13b.
 Гайанъ, 36b.
 Галустъ 5b.
 Галустъ, монахъ перепис. (?) и собс. 10a, 10b.
 Галустъ, свящ. 12b.
 Галустъ Трдатянъ, вардапетъ 46b.
 Гандзакъ см. Елизаветополь.
 Ганджа см. Елизаветополь.
 Гараманъ 13a.
 Гара Усуфъ 19a, 19b.
 Гарипшапъ см. Ходжа Г.
 Гаріанъ 6b.
 Гаріанъ 7a.
 Гарни 26b, 35a.
 Гаунгуль 5a.
 Гевандъ 10b.
 Геѣамъ 12b, 19a.
 Геѣардъ (Копье) 21a.
 Геѣарѣуни, обл. 19a.
 Георгій, 17b.
 Георгій, вард. 22a.
 Георгій, вард. 39b, 47a.
 Георгій Ерзинкайскій 40b.
 Георгій, католикосъ 33b, 34a.
 Георгій Побѣдоносецъ 14a, 38a.
 Георгій, груз. царь 13a.
 Георгъ, вардапетъ 44b.
 Гетумъ см. hЕтумъ.
 Гинось 10b.
 Голамиръ 7a.
 Греки 42b, 44b, 47a.
 Григорій 6a.
 Григорій, вард. настоятель Севан. мон. 14b.
 Григорій (Георгій Ерзинкайскій?), учитель Іакова Крымскаго 26b.
 Григорій католикосъ 19a, 19b, 26a, 30b, 44a.
 Григорій, монахъ собс. 17b.
 Григорій Нарекскій 27b, 33b, 34a, 38b.
 Григорій, переплетчикъ 8b.
 Григорій Просв. 2b, 4a, 10b, 11a, 12b, 19a, 30a, 30b, 34b, 38a, 43a, 44a.
 Григорій Скеврскій 20b.
 Григорій, собственникъ рукописи 8a.
 Григорій, сынъ Аристакаса, писецъ 35b, 37a.
 Григорій, сынъ Мелика 18b.
 Григорій Татевскій 25a, 26a, 29b, 39b, 40a, 41a, 41b.
 Григорій (Тэръ) 6a.
 Григорій, Тэръ Г. 37b.
 Григорисъ (Тэръ), патріархъ 4a.
 Гриборъ см. Григорій.
 Грузины 10a, 13a, 46a, см. Александръ.
 Гунаръ 6a.

- Гуварь 6а.
 Гузь 4б.
 Гукась см. Лука.
 Гулалі, село 12а, 12б.
 Гулзатъ 5б.
 Гуликъ 7а.
 Гулбанъ 5б.
 Гулмаликъ 18а.
 Гурумчи 35а.
 Георгъ см. Георгій.
 Давидъ Бидлискій, варданетъ, 45а, 45б.
 Давидъ, варданетъ заказчикъ 33б, 34б.
 Давидъ, епископъ 8а.
 Давидъ, еписк. перепис. 16б.
 Давидъ, перепис. 16а, 16б.
 Давидъ, псалмоп. 20б, 21б, 27а.
 Давидъ, свящ. зак. 22б.
 Давидъ Философъ 25а, 39б, 40а, 41б.
 Дамурташъ 35а.
 Данилъ, вард. заказч. 19б.
 Данилъ, католикосъ 29а.
 Дарачичагъ 10а.
 Датіанъ 5б.
 Дауваііаръ 5а.
 Даштъ, село 13а.
 Двинъ 35а.
 Дербендъ 13б.
 Джаханъ—Шанъ, ханъ 13а.
 Джаханшахъ 19а, 19б.
 Джалалянцъ см. Илья.
 Джандаръ 5а.
 Джантаръ 5а.
 Джаһукъ см. Шаһристанъ.
 Дживһаншахъ 7б.
 Джоһаръ-Хафунъ 9б.
 Джульфа см. Моисей Дж.
 Дзувазезъ (?) 6б.
 Дилъ-Шатъ см. Султанъ-Дилъ-Шатъ.
 Діонисій 29а.
 Діонисій Ареопагитъ 33б, 34а.
 Діоскоръ 44б.
 Долватъ-бэзъ 6а.
 Додаръ 5б.
 Донмазъ 17а.
 Драхтикъ 11б, 20а.
 Дсегъ 43а.
 Дэһушъ (?), заказчикъ 14б.
 Евагръ 38а, 39а.
 Еврей, 35а.
 Евсевій Карпіанъ 3а.
 Евстаѳій, монастырь Е—іа 8а.
 Ефеазаръ см. Елеазаръ.
 Егіякъ 7б.
 Егіякъ 11а.
 Егісавеѳъ см. Елизавета.
 Егія 5б.
 Егія, писецъ 5а, 5б.
 Егіяшэ 18б.
 Екегеацъ, обл. 40б.
 Елеазаръ, писецъ 41а.
 Елизавета 18б.
 Елизавета, мать свящ. писца Мелкі-седа 44б.
 Елизавета см. Аґасавеѳъ.
 Елизаветополь 11б, 12а, 13а, 17а, 35а.
 Енохъ 18б.
 Епифаній Кипрскій 27а, 38б, см. Фи-зіологъ.
 Ерзинкай см. Киракосъ Е., Іоаннъ Е.
 Ерзинкай см. Мар[и]осъ Ерз.
 Еринджакъ 7а, 14б.
 һЕрмонъ, монастырь 18а, 19а.
 һЕрцанъ 11б.
 һЕтумъ 22а, 42б.
 Ефремъ катол. 21б, 24б.
 Ефремъ Сиринъ 22а, 30а, 30б, 38а, 45а.
 Закамъ 16б.
 Зарбаналянъ 2а, 26 прим., 29б.
 Захарія см. Хоґенцъ.
 Захарія, архіепископъ 21а.
 Захарія, католикосъ 26а, 26б.
 Зевани (*q̄h̄awēt?*) 35а.
 Златоустъ см. Іоаннъ З.
 Зовартунъ, вард. 26а.
 Иванэ(?) см. Зевани.
 Илья см. Егія.
 Илья Джалалянцъ, варданетъ 28а.
 Индія 16а, 16б.
 Исаһакъ, инокъ 4б.

- Исаѣакъ сиріецъ, свщ. 26b.
 Исай, вардапетъ 7b.
 Исай, ктиторъ переплетчикъ 10a.
 Исай-ганъ, сынъ Сѣйн-хана 43a.
 Исаія, писецъ 38b.
 Исаія, прор. 22a.
 Исвандаръ 9b.
 Ислимъ 5a.
 Испаганъ 29a, 33b, 34b.
 Иакобъ см. Іаковъ.
 Іаковъ 7a.
 Іаковъ 17a.
 Іаковъ, вардапетъ собст. 26a, 26b.
 Іаковъ, діаконъ 6b, 7a, 7b.
 Іаковъ, инокъ зак. 15b.
 Іаковъ, инокъ писецъ 47a.
 Іаковъ Кайсеянъ, вардапетъ 24a.
 Іаковъ, католикосъ 7b, 12a, 14b, 43a.
 Іаковъ, константинопольскій патріархъ,
 22b, 31b.
 Іаковъ Крымскій 26a, 26b, 40b.
 Іаковъ, монахъ, сотрудникъ писца Аза-
 ріи 47b.
 Іаковъ, переняс. 16b.
 Іаковъ Саругійскій 26a.
 Іаковъ, св. 15b, 40b.
 Іаковъ, священникъ писецъ 25b.
 Іаковъ, сирійскій вардапетъ 30b.
 Іаковъ Сюндскій, Очмїадзинскій мо-
 нахъ 27b, 28a.
 Іеремія, пророкъ 35b, 36a, 37a.
 Іерусалимъ 4b, 23a, 23b, 29b, 35a, 37b.
 Іоскимъ Лазаревъ 28b.
 Іоаннъ 6a.
 Іоаннъ 24b.
 Іоаннъ архіеп. Севастійскій 24b, 28b.
 Іоаннъ, вардапетъ 39a.
 Іоаннъ Вороте́нскій 26a, 29b, 39b, 40a.
 Іоаннъ Гарнійскій 26b, 27a.
 Іоаннъ Дамаскинъ 25a, 25b.
 Іоаннъ de San Geminiano 22a.
 Іоаннъ, духовный сынъ Вардана 47b.
 Іоаннъ, дѣдъ Григорія 6a.
 Іоаннъ, Еванг. 1b, 2a, 3a, 4a, 5b, 6b,
 8a, 15a, 26a, 29b, 30a, 33b, 34a.
 Іоаннъ, еп. Севастійскій 44b.
 Іоаннъ Ерзинкайскій 30a.
 Іоаннъ, заказч. 17a.
 Іоаннъ Златоустъ 22a, 26a, 26b, 33b,
 34a, 38b, 45a.
 Іоаннъ инокъ мученикъ (+1500 г.) 20a.
 Іоаннъ, инокъ писецъ (1559 г.) 3b,
 4a, 5a.
 Іоаннъ Испаганскій, вардапетъ 25b.
 Іоаннъ, катол. 13a, 24b.
 Іоаннъ, католикосъ-историкъ 29a.
 Іоаннъ Крѣзанскій, священникъ соб. 17b.
 Іоаннъ Мандакуни 30a, 30b.
 Іоаннъ Мирзайянъ Ванандскій, пис.
 23b.
 Іоаннъ, мон. писецъ 18a, 19a.
 Іоаннъ, мужъ Шахристана 7b.
 Іоаннъ, перепл. 9a.
 Іоаннъ, перепл. 11b.
 Іоаннъ, писецъ 2b, 3a и 3b (свщ. соб.).
 Іоаннъ, писецъ 21b.
 Іоаннъ, писецъ записи 42a.
 Іоаннъ, плем. Мертяча Аштаравскаго
 45b.
 Іоаннъ (*Ṣr̄bgh*) Подвижникъ 38a.
 Іоаннъ свщ., отецъ свщ. писца Мел-
 кіседа 44b.
 Іоаннъ, свщ. перепл. 11b.
 Іоаннъ свщ. села Шахриза 32b.
 Іоаннъ Севастійскій, вардан. 25b.
 Іоаннъ, сирійскій патр. 33b, 34a.
 Іоаннъ Скотъ 25a, 25b.
 Іоаннъ, собственникъ 7a.
 Іоаннъ, тѣрь I, заказчикъ 9b.
 Іовһаннѣсъ см. Іоаннъ
 Іоаннисянъ 32b.
 Іосафъ см. Варлаамъ
 Іовъ, пророкъ 34b, 35b.
 Іона, пис. 20a.
 Іордананъ 10b.
 Іосикъ см. Уць.
 Іосифъ 5a.
 Іосифъ Аримаѣейскій 26b.
 Іосифъ, махдесъ 17b.
 Іуѓита и Киравосъ 38a.

- Луромъ 17а.
 Лусиеъ (Партевъ) 35b.
 Лустіанэ 18b.
 Кайіпосъ, монаст. 40b.
 Кайенъ 35а.
 Кайенянъ см. Іаковъ К.
 Кайцханъ 7b.
 Калантаръ см. Меликъ ДжанъК.
 Каппадокія 29b.
 Карамурать, село 16b.
 Каралеть, еп. 16b.
 Каралеть (Предтеча) 7а, 7b, 19а.
 Каралеть, собственникъ 41а, 42а и
 прим.
 Карай-Хостровъ бэеъ 43а.
 Кардманъ, село 17а.
 Каринъ см. Эрзерумъ.
 Катерина, св. 38а.
 Кацъ, с. 19а.
 Качаръ 5b.
 Качтагъ 5а, 5b.
 Кашатагъ см. Качтагъ.
 Кесарія 29b.
 Кечару 10а, 10b, см. Хачатуръ Кеч.
 Киликія 8а, 20b, 21b, 30b.
 Кипръ см. Епифаній К.
 Киракосъ см. Іугита и К.
 Киракосъ Ерзинкаійскій 30а.
 Киракосъ Талынескій 35b, 36b, 37а.
 Киракосъ, тэръ 4b.
 Кириллъ Александрійскій 22а, 30а, 30b,
 39b.
 Константинъ 11а.
 Константинъ 11а.
 Константинъ (*αρχι*) 39b.
 Константинъ, катол. 42b.
 Константинъ, патр. 21а.
 Константинъ, патр. 23а.
 Константинополь 15b, 22b, 30b, 31b,
 32а, 44b, 45а.
 Корнелій а Lapide 23а.
 Креста (*αρχι*) Св. церковь 8b, 10b.
 Крымъ 28b, см. Іаковъ К.
 Кюмюшханъ см. Мануэль К.
- Лазаръ 7а.
 Лазаръ 7а.
 Лазаръ 12а.
 Лазаръ, вардапетъ 7b.
 Лазаръ, монахъ писецъ 47b.
 Лазаръ, писецъ записи 17b.
 Лазаревъ см. Іоакимъ.
 Лазаревскій Институтъ 28b и прим.
 Дали, село 8b.
 Леонъ, папа 44b, 45а.
 Леонъ, царь арм. 30b, 37b, 44а.
 Лилифаръ 7а.
 Лимъ 13b, 37а, см. Стефанъ Л.
 Лори 14а, 43а.
 Лука, еванг. 1а, 2а, 3а, 4а, 7b, 9а, 10а,
 12b.
 Лука, катол. 14а.
 Лука Лорійскій, перенос. 14а.
 Лука, перепис. 42b.
 Лука Харбердскій, вард. 23а.
 Майранъ 6а.
 Маликъ-Ахназаръ 12а.
 Мамиконянъ см. Багарать М.
 Мандакуні см. Іоаннъ М.
 Мануэль Кюмюшханскій, вард. 24b, 27b,
 28а, 28b и прим., 33а, 43b.
 Мануэль, свящ. собст. 18а, 19а.
 Марасъ, монастырь 4а.
 Маргаръ-Захарія см. Хоценць.
 Маргарай, діакошъ 7b.
 Маргарита 18а.
 Маргарэ, вард. 13b.
 Маргарэ, чтець 7b.
 Маргарэ, чтець 18b.
 Мариносъ 6а.
 Мар(и) ось ==? Мартиросъ Ерзинкаій-
 скій, путеш. 47а.
 Маріама—Маріаносъ 38а.
 Марія 4b.
 Марія 5b.
 Марія 7b.
 Марія, Богородица 37а, 38а.
 Маркъ, еванг. 1а, 2а, 3а, 4а, 10а, 23b.
 Маркъ, составитель записи 14b, 15а.
 Марръ, Н. 38 прим.

- Марселия 28б.
 Маргарита св. Савенаръ в М.
 Маргарита 7а.
 Маргарита Пискай 7а.
 Маргарита, свец. 10б.
 Маргарита, свец. Беклара 43а.
 Маргарита, перепис. 9б.
 Маргарита св. Арабата.
 Маргарита 3а.
 Маргарит 15б.
 Маргарит, варданетъ 23а.
 Маргарит, свец. 1а, 2а, 3а, 4а, 5а, 6а,
 11а, 14а, 25б, 26а.
 Маргаритъ 29а.
 Маргаритъ св. Ада-М.
 Маргаритъ Джанъ Калантаръ 12а.
 Маргаритъ, свец. писецъ 44а, 44б.
 Маргаритъ, историкъ 7а.
 Маргаритъ, свец. записч. 34б.
 Маргаритъ, писецъ 29б.
 Маргаритаванъ 30б.
 Маргаритъ 18б.
 Маргаритъ, варданетъ 37а.
 Маргаритъ, историкъ 34б.
 Маргаритскій монастырь 26а.
 Марина, свец. 9а.
 Марина 8б.
 Марина, монахъ художникъ 47б.
 Маркандей св. Иоаннъ М.
 Марма, собет. 10б, 11а.
 Михаилъ, свец. перепис. 10а.
 Михаилъ Тохатскій 15б.
 Мирничъ 8б.
 Мирничъ Антаракекскій, вард. писецъ
 46б.
 Мирничъ, монахъ 47б.
 Мирничъ, отецъ собет. Иоаннъ 7а.
 Мирничъ, свец. писецъ 33б, 34б.
 Мирничъ, старшина 4б.
 Мирничъ, торъ 20а.
 Мирничъ, худож. 10а.
 Моисей, братъ Симеона, монахъ 29а.
 Моисей, варданетъ 44а.
 Моисей Джульфинскій 33б, 34а.
 Моисей, отецъ Сабака 11б.
 Моисей, прор. 23а.
 Мокская область 13а.
 Москва 28 прим.
 Мсеръ Мсеряницъ 28 прим.
 Мулукуть 5а.
 Мунусъ 5а.
 Мутамлауди 5а.
 Мхитаръ 7а.
 Мхитаръ, вард. писецъ 21б.
 Мхитаръ, епископъ 43а.
 Мхитаръ, свец. 8б.
 Мхитаръ, свец. перепис. 13а.
 Мхитаръ, Севанскій инокъ 27б.
 Мхитаръ Свеврскій 42б.
 Маликъ 18б.
 Маликъ бекъ 6а.
 Мараджрийское общество 4б.
 Магги 4б.
 Назъ см. Салимъ—Н.
 Назаръ 5б, 12а.
 Назутъ 6а.
 Назлуханъ 6а.
 Нана 7а.
 Нарекъ см. Григорій Н.
 Нахичеванъ 14б, 32б, см. Петръ варданетъ.
 Нндзанъ, село 11а.
 Нерсезъ 18б.
 Нерсезъ 27а.
 Нерсезъ, архіепископъ 4а.
 Нерсезъ Благодатный 20б, 30а, 30б,
 41а, 41б.
 Нерсезъ, варданетъ 37а.
 Нерсезъ Ламбропскій 20б, 21б, 29б,
 30а, 30б, 41а, 41б, 44а.
 Нерсезъ, писецъ 8б.
 Нерсезъ, св. 34б, 35б.
 Нисаръ 7а.
 Нисаръ 5б.
 Никей 30б, 44б.
 Никодимъ, членъ Синод. 26б.
 Норашинникъ, село 14б.
 Нэвай 5а.
 Оганъ 29б.
 Оганъ, Оганякъ и т. н. см. Иоаннъ.

- Овсѣпъ см. Іосифъ.
 ѠФромсима 5b.
 Ортагюгъ 45a.
 Ошинъ 21a, 37b.
 Павель 10b.
 Павель 17b.
 Павель Адрианопольскій, вард. 23a, 23b.
 Павель, апостолъ 35a, 38a, 45a.
 Павель, писецъ 8a.
 Павель (тэръ), священникъ 7b.
 Павель Топятскій 15b.
 Пагтасаръ 17b.
 Палъ 17a.
 Парегъ 4b.
 Париханъ, жен. имя 11a.
 Парось, журналъ 28 прим.
 Партевъ 34b, 35b.
 Пашиванъ 10a.
 Пашэ 18b.
 Персія, персы 10b, 11b, 12a, 16q.
 Петръ 10b.
 Петръ, апостолъ 38a, 42b.
 Петръ Агамалинъ Бердумянъ Нахичеванскій, вардапетъ 81b.
 Петръ, братъ арх. Захарія 21a.
 Петръ, діаконъ 7b.
 Петръ, пустынный 38a.
 Пирвели 5a.
 Пиргаламъ 5a.
 Пириджанъ 7b.
 Погось см. Павель.
 Польша см. Степанъ II.
 Порфирій, филос. 25a, 33a.
 Пусайитъ 11a, 35a.
 Римъ 38a, 42b.
 ѠРомклай 42b.
 ѠРомклайскій вардапетъ, пис. 23b.
 Ромэн см. греки.
 Ростомъ-Ханъ, груз. царь 10a.
 ѠРиисимэ 15a, 36b.
 Рстакэсъ, пис. 20a.
 Саһакъ 18b.
 Саһакъ, св. 30a.
 Саһакъ, сынъ Моисея 11b.
 Саваланъ 5b.
 Саваръ 18a.
 Садатъ 7a.
 Сайипъ 5a.
 Сайипъ-ханъ, женское имя 11a.
 Салимъ-Назъ 10b, 11a.
 Санаһинъ 43a.
 Сандухтъ, св. дѣв. 21a.
 С.-Петербургъ 43b.
 Санчинъ 8b.
 Саргисъ 5a.
 Саргисъ 11a.
 Саргисъ, архіеп. пастоят. Санаһина 43a.
 Саргисъ, вард. зак. 17b.
 Саргисъ, вард. настоятель ѠѢрмони 19a.
 Саргисъ, заказчикъ 17a.
 Саргисъ, инокъ заказч. ружошиси 8b.
 Саргисъ, катол. 10b.
 Саргиса мученика церковь 3a.
 Саргисъ (тэръ), патр. 5b, 7a.
 Саргисъ, писецъ 8a.
 Саргисъ, писецъ 20a.
 Саргисъ (Сергіѣ) Побѣдоносецъ 45a.
 Саргисъ, свящ. 15b.
 Саргисъ, свящ. 46b, 47a.
 Саргисъ, сынъ Долвагъ бѣна 6a.
 Саргисъ, художникъ 46b.
 Саргисъ, чтець 7b.
 Саркавагъ, вардапетъ 27a.
 Саругъ см. Іаковъ Сар.
 Саруханъ, собот. 12a.
 Севанъ 11b, 13b, 14a, 14b, 21a, 21b, 22a, 23a, 23b, 24a, 24b, 27b, 28a, 28b, 31b, 32a, 43a, 46b, 47 прим.
 Севастія, г. 23b, 44b, см. Іоаннъ архіеп. и еписк. Севаст.
 Севля 7b.
 Сепунъ, гора 40b.
 Симеонъ, братъ Моисея, монахъ 29a.
 Симеонъ, вардапетъ 8b.
 Симеонъ, зак. 9a.
 Симеонъ, катол. 11b, 31b.
 Симеонъ и Мартиросъ, художники 42a.
 Симеонъ (тэръ), священникъ 7b.

- Симэонъ см. Симеонъ
 Сирамаргъ 5b.
 Сиринъ см. Ефремъ С.
 Сирія 26a, 30b, 33b, 34a, см. также
 Исаакъ Сиріецъ.
 Сись 42b.
 Сіонъ 4b.
 Скевръ см. Мхитаръ Ск.
 Смирна 43b.
 Содомъ 36a.
 Соломонъ, царь іудейскій 24a, 29b, 30a,
 38b, 39a, 41b.
 Солтанъ 5b.
 Солтанъ 5b.
 Солтанъ 18b.
 Солтанбагъ 18b.
 Солтанъ см. Бекъ С.
 Солтанъ см. Югуръ.
 Спаса церковь 10a, 19b.
 Стагиритъ см. Аристотель
 Стамполь см. Константиноцоль 45a.
 Статъ см. Татевъ.
 Степанъ 39b.
 Степанъ см. Хочанць.
 Степанъ, архіеп. 3b.
 Степанъ (тэръ), архіеп. Сюнійскій 3a.
 Степанъ Арцагатовскій, писецъ 44b, 45a.
 Степанъ, еп. 13a.
 Степанъ, еп. 19a.
 Степанъ, инокъ пис. 19b.
 Степанъ Лимскій 13b, 28b, 30a.
 Степанъ, монахъ черепис. 13a.
 Степанъ, пис. 17a.
 Степанъ, писецъ 32b.
 Степанъ Польскій, вардапетъ 25a, 25b.
 Степанъ, свящ. писецъ 29a.
 Степанъ, сынъ Мануэля 18a, 18b, 19a.
 Степанъ Сюнійскій 41a, 41b, 42b.
 Стефанъ Первомученникъ 5b, 34b, 35a.
 Сукіасъ, сынъ архіеп. Степана 3b.
 Султанъ-Дилъ-Шатъ 7a.
 Сюнія 3a, 28a, 41b, 42b, см. Арабелъ
 С., Степанъ С.
 Сэйи-Ханъ 43a.
 Тавушь 35a.
 Тадэось см. Өаддей.
 Талынъ см. Киракосъ Т.
 Тамамъ-Хатунъ 16b.
 Тамара 18b.
 Тангри-Гули 16b.
 Таранъ 6a.
 Тарберунъ 47b.
 Тарсонъ, г. 20b, 21b, 30b, 41b, 44a.
 Татары 35a.
 Татевъ, монастырь 32a, 44a, см. Гри-
 горій Т.
 Тванць, село 14a.
 Телкуракъ 30b.
 Тиранъ (тэръ) см. Чутугакъ.
 Тифлисъ 10a, 22b, 23a, см. Антонъ
 инокъ и Артюнь Т.
 Тохать 15b.
 Трапезундъ 47a.
 Трдать, царь 35b.
 Трдатанъ см. Галусть Т.
 Туманъ 6a.
 Туміанъ 6a.
 Турецкій 36 прим.
 Туркъ 15b.
 Тухтамъ (*Ṭuṭṭam*) 18b.
 Тэзь 11a.
 Улуканъ, завязчикъ 17a.
 Уриханъ 6a.
 Устіанъ 5b.
 Усуфъ см. Гара Усуфъ.
 Уць 35b.
 Физиологъ 34b, 35a.
 Филиппъ, катол. 9b, 10a, 42a.
 Флавіанъ 44b, 45a.
 Фра Джованъ Англичанинъ, домини-
 канецъ 25b.
 Франція 45a.
 Халкедонъ 44b.
 Ханбэкъ, жен. пня 11a.
 Ханханъ Гызъ 11a.
 Харбердъ см. Лука Х.
 Хайров'о (*Ḥayrōw*) 9a.
 Хаспэкъ, писецъ 26a, 26b.

- Хатуиъ 4b.
 Хатуиъ 6a.
 Хатуиъ см. Джохаръ X.
 Хатуиъ см. Тамамъ.
 Хачатуръ см. Арутюиъ Хач. Марджанецъ Ш.
 Хачатуръ, діаконъ 10b.
 Хачатуръ Кечарускій 41b.
 Хачатуръ, писецъ 39a.
 Хачатуръ, помощникъ писца 23b.
 Хачикъ, вардапетъ 8b.
 Хаусрофъ 7a.
 Ходжа-Гарипшахъ 9b.
 Хозанаваръ 5a, 5b.
 Хонтіашай 5a.
 Хорасанъ 5b, 19b.
 Хосровидухтъ 18b.
 Хоѳенць, Хоѳианць (Маргаръ, Захарія Эриванскій, Захарія и Степанъ X.) 43b.
 Хоѳианъ 10b.
 Хошнадаръ 18b.
 Х[р]истофоръ, св. 7a.
 Хутайдагъ 5a.
 Цаѳкунеаць Дзоръ см. Дарачичагъ.
 Цатуръ 7a.
 Чилавханъ 5b.
 Чичагъ 18b.
 Чичаиъ 5a.
 Чопанъ ханъ 35a.
 Чуѳгулаиъ (Тэръ-Тиранъ=попъ?) 6b.
 Шахъ-Абасъ 43a.
 Шахъ-Абасъ, млад. 12a.
 Шахъ-Вели 16b.
 Шаѳзадъ 7a.
 Шаѳзадъ 7a.
 Шахдаманъ 4a.
 Шахзатъ 5b.
 Шахзадъ 17b.
 Шахндаръ 18b.
 Шахнатаръ 11a.
 Шапанъ 5b.
 Шахризь, село 32b.
 Шахристанъ изъ Джабука 7b.
 Шарѳиаръ 5a.
 Шахъ-Сулейманъ 11b.
 Ширакъ см. Арутюиъ Хач. Мардж. Ш.
 Шмавонъ, монахъ 6b, 7a.
 Шмавонъ (тэръ) 7b.
 Шмавонъ, учитель (рабунапетъ) 3a.
 Шоѳаваѳъ 7b.
 Шошъ см. Испаганъ.
 Эасъ 36a.
 Элбэкъ 18b.
 Элизбаръ бэкъ 43a.
 Элиазаръ см. Елеазаръ.
 Эльма 8a.
 hЭрапетъ 6a.
 hЭрапетъ 7a.
 Эрзерумъ 14a.
 Эриванъ 9b, 12a, см. Маргаръ З. Хоѳенць Эр.
 hЭрмонъ см. hЕрмонъ.
 Эфесъ 42b, 44b.
 Эчмиадзинъ 9b, 10b, 14b, 19a, 19b, 24a, 27b, 28a и прим., 29a, 35b, 36b, 42a.
 Юѳуръ Солтанъ 11a.
 Яѳубъ 5b.
 Яѳубъ-бэкъ 10b.
 Яковъ см. Іаковъ.
 Өаддей 4b.
 Өаддей, апост. 30a, 30b, 35b.
 Өаддей, монастырь 20a, 21a.
 Өаддей, отецъ писца Саргиса 8a.
 Өеофиль 26a, 26b.
 Өома Авинскій 39a, 40a.

Z 0821 .S443 A7 1882 C.1
Spletk rukopisai Sevenskago map
Stanford University Libraries

2-50

3 6105 034 316 922

DATE DUE			

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004